NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13466

VAYSE HERSHER UN KOLIRTER SHKLAFN

A. G. Kravchenko

The original of this title comes from the permanent collection of the YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

39778

רבעט - ביבליאָטעק
אר שילער פון דער ערשטער שטופע
№ 6

א. ג. קראַווטשענקאָ

ווייסע הערשער
און
קאָלירטע קנעכט

מאָסקווע || צענטרפאַרלאַג || 1929

J. 12518

ארבעט-ביבליאָטעק פאַר שילער פון דער ערשטער שטופע

№ 6

א. ג. קראווטשענקאָ

ווייסע הערשער און קאָלירטע שקלאפן

(ווי אזוי די קאפיטאליסטן פון אל'ע לענדער האלטן אין דער קלעם די שוואכע פעלקער)

באארבעט פאר דער אידישער שול — ש. ג.

דערלויבט דורך דער וויסנשאפטלעך-פעדא-
גאָגישער סעקציע פונם מעלוכישן וויסנ-
שאפט-ראט פאר שולן פון דער I שטופע

צענטראלער פעלקער-פארלאג פון פ. ס. ס. ר
מאָסקווע 1929

КНИЖНАЯ ФАБРИКА
ЦЕНТРАЛЬНОГО
ИЗДАТЕЛЬСТВА
НАРОДОВ СССР
МОСКВА ШЛЮЗОВОЙ
ПРОЕЗД ДОМ № 6

Главлит. А 41.069
Тираж 3000 экз.
Заказ 474

1. ווי אַזוי איז די וועלט פאַרטיילט צווישן פאַרשיידענע מעלוכעס

וואָס זעען מיר אַף דער וועלט-קאַרטע

גיט אַ קוק אַף דער וועלט-קאַרטע, זי איז דורכוים באַדעקט מיט פאַרשיידענע שטריכירונגען*). יעדער מין שטריכירונג באַטייט די הערשאַפט פון אַ וועלכער ניט איז מעלוכע. קוקט זיך גוט צו ווי די שטריכירונגען זיינען פאַנאַנדערגעטיילט.

לאָמיר נעמען, לעמאָשל, ענגלאַנד אָדער, ווי מע רופט עס אַנדערש, גרויס-בריטאַניע (אַף דער קאַרטע זיינען אַלע זייַנע באַזיצונגען פאַרשטריכירט אין קעסטעלעך). דאָס אַלטע ענגלאַנד האָט מיט עטלעכע הונדערט יאָר צוריק איינגאַנצן זיך געפונען אַף צוויי ניט גרויסע אינזלען באַם צאָפן-מאַירעווו ברעג פון אייראָפּע. דאָס איז אַמאָל טאַקע געווען דאָס גאַנצע בריטישע קיניגרייך אָבער דערנאָך האָט ענגלאַנד אָנגעהויבן פאַרכאַפּן אַלץ נייע און נייע לענדער, און אין אונזער צייט פאַרמאָגט עס באַזיצונגען סיי אין אַמעריקע, סיי אין אַפריקע, סיי אין אַזיע, — און אַווסטראַליע מיט די אַרומיקע אינזלען געהערט גאָר איינגאַנצן צו ענגלאַנד.

לאָמיר ווידער נעמען פראַנקרייך. פראַנקרייך אַליין פאַרנעמט ניט קיין גרויסן אָרט אין דאָרעם-מאַירעווודיקן ווינקל פון אייראָפּע אָבער דערפאַר באַזיצט זי אַסאַך גרעסערע ערד-פלעצער אין אַפריקע, צענטראַל-אַמעריקע און אַזיע. דאָסזעלבע קאָן מען זאָגן וועגן אַזעלכע לענדער ווי בעלגיע, איטאַליע, האָלאַנד.

*) די וועלט-קאַרטע—זע ביילאַגע צום סאָף בוך.

די צפֿון-אַמעריקאַנישע פֿאַרייניקטע שטאַטן און יאַפּאַניע האָבן אויך באַזיצונגען אויסער זייערע אייגענע גרענעצן.

אַף אַזאַ אופֿן זעען מיר אַף דער מאַפּע, וועלכע מעלוכעס עס פֿאַרמאָגן גרויסע ערד-באַזיצן, ווי אייניקע פֿון די דאָזיקע באַזיצונגען זיינען צעוואָרפֿן איבער די סאַמע פֿאַרשיידנסטע טיילן פֿונם ערד-קיילעך.

ווי אַזוי האָבן זיך פֿאַרגרעסערט די ערד-באַזיצונגען פֿון אַזעלכע לענדער ווי ענגלאַנד

די מעלוכעס זיינען ניט מיטאַמאָל געוואָרן אַזעלכע, ווי זיי זעען איצט אויס. אין משך פֿון עטלעכע יאָרהונדערטן האָבן זיי פֿאַרכאַפּט די ערד-פֿלעצער וואָס זיי באַזיצן איצט. זיי האָבן זיי פֿאַרכאַפּט דורך שווינדל און גוואַלדטאַטן, אויסראַטנדיק דערביי גאַנצע פֿעלקער. אַט לאָמיר זיך באַקענען דערמיט, ווי אַזוי ענגלאַנד האָט באַהערשט אויסטראַליע.

צום ערשטן מאָל האָבן זיך די ענגלישע יאַם-לייט באַוויזן אין אויסטראַליע מיט אַ צוויי-הונדערט יאָר צוריק. די קאָלירטע מענטשן, וואָס האָבן דעמאָלט געלעבט אין אויסטראַליע האָבן אויפֿגענומען די ענגלענדער גאַנץ גוט. די ווייסע מענטשן, וואָס זיינען געקומען צו זיי אַף וואונדערלעכע אַקרענטן און האָבן געקאָנט שיסן פֿון ביקסן האָבן זיי אויסגעוויזן צו זיין העכערע, וואונדערלעכע באַשעפֿענישן. אָבער עס איז אַוועק אַ קורצע צייט און די „וואונדערלעכע באַשעפֿענישן" האָבן מערדערלעך אָנגעהויבן אונטערדריקן די לייכטגלויביקע אָרטגעבירטיקע. די ענגלישע סאָכרים איז שטאַרק געפֿעלן געוואָרן דער אויסטראַלישער ברעג-פּאַס, וואָס איז רייך געוועזן מיט פֿאַרשיידענע געוויקסן. אַף די אויסגעצייכנטע אויסטראַלישע פֿליינען האָט שטאַרק געלוינט צו פֿאַרנעמען זיך מיט פֿי-צוכט, הויפּטזעכלעך מיט האָדעווען שעפּסן, וואָס זייער וואָל איז געגאַנגען קיין ענגלאַנד אַף די געוואַנט-פֿאַבריקן. דעריבער האָבן

זיי אליין, וואס האט געקאנט שטערן דעמדאזיקן פּיצוכט אנגעהויבן פארטיליקן.

קוידעמקאל האבן זיך די ענגלענדער גענומען צו אומברענגען פון דער וועלט די קענגורן: א גוט באקאנטע פעלץ-כייע, וואס דערנערט זיך מיט גראז. הונדערטער טויזנטער קענגורוס זיינען פארטיליקט געווארן. דאס איז געווען א שרעקלעכער קלאפּ פאר די ארטגעבירטיקע, מאכמעס זיי האבן געלעבט פון דער יאגד. דאס איבערגעבליבענע ביסל קענגורוס זיינען אנטלאפן אין דער וויסטע, נאך זיי זיינען אוועק אויך די קאלירטע מענטשן און דארטן האט אף זיי און אף די כאיעס געווארט דער הונגער-טויט, ווייל דארט איז קימאט ניטא קיין וואסער. און אף די זאפטיקע גראזן, פון וועלכע עס זיינען ארויסגעטריבן געווארן דער מענטש און די כאיע, האבן זיך געפיטערט און מיט שמאלץ אנגעגאסן אומגעהויערע טשערעדעס שעפסן און זייער רו האבן געהיט ענגלישע רייטער-פאליציאנטן. די פאליציאנטן האבן באקומען דאס רעכט צו שיסן אף טויט יעדן קאלירטן מענטשן, אויב עמיצער פון זיי וועט נאר וואגן צו דערנענטערן זיך צו די טשערעדעס. און כא הייטיקן טאג געפינען זיך שוין אין אוסטראליע פיל געגנטן, וואו עס איז ניט געבליבן קיין איינער פון די ארטיקע איינוואוינער און דארט וואו זיי זיינען נאך דא, שטארבן זיי גיך אויס. דערפאר אבער איז אווסטראליע געווארן פארן „אלטן ענגלאנד” דער הויפּט-צושטעלער פון וואל, פלייש, פעל.

אומגעפער אזוי זיינען זיך באגאנגען די ענגלענדער און אנדערע אייראפּייער מיט די שווארצע (נעגערס) אין אפריקע, מיט די אינדיאנער אין אמעריקע און מיט פיל אנדערע פעלקער, וואס זיינען ערגער פאר זיי באוואפנט, וואס האבן ניט קיין קויעך צו קעמפן מיט זיי.

ווי באלעבאטעווען די זיגער אין די פארכאפּטע לענדער

פארכאפּנדיק די ערד-פלעצער, וואס זיי האבן געהאט נויטיק, זיינען די ווייסע געווארן פולע באלעבאטים איבער די אלע רייכטי-

מער, וואָס האָבן זיך דאָרטן געפונען, האָבן איינגעפירט שטרענגע געזעצן, וואָס באַשטראָפן האַרב די אַרטגעבירטיקע פאַרן מינדסטן ניט פאָלגן די זיגער. אַלץ, וואָס די לענדער האָבן פאַרמאָגט, איז געגאַנגען צו די זיגער אין קעשענע אַריין, וועגן פאַרבעסערן דאָס לעבן פון די אַרטגעבירטיקע האָט קיינער ניט געטראַכט, אָפט פלעגן זיי אינגאַנצן אויסגעראָטן ווערן, ווי מיר האָבן עס שוין פריער געזען.

אָבער מע קאָן שטעלן אַ פראַגע: צו וואָס באַדאַרפן אַזעלכע מעלוכעס, ווי ענגלאַנד און פראַנקרייך, מעלוכעס מיט אַ הויך אַנטוויקלטער אינדוסטריע, מיט אַסאַך פאַבריקן און זאַוואָדן, מעלוכעס, וואָס זיינען פיל-פיל רייכער פון די לענדער, וואָס זיי האָבן פאַרכאַפּט, — צו וואָס באַדאַרפן זיי די דאָזיקע ווילדע און האַלב-ווילדע לענדער?

איז דער ענטפער: טאַקע פאַר די פאַבריקן און זאַוואָדן האָבן זיי נויטיק די אָפּגעשטאַנענע לענדער. די פאַבריקן און זאַוואָדן אַרבעטן אויס פון אַזוי גערופענעם רוי-שטאָף פאַרשיידענע סכוירעס: פון פעל, לייַן, וואָל, בוימוואָל און אַנדערע. אַסאַך אָבער פון די רוי-שטאָף און דעריבער זייער ביליקע קען מען געפינען דאַפקע אין יענע לענדער, וואו די באַפעלקערונג פאַרנעמט זיך מיט פיצוכט, ערדאַרבעט, וואו די אינדוסטריע איז ניט אַנטוויקלט.

כוצדעם דאַרפן די אינדוסטריעלע לענדער האָבן וועמען צו פאַרקויפן דאָס, וואָס זייערע פאַבריקן און זאַוואָדן אַרבעטן אויס. לענדער, וואו מע קאָן אַמבעסטן און אַמלוינבאַרסטן אָפּזעצן די דאָזיקע סכוירעס זיינען ווידעראַמאָל די דאָזיקע ערדאַרבעטערישע לענדער, וואָס פאַרמאָגן ניט קיין אייגענע פאַבריק-פּראָדוקציע. דעריבער יאָגט זיך אַזוי יעדער קאַפּיטאַליסטישע לאַנד צו פאַרכאַפּן, וואָס מער אַזעלכע לענדער. אַט אַזאַ מין לאַנד, וואָס ווערט מיט גוואַלד צוגעפּעסטיקט צו אַ קאַפּיטאַליסטיש לאַנד רופט זיך קאָלאָניע, און דאָס קאַפּיטאַליסטישע לאַנד, וואָס פאַרמאָגט קאָלאָניעס רופט זיך מעטראָפּאָליע (הויפּטלאַנד). אַזוי איז אינדיע אַ קאָלאָניע פון גרויס-

בריטאַניע און ענגלאַנד איז די מיטראָפּאָליע פאַר אַלע אירע קאָ-לאָניעס.

עס איז דאָ נאָך אַ סיבע צוליב וועלכער די קאַפּיטאַליסטישע לענדער שטרעבן צו פאַרכאַפּן וואָס מער קאָלאָניעס.

די קאַפּיטאַליסטן פאַרכאַפּן אין זייערע הענט די רייכקייטן פון די לענדער, וואָס זיי נעמען איין, די דאָרטיקע וועלדער, מינעס, נאַפּט-קוואַלן, גאָלד-פעלדער, זיי צווינגען די אָרטיקע איינוואוינער צו אַרבעטן פאַר זיי פאַר די ביליקסטע פּרייזן, אָדער גאָר אומזיסט, זיי נויטן די אָרטיקע באַפעלקערונג קויפן נאָר זייערע סכוירעס און באַקומען אַף אַזאַ אויפן פון די קאָלאָניעס פיל מער פּראָפיטן, ווי אינדערהיים.

די מעטראָפּאָליעס און זייערע קאָלאָניעס

עס איז אינטערעסאַנט צו פאַרגלייכן די פאַרכאַפּער מיט די איינגענומענע. גרויס בריטאַניע, לעמאָשל, אויב מע זאָל רעכענען אַלע קאָלאָניעס, וואָס זי האָט איינגענומען, פאַרנעמט העכער ¼ פון דער יאַבאָשע אַף דער גאַנצער וועלט (אַרום 40 מיליאָן קוואַדראַט קילאָמעטער), פון דידאָזיקע 40 מיליאָן קילאָמעטער פאַרנעמט די מעטראָפּאָליע גופע קוים עטוואָס מער פון 300 טויזנט קוואַדראַט קילאָמעטער. די ענגלענדער, — די הערשער אין גרויס-בריטאַניע איבער אַלע איבעריקע נאַציעס — באַטרעפן בלויז 15% פון דער גאַנצער באַפעלקערונג פון דער מעלוכע (די באַפעלקערונג פון גרויס-בריטאַניע באַטרעפט 450 מיליאָן מענטשן, ד. ה. העכער ¼ פון דער גאַנצער באַפעלקערונג אָפן ערד-קיילעך).

פראַנקרייך מיט אַלע אירע קאָלאָניעס פאַרנעמט אַ שטח פון אומגעפער 12,5 מיליאָן קוואַדראַט קילאָמעטער, פון דידאָזיקע 12,5 מיליאָן קוואַדראַט קילאָמעטער פאַרנעמט די מעטראָפּאָליע אינגאַנצן אַרום 550 טויזנט קוואַדראַט קילאָמעטער. די באַפעלקערונג פון די קאָלאָניעס איז גרעסער פאַר דער באַפעלקערונג פון דער מעטראָפּאָליע. ס'ראַזו איז די באַפעלקערונג פון די קאָלאָניעס ניט

קיין ווייסע, ד. ה. ניט קיין מענטשן מיט א ווייסער הויט, נאר „קא־לירטע", שווארצע, רויטע, געלע און ביכלאל טונקעלע.

א לאנד, וואס נויטיקט זיך ניט אין קאלאניעס

מיר האבן אנגעהויבן דערמיט, וואס מיר האבן די לעזער באקאנט מיט דער וועלט־מאפע, אבער די באקאנטשאפט וועט זיין ניט קיין גענוגנדיקע, אויב מיר וועלן זיך ניט אפשטעלן אף נאך איין גרויס לאנד. דאסדאזיקע לאנד פארנעמט דעם מיזרעכדיקן טייל פונם אייראפייאישן מאטעריק און דעם גאנצן צאפן פונם אזיאטישן. דאס לאנד רופט זיך: פ א ר ב א נ ד פ ו ן ס א ו ו ע ט י־ ש ע ס א צ י א ל י ס ט י ש ע ר ע פ ו ב ל י ק ן. אין דעמדאזיקן פארבאנד וואוינען אסאך פארשיידענע פעלקער, אייניקע פון זיי געהערן צו אנדערע ראסן, ניט צו די, פון וועלכע עס שטאמען די ווייסע אייראפייער. פריער זיינען דידאזיקע פעלקער אויך געווען פארשקלאפט דורך די רוסישע קייסארים. אבער איצט איז עס גאר אנדערש. אין אקטיאבער 1917 יאר, ווען די ארבעטער און פויערים פונם געוועזענעם צארישן רוסלאנד האבן גענומען די מאכט אין זייערע הענט, האבן זיי גלייך אפן ארט אנערקענט די פולשטענדיקע גלייכבארעכטיקונג פון אלע פעלקער, פון וואס פאר א קאליר זייער הויט זאל ניט זיין, אף וואס פאר א שפראך זיי זאלן ניט ריידן, וואס פאר א מידעס עס זאלן בא זיי ניט הערשן. יעדעס פאלק, וואס וואוינט אין די גרענעצן פון אונזער פארבאנד, האט דאס רעכט אויסצוטיילן זיך אין א זעלבשטענדיקער רעפובליק און לעבן לויט יענע געזעצן, וואס עס וועט אליין געפינען פאר בעסער. אונזער לאנד איז דאס ערשטע לאנד אין דער וועלט, וואו די פעלקער טיילן זיך ניט אף באזיגער און באזיגטע, וואו קיין איין פאלק, ווי גרויס עס זאל ניט זיין, האט ניט דאס רעכט אונטערצודריקן א צווייט פאלק, ווי קליין עס זאל ניט זיין. אף די לעצטע זייטלעך פונם דאזיקן ביכל וועט אין א באזונדער קאפיטל געגוי באשריבן, וואס פאר א באדייטונג אונזער פארבאנד האט פאר די פארשקלאפטע קאלאניעס, פאר אלע

יענע קאַליִרטע קנעכט, וואָס עקזיסטירן נאָך ביזן היינטיקן טאָג. עס איז אויך ניט איבעריק אַ קער צו טאָן זיך אָפּ אַ ווײַלע אַף צוריק, אַ קוק טאָן, ווי האָט זיך געלעבט די אונטערדריקטע פעלקער אין דעם אַמאָליקן צאַרישן רוסלאַנד.

דעם צווייטן קאַפּיטל הויבן מיר טאַקע דערפון אָן.

ווי אַזוי די ווײַסע האָבן פאַר זיך צוגענומען די ערד

(דערציילט פון אַן אלטן אינדיאַנער) *

— דער ווײַסער מענטש האָט ניט ליב דעם אינדיאַנער און וואָלט אים שטענדיק ראָק באַוועלט.

אַזוי האָט אָנגעשריבן זיין דערציילונג וואַר-ראַ-פּי. ער האָט עס דערציילט רואיק, אָן אַ טראָפּן קאַעס. ער איז ניט בייז געווען אַף די ווײַסע, מאַכמעס ער האָט געמיינט, אַז די ווײַסע קאָנען ניט זיך אַנדערש גאָר ניט באַגיין. ער האָט אַ פּאַרקלערטער געקוקט אַפן פייער און געטראַכט, אַז צו די ווײַסע דאַרף מען זיך באַציען פונקט אַזוי רואיק, ווי צו אַנדערע פאַרשיידענע אומגליקן אין לעבן, ווי צו אַ סרייפע, האָגל א. א. וו. ער האָט אַ ווײַלע געשוויגן און דערנאָך האָט ער ווייטער גערעדט:

— אַלטע לייט דערציילן, אַז פריער איז ניט אַזוי געווען. געלעבט האָבן מיר אין אַנדערע מעקוימעס, ~~געהאַט אַסאָך~~ ערד, אַסאַך באַיעס זיינען געווען אין די וועלדער, אַסאַך פיש אין די אָזערעס. זיינען געקומען די ווײַסע און עס איז געוואָרן ערגער. פריער האָט צו אונז געהערט די גאַנצע ערד, אין אונזער לאַנד, און איצט האָבן

* די אינדיאַנער זיינען די אָרטגעבוירטיקע איינוואוינער פון צאָפן-אַמעריקע. די הויט זייערע האָט אַ געל-רויטן קאָליר. דערפאַר רופט מען זיי געוויינלעך—רויטהויטיקע. בא היינטיקן טאָג איז פון די אַמאָליקע אינדיאַנער געבליבן זייער ווייניק.

מיר ווייניק ערד; בלויז דאָרטן מעגן מיר וואוינען, וואו די ווייסע דערלאָזן אונז. נאָר אַמאָל איז געווען אַ צייט, ווען די ווייסע האָבן בא אונז געבעטן אַ דערלויבעניש אָפ אונזער ערד זיך צו באַזעצן.

— לאַנג צוריק איז דיזאַזיקע צייט געווען, פּאַטער? — האָט בא אים געפרעגט האָזן-טראַט, און די אויגן האָבן זיך בא אים דערביי פון באַהאַלטענער סינע צו די ווייסע אָנגעצונדן.

— לאַנג. אַלטע לייט האָבן פון אַלטע לייט געהערט. אַסאַך, אַסאַך לעוואָנעס זיינען שוין פאַרביי; בלויז אַלטע לייט ווייסן גענוי, ווי אַזוי די געשיכטע איז פאָרגעקומען, און זיי דערציילן וועגן דעם יענע יונגע, וואָס ווילן דערפון הערן.

וואר-כאַ-פּי האָט צוגעמאַכט זיינע אויגן, פאַרטראַכט זיך, דערנאָך האָט ער לאַנגזאַם און רואיק פון זיין ציבעק זיך פאַרצויגן.

— פּאַטער, דערצייל ווי האָט עס פּאַסירט, — האָט האָזן-טראַט הי[illegible]ים אַ בעט געטאָן, ווען ער האָט באַמערקט, אַז דער אַלטער איז [illegible] זיך געקומען פון זיין פאַרטראַכטקייט און מען קאָן זיך איצט צו אים ווענדן.

פליעדיקער-פוקס האָט געשוויגן, אָבער אויך אָנגעשטרענגט נאָכן פּאַטער נאָכגעשפּירט. ער איז נאָך געווען צו קליין: ער האָט נאָך נים געטאָרט זיך ווענדן מיט פראַגן צו די עלטערע, ער האָט בלויז געמעגט הערן, ווי עלטערע ריידן צווישן זיך.

— אָט ווי אַזוי די מאַיסע איז געווען, — האָט דער אַלטער אָנגעהויבן און ווידער אָנשווייגן געוואָרן, ווי ער וואָלט זיך געוואָלט דערמאָנען גענוי יענע אויסדריקן און אייגנהייטן, וואָס ער האָט אַליין פון אַלטע לייט געהערט, — דערמאָנען זיך, כדיי ער זאָל עס גענוי איבערדערציילן, גאָרנים נים דורכלאָזן, נים פאַרפּלאָנטערן.

און דער זון זיינער האָט זיך צוגעהערט צו אים מיט אַ פאַרשאַרפטער אויפמערקזאַמקייט: אים אַליין וועט דאָך אַמאָל אויסקומען אַנדערע איבערדערציילן, און ער דאַרף דעריבער פאַרגעדענקען גענוי און פּינקטלעך — יעדעס וואָרט.

וואר־כא־פי האט זיך פון זיין ציבעק ווידעראמאל פארצויגן, באקוקט אים, און א שטיינדל עטלעכע מאל אים א קלאפ געטאן, אויסגעטרייסלט דעם אש פון דארטן און אנגעהויבן זיין דער־ציילונג.

— עס זיינען געקומען די ווייסע. זיי זיינען געווען ניט אזעלכע, ווי זיי זיינען איצטער. געקומען זיינען זיי פון ווייט און זיינען אריבערגעפארן א גרויסן, גרויסן וואסער. ווען זיי זיינען געקומען צו אונז, האבן זיי געבעטן בא אונז געבן זיי ערד. די אלטע האבן זיי באגעגנט פריינטלעך, א שאלעם־ציבעק מיט זיי אויסגערויכערט און געגעבן זיי ערד. די אלטע האבן זיי אנגעוויזן, וואס פאר אן ערד די ווייסע קאנען זיך נעמען. דערנאך זיינען געקומען אנדערע ווייסע, פריינט פון די ווייסע, וואס זיינען פריער געקומען. די אלטע האבן געזען, אז די ווייסע שלאגן זיך ניט, באציען זיך פריינטלעך צו זיי, האבן זיי אנגעטיילט ערד אויך די ניי־צוגעקומענע. איצט, ווען די ווייסע טיילן אונז איין ערד, מעסטן זיי עס מיט א שטריק, שטעלן אהמעטום סטויפעס, אבער אונזערע זיידעס האבן ניט אזוי געטאן. זיי האבן געזאגט צו די ווייסע: נעמט זיך אזויפיל ערד, וויפל עס קאן ארומגיין אין איין טאג א מענטש. און אין דעם האבן אונז די ווייסע טאקע אפגענארט. און דא האבן אונזערע זיידעס דערזען, אז כיטרע און פאלש זיינען די ווייסע, און אז כאטש זיי ווייזן אויס צו־זיין אונז קלוימערשט גוטע פריינט, אבער אינדערעמעסן זיינען זיי אונזערע סאנים, וואס זיינען שטענדיק גרייט אונז אפצונארן.

און וואר־דא־פי איז אף א ווײַלע אנשוויגן געווארן און זיך פארטראכט.

— ווען אונזערע עלטסטע האבן געזאגט: נעמט זיך אזויפיל ערד, וויפל עס קאן ארומגיין אין איין טאג א מענטש, האבן זיי געמיינט, אז די ווייסע וועלן טאן, ווי מיר טוען. ווען מיר קלייבן זיך אריבער מיט אונזערע וויגוואמען*, איילן מיר ניט, און ווען מיר

* וויגוואם — אן אינדיאנישער געצעלט.

קומען אַפֿן אָרט האַקן מיר ניט אויס די בוימער, מיר מאָרדן ניט די כאַיעס און פֿויגל.

— ווען עס איז געקומען דער טאָג, ווען מען האָט באַדאַרפֿט די ערד אָפּמעסטן, האָבן זיך אונזערע עלטסטע באַ די ווייסע פֿאַרזאַמלט, און דער עלטסטער פֿון די ווייסע האָט געגעבן צו וויסן זייַנע מענטשן, אַז דער, וואָס וועט קאָנען מער פֿון אַלעמען ערד אַרומגיין אין איין טאָג, וועט פֿון אים באַקומען אַסאַך, אַסאַך געלט און מאַטאָנעס. האָבן זיך אַרויסגערופֿן דרייַ מענטשן. זיי האָבן זיך אַנידערגעשטעלט נעבן גרויסן נוסנבוים, ער איז שוין איצט ניטאָ, אַף זייַן אָרט, זאָגט מען, האָבן די ווייסע אַ שטיינערנעם דענקמאָל אַנידערגעשטעלט. ווי נאָר די זון האָט זיך באַוויזן, האָט דער עלטסטער זייער אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, און די דרייַ מענטשן, וואָס זייַנען נעבן נוסנבוים געשטאַנען, זייַנען אַוועק. זיי זייַנען געגאַנגען זייער, זייער גיך, אָן אָן אָפּשטעל, אָן אָן אָפּרו. אונזערע עלטסטע זייַנען נאָך זיי נאָכגעגאַנגען און האָבן גלייך פֿאַרשטאַנען, אַז די ווייסע באַגייען זיך ניט ערלעך. דער עלטסטער פֿון די ווייסע האָט נאָך פֿריער געהיים באַפֿוילן, אַז אומעטום, וואו מע וועט דאַרפֿן מיט וואַלד גיין, זאָל מען די בוימער אויסהאַקן, די קוסטן אויסרייסן, אַז עס זאָל גרינגער זייַן צו גיין. די ווייסע האָבן אַף פֿערד געריטן. אונזערע עלטסטע האָבן אָנגעהויבן זאָגן, אַז עס איז צייט אָפּצורוען, זיך צוזעצן אַביסל, אַ ציבעך אויסרויכערן, אָבער די ווייסע האָבן זיי ניט געהערט און אַלץ געלאָפֿן ווייטער און ווייטער. האָבן אונזערע עלטסטע אָנגעהויבן פֿאַרמאַטערט צו ווערן, האָבן זיי אָנגעהויבן זאָגן, אַז זיי קאָנען ווייטער ניט גיין, אַז מע דאַרף אָפּרוען. אָבער די ווייסע האָבן זיי ניט געפֿאָלגט, און קעדיי אונזערע עלטסטע זאָלן קאָנען זען, אַז די־דאָזיקע דרייַ מענטשן פֿאָרן ניט, נאָר גייען מיט זייערע פֿיס, האָט מען געגעבן אונזערע עלטסטע פֿערד צום רייטן.

אָבער ווען די זון האָט זיך געפֿונען גלייך איבערן קאָפּ, איז איינער פֿון די דרייַ פֿון די קויכעס געפֿאַלן און געבליבן ליגן. מע

האָט אים גענומען און אָפּגעפירט אַהיים, און ער איז אין קורצן געשטאָרבן. עס איז אַוועק נאָך אַ שטיקל צייט, און ווען מע האָט געדאַרפט אַ טייך אַריבער איז אַהין דער צווייטער אַריינגעפאַלן. ער איז ניט דערטרונקען געוואָרן אין דעם טייך, די ווייסע האָבן אים געראַטעוועט, אָבער אויך ער איז אין דריי טעג אַרום געשטאָרבן. און דער דריטער, וואָס איז לעבן געבליבן, איז געגאַנגען אַלץ ווייטער און ווייטער. לעסאָף האָט די זון אָנגעהויבן זיך זעצן, און ווען זי איז אײַנגעזונקען אויף מאַירעוו אַוועק, האָט דער עלטסטער פון די ווייסע געהייסן שטיין בלייבן. דער ווייסער, וואָס איז מיט די פיס געגאַנגען, איז גלייך אויף דער ערד אַנידערגעפאַלן. ער איז ניט געשטאָרבן, אָבער ער האָט לאַנג געקרענקט, אַלץ געלעגן בײַ זיך אין וויגוואַם, און אים האָט צו גאָרניט גענוצט ניט דאָס געלט, ניט די מאַטאַנעס, וואָס מע האָט אים צוגעזאָגט.

האָבן זיך צונויפגעקליבן אונזערע עלטסטע און אָנגעהויבן טראַכטן, וואָס צו טאָן. די ווייסע האָבן באַשלאָסן בײַ זיך, אַז מע דאַרף ניט אַרומגיין די ערד אַרום און אַרום, נאָר פון יענעם אָרט, צו וועלכן זיי זײַנען דערגאַנגען, האָבן זיי אָנגעהויבן אַרומפאָרן אין פאַרשיידענע זייטן און האָבן געזאָגט, אַז די־האַזיקע גאַנצע ערד געהערט איצט צו זיי. און ס'האָט זיך באַקומען אַזוי, אַז צו די ווייסע האָט איצט געהערט דער גאַנצער טייך, וואו עס איז געווען אַזויפיל פיש, און די וועלדער, און די גאַנצע ערד אונזערע, וואו מיר האָבן געוואוינט. אונזערע עלטסטע האָבן באַשלאָסן אומקערן צוריק די ווייסע די מאַטאַנעס, וואָס זיי האָבן פון זיי באַקומען און צונעמען צוריק די ערד. אָבער די ווייסע האָבן דערמיט ניט מאַסקים געווען. לאַנג האָבן זיך אונזערע עלטסטע געבעטן בײַ די ווייסע, אַז זיי זאָלן אונז ניט באַאַוולען, ניט גענאַרן — לעבן בעשאָלעם. די ווייסע האָבן גאָרניט געוואָלט הערן און געלאַכט. דעמאָלט האָבן אונזערע עלטסטע דערזען, אַז מע דאַרף מיט גוואַלד צוריק אָפּנעמען בײַ די ווייסע די ערד, אויף וועלכער מיר האָבן געוואוינט. און אונזערע האָבן מיט די ווייסע אַ מילכאָמע פאַרפירט. אָבער די ווייסע האָבן פאַר־

מאַגט אַסאַך ביקסן, האַרמאַטן, — און אונזערע זייגן אומגעקומען. איז אונז געבליבן נאָר אַוועקצוגיין פון אונזער ערד אַלץ ווייטער און ווייטער.

פון דעמאָלט אָן גלויבן מיר נישט די ווייסע.

וואָס רייכער זיי זיינען אַלץ גרעסערע אַפּנאַרער זיינען זיי, — האָט וואַר־ראַ־פּי זיין דערציילונג פאַרענדיקט.

(פון פּ. בלעבניקאַווס בוך „די רויטהויטיקע“)

פראַגן:

1. צווישן וועלכע גרויסע מעלוכעס איז די וועלט צעטיילט?
2. מיט וואָס אונטערשיידט זיך ססס״ר פון אַנדערע מעלוכעס?
3. ווי אַזוי האָבן די ענגלענדער אומגעבראַכט די אויסטראַליער?
4. פאַרוואָס האָבן די אינדיאַנער אין אַמעריקע פאַרלאָזן די בעסערע ערד?
5. וועמען רופט מען „קאָלירטע“ מענטשן?
6. צו וואָס פאַרכאַפּן די קאַפּיטאַליסטן פרעמדע לענדער?

אויפגאַבן:

1. צייכנט אָראָפּ פון דער לאַנדקאַרטע די מאַפּע פון גרויס־בריטאַניע מיט אירע קאָלאָניעס.
2. שטעלט אַליין צונויף אַ דיאַגראַם, וואָס זאָל באַווייזן די פאַרהעלט־ניסמעסיקע גרויס פון דער ענגלישער מעטראָפּאָליע און אירע קאָלאָניעס.

וואָס איז דאָ צו לייענען וועגן לעבן אין די קאָלאָניעס:

מולטאַטולי — סאַאיד און אַדינדע.

2. אין די קאָלאָניעס פונם געוועזענעם צאַרישן רוסלאַנד

וואָס קאָסט אַ שיינער טעפּיך

שטעלט זיך פאַר אַ נידעריקן צימער, וואוהין ליכט דרינגט אַריין נאָר דורך אַ לאָך אין דאַך. די ווענט און דער דיל פון דעמדאָזיקן צימער זיינען פון ערד, און אויסגעבעט זיינען זיי מיט אַזאַ מין גראָבן געוואַנט (וואַליק). דערפון ווערן אַלע קלאַנגען דערשטיקט, און די מענטשן זעען דאָרטן אויס ווי שטילע שאָטנס. אויפן דיל, אַרומגעבויגן, זיצן קליינע פיגורקעלעך. דאָס זיינען קינדער. וויפל זיינען זיי דאָ? אַמאָל זיצן אין אַזאַ צימער פיר, אַמאָל זעקס קינדער, און אַמאָל מער אויך. זיי זיצן און האַלטן נידעריק אָנגעבויגן זייערע קעפּלעך איבער גרויסע שטריק־ראַמען, אויף וועלכע עס ווערן געשטריקט טעפּיכער. נעבן יעדן קינד ליגן גרויסע פאַרשיידנפאַרביקע קנוילן וואָל: רויטע, בלאָע, גרינע, לילאָווע, געלע. קינדערשע אויגלעך קוקן אויפמערקזאַם אויפן טעפּיך־אונטערשלאַק, קינדערשע הענטלעך צופּן דעם קאָלירטן וואָל.

אַ געניטע אַלטע טעפּיך־שפּינערין שטייט איבער די קינדער און מיט אַ צעצויגענער שטים קאָמאַנדעוועט זי מיט זיי, וואָס זיי זאָלן טאָן, פון וואָס פאַר אַ קאָליר זאָלן זיי אַ וואָלענעם פאָדעם דורכן טעפּיך־אונטערשלאַק דורכפירן.

— אַ רויטן פאָדעם! — זאָגט זי, און די קינדערשע הענטלעך כאַפּן זיך צו די רויטע קנוילן וואָל.

— איינס, צוויי, דריי, — קאָמאַנדעוועט זי, און אַלע קינדערלעך, אין פאַרשיידענע עקן אַרום דער שטריק־ראַם רוקן אַריין דעם פאָ־

דעם אין טעפיך-אונטערשלאק. נאכן רויטן פאדעם קומט דער בלאַ-ער, געלער, — יענער, וואָס דאַרף קומען לויטן געמעל נאָך. דידאַ-זיקע פעדים לייגן זיך אויס אַפן טעפיך אין קעסטעלער, ציען זיך אויס אין טורעמלעך. קעדיי אָף אַזאַ אויפן אויסצושפּינען אַ טע-פּיך דאַרף מען האָבן אַ גאַנצן יאָר צייט, אַמאָל נאָך מער, מע דאַרף האָבן לאַנגע כּאַדאָשים נודנע אַרבעט, אַרבעט פון באַגינען ביז שפּעטן אָוונט.

וואָס זשע זיינען דאָס פּאָר אַ קינדער? וואָס צווינגט זיי צו זיצן אין דעם פאַרשטיקטן ביידל, אַן לופט און זון, זיצן אָף אַזאַ מין אַר-בעט לאַנגע שעען, כּאַדאָשים און אַפילע יאָרן?

אַזעלכע קינדערלעך האָט מען אין די פריערדיקע יאָרן גע-קאָנט זען בּאַ אַזאַ מין אַרבעט אין פאַרשיידענע געגנטן אין קאַווו-קאַז. אַזוי האָבן טעפּעכער געשפּינען די טשעטשינער, אָסעטינער און אַסאַך אַנדערע פעלקער, וואָס געפינען זיך אין קאַווקאַז ביזן היינטיקן טאָג.

נאָר אַמאָל, מיט אַסאַך יאָרן צוריק, זיינען זיי געווען פרייע שוואַ-טים. זיי האָבן זיך פאַרנומען מיט פי-צוכט, מיט פאַרשיידענע מט-לאָכעס און ערד-אַרבעט. איבערהויפּט זיינען באַקאַנט געווען די טשערקעסן מיט זייערע פרוכט-גערטנער. אָבער אין אָנהויב פון XIX-טן יאָרהונדערט איז קיין קאַווקאַז געקומען דאָס מיליטער פונם רוסישן קייסער און אָנגעהויבן אונטערדריקן די אָרטגעביר-טיקע. לעכאַטכילע האָבן די קאַווקאַזער פעלקער געפּרואווט זיך אַנטקעגנשטעלן. אָבער די רוסישע האָבן געהאַט מיט זיך האַרמאַטן, און די אָפּגעשטאַנענע קאַווקאַזער פעלקער האָבן עס ניט געהאַט, די רוסן האָבן פאַרמאָגט אַ גוט אויסגעמושטירטע אַרמיי, און די קאַווקאַזער פעלקער האָבן זיך געווערט איינציקווייז, יעדערער באַזונדער, און יעדעם פאָלק האָט געהאַט זיין באַזונדערע, ניט זייער גרויסע מאַכנע. דער קאַמף איז געווען אַ קאַמף ניט פון גלייכע קווי-כעס, און, ביסלעכווייז, האָבן די אָרטגעבירטיקע אָנגעהויבן פאַר-לאָזן די איינגעזעסענע און פרוכטבאַרע ערטער און זיינען אַוועק

אין די בערג. אין די בערג קען מען קיין גוטע ערדארבעטערישע
ווירטשאַפט ניט פאַרפירן. און די רוסישע אַרמייען האָבן זיי אַלץ
געטריבן, אַלץ טיפער און טיפער אין די קאַווקאַזער בערג. זייערע
גאָר אין קורצן די קאַווקאַזער פעלקער פאַרוואַנדלט געוואָרן אין
אָרעמע קנעכט פונם רוסישן קייסער.

די צייטן זיינען דעמאָלט אָבער געווען אַזעלכע, אַז פאַרקויפן
און בייטן מענטשן האָט שוין ניט געלוינט; דערפאַר האָט מען בא
זיי אָפּגענומען אַלץ, וואָס עס האָט זיך נאָר געלאָזט. די בעסערע
ערדן האָבן זיך צוגענומען די צאַרישע גענעראַלן, וועלכע זיינען אָף
אַזאַ אויפן געוואָרן גרויסע ערד־באַזיצער — פּריצים. קעדיי צו
היטן די נייע פּריצישע גיטער, און אָף „איינצושטילן” די באַרג־
איינוואוינער, וואָס האָבן נאָך אַלץ ניט געקאָנט פאַר ליב אָנעמען
די קנעכטישע לאַגע זייערע, האָט די צאַרישע רעגירונג באַזעצט
אָף די איבעריקע בעסערע ערדן קאַזאַקן און פּויערים פון די רוסישע
גובערניעס. מע האָט זיי באַזעצט דאָרטן אין די טויזנטער, באַוואָפנט
זיי, באַשאָנקען זיי מיט פאַרשיידענע פּריווילעגיעס. אַ רוס, לע־
לעמאַשל, האָט געקאָנט טויטן אַ באַרג־איינוואוינער און קיין שום
שטראָף האָט אים דערפאַר ניט דערוואַרט. אויב אָבער אַ באַרג־
איינוואוינער האָט פאַרטשעפּעט אַ רוס, זיינען באַשטראָפט גע־
וואָרן גאַנצע אַאולן (דערפער) און מ׳האָט בא זיי אָפּגענומען דאָס
גאַנצע פי. אין אַזעלכע באַדינגונגען זיינען די רוסישע איבערוואַנ־
דערער, פאַרשטייט זיך, גיך רייך געוואָרן, שנעל פאַרוואַנדלט זיך
אין באַלעגופים, טאַקיפים. אַזעלכע זיינען טאַקע זייער שנעל גע־
וואָרן פיל פון די טערעקער און קובאַנער קאַזאַקן. אָף די באַרג־איינ־
וואוינער האָבן זיי געקוקט ווי אָף „גאַזלאָנים”, „שווינדלער”, האָבן
קעסיידער געהאַלטן אין איין דערנידעריקן זיי, באַאוולענען.
זיינען די באַראַבעוועטע קאַווקאַזער פעלקער, פאַריאָגטע אין די
שטיינער־בערג, פאַראָרעמט געוואָרן, פיל פון זיי זיינען אויסגע־
שטאָרבן. זיי האָבן קיין אַנדער ברייִרע ניט געהאַט, — זיי האָבן
געמוזט אָדער גיין אַלס לוין־אַרבעטער צו די רייכע רוסן, אָדער דורך

474—2*

שווערער פּראַצע, ווי, לעמאָשל, דורך טעפּיך־שפּינערײַ, פֿאַרדינען זיך אַ ביסן ברויט. די רוסישע סאָכרים פּלעגן פֿאַר גראָשנס אויפֿ־קויפֿן דידאָזיקע קאַווקאַזער טעפּעכער און דערנאָך פֿאַר הויכע פּרײַזן פֿאַרקויפֿן זיי אין רוסלאַנד און אויסלאַנד. די אייראָפּייִשע, אַמעריקאַנישע גווירים האָט זייער ליב געהאַט צו קויפֿן דידאָזיקע שיינע און שטאַרקע טעפּיכער און קיינער האָט דערבײַ קיינמאָל ניט אַ טראַכט געטאָן ס'אַרא שרעקלעכע נויט עס צווינגט מענטשן צו זיצן יאָרן לאַנג אײַנגעהויקערטע איבער די פֿאַרשיידנקאָלירטע פֿעדים, וויפֿל בליענדיקע קינדערשע לעבנס עס זײַנען אומגעקומען בײַ דידאָזיקע פֿרײַלעכע געמעלן.

וועגן קירגיזן, קאַלמיקעס און באַשקירן

די רוסישע צאַרישע רעגירונג איז זיך באַגאַנגען ניט בעסער אויך מיט אַנדערע קליינע פֿעלקער. פֿון די אוראַלטע צײַטן אָן האָבן אין די סטעפּעס פֿון דאָרעם־אוראַל און דאָרעם־סיביר אַרומגעוואַנ־דערט קאַלמיקעס, באַשקירן, קירגיזן. טונקל־האָריקע, ברוין־הויטיקע, מיט ברייטע באַקן־ביינער און שמאָלע אויגן, האָבן דידאָזיקע פֿעלקער, לויט זייער אויסערלעכן אויסזעען, שאַרף זיך אונטערשיידט פֿון די רוסן. גוטע ערד האָבן זיי פֿאַרמאָגט, גוטע טשערעדעס פֿי און טאַבונעס פֿערד. אָט דידאָזיקע ערד און די טשערעדעס האָט די צאַרישע רעגירונג אָנגעהויבן צונעמען בײַ זיי. באַנוצט האָט זיך דערבײַ די צאַרישע רעגירונג סײַ מיט גוואַלדטאַטן, סײַ מיט שווינדל. דידאָזיקע פֿעלקער, — וואַנדער פֿעלקער, — האָבן מיט ערדאַרבעט זיך ניט געקאָנט פֿאַרנעמען. זײַנען אויסגעוואַקסן אָף זייערע ערדן פּריצישע הײַזער, פֿאַבריקן און זאַוואָדן, זײַנען דאָרט באַזעצט געוואָרן, ווי אין קאַווקאַז, קאָזאַקן און רוסישע פּויערים פֿון אַנדערע גובערניעס. און ווי אָף קאַווקאַז, אַזוי אויך דאָ, האָבן די רײַכע רוסן געקוקט אָף די מענטשן, וואָס זיי האָבן באַגאַזלט, ווי אָף נידעריקערע באַשעפֿענישן, ווי אָף „אומרײַנע“, „פֿערדישע קעפּ“, „פּוליאַקעס“.

דער גרעסטער און שוידערלעכסטער פאגראם אף קירגיזן איז געמאכט געווארן א גאנץ קליינע שטיקל צייט פאר דער רעוואלוציע, אין 1916 יאר. צו יענער צייט האבן די קירגיזן, וואס האבן געוואוינט אין סעמירעטשיע (מיטל-אזיע) קיין ערד קימאט שוין ניט געהאט, און זיי האבן זייער אייגן ערד געמוזט נעמען בא די רוסן אין ארענדע און צאלן געלט דערפאר, אדער פארדינגען זיך אלס באטראקעס. עס זיינען געווען פאלן, ווען אן ארטגעבירטיקער באטראק האט באקומען פאר 18 שא ארבעט יעדן טאג דריי רובל פארן גאנצן זומער. אויסערדעם האבן נאך די רייכע רוסן גענארט און באשווינדלט די קירגיזן אף יעדן טריט און שריט. די סינע פון די קירגיזן צו די רוסן איז דעריבער שטארק געוואקסן, אבער זיי האבן גארניט ניט געקאנט מאכן, מאכמעס זיי, די קירגיזן, האבן קיין געווער ניט פארמאגט. איין גליק איז כאטש געווען: די צארישע רעגירונג האט די קירגיזן אין דער ארמיי ניט גענומען, זי האט מוירע געהאט, אז די פארשקלאפטע פעלקער וועלן זיך אויסלערנען באנוצן מיט געווער און וועלן ארויסטרעטן אנטקעגן איר. אבער אין 1916 יאר איז פלוצלונג אנגעקומען א באפעל צו מאביליזירן די קירגיזן אף גראבן טראנשייעס (שוצגראבנס) און אפטאן אנדערע שווערע ארבעטן הינטערן שלאכטפראנט. (אין יענער צייט האט די צארישע רעגירונג געפירט א שלימאזלדיקע מילכאמע מיט דייטשלאנד און מיט עטלעכע אנדערע לענדער). די קירגיזן האבן באשלאסן ניט צו פאלגן דידאזיקע באפעלן. איז אנטקעגן זיי ארויסגעשיקט געווארן מיליטער. די צארישע רעגירונג האט באשלאסן איינמאל פאר אלע מאל פאטער ווערן פון די קירגיזן: א טייל אויסשעכטן, א טייל פארטרייבן קיין כינע און אלע ערד זייערע פארכאפן פאר אירע מענטשן.

האט זיך אנגעהויבן א בלוטיקער פאגראם. פאר יעדן דערהארגעטן רוס האט מען געטויט צענדליקער קירגיזן, און ניט פאשעט געטויט, נאר אף שטיקער געשניטן. מע האט געשאכטן פרויען און קינדער, מע האט פארברענט און טאכאס-כערעוו געמאכט טויזנ-

טער קירגיזישע הייזער. צענדליקער טויזנטער אַנגעשראָקענע קיר־גיזן האָבן זיך ווירקלעך אַ לאָז געטאָן אין כינע. אָפּן וועג זייַנען פיל פון זיי אויסגעגאַנגען פון הונגער און נויט.

נאָך דעמדאָזיקן פּאָגראָם האָט זיך די צאָל קירגיזן אין סעמי־רעטשיע פאַרקלענערט אויף 35%, ד. ה. מער ווי אויף אַ דריטל.

ווי אַזוי מע האָט געראַבעוועט די פעלקער פון עקסטן צאָפן

אויפן עקסטן צאָפן-רוסלאַנד, בײַ די סאַמע ברעגן פונם אייז־יאַם, וואוינען פיל קלייניע פעלקערשאַפטן. די מער באַוואוסטע צווישן זיי זייַנען די יאַקוטן, סאַמאָיעדן, אָסטיאַקן, טונגוסן. דאָס זייַנען רעשט־לעך פון שוואַטים, וואָס זייַנען אַמאָל פאַרטריבן געוואָרן פון די דאָרעם-לענדער. צווישן שנייען און אייז וואוינען מענטשן, בײַ וועמען די פּענעמער זייַנען ברוינלעך, די האָר — שוואַרץ, די אויגן — שמאָלע, ווי זיי וואָלטן זיך פון דער זון-ליכט געשטשורעט. מיט קיין ערד־אַרבעט קאָן מען זיך אויפן עקסטן צאָפן ניט פאַרנעמען, און פון שטוב-כאַיעס קאָן מען דאָרטן האַלטן נאָר הינט אָדער הירשן. דידאָזיקע הירשן זייַנען דאָס טאַקע דער הויפּט-פאַרמעגן פון די אָרטגעבירטיקע. אויסער הירשן־צוכט פאַרנעמען זיי זיך נאָך מיט יאַגד און פישפאַנג.

אַסאַך פעלן פון פאַרשיידענע כאַיעס פלעגן זאַמלען דידאָזיקע שוואַטים. פון וועווערקעס, הירשן, פוקסן, וועלף, בערן און סויב־לען. דידאָזיקע פעלן זייַנען געפעלן געוואָרן די רוסישע סאָכרים. בעשאַס עס האָט נאָך געקיניגט איוואַן דער גרויזאַמער (אין 16־טן יאָרהונדערט) האָבן זיך אָנגעהויבן באַווייזן אין סיביר די רוסישע סאָכרים און אָנגעהויבן אַרויסנאַרן בײַ די אָרטגעבירטיקע אָדער אויסבייטן דידאָזיקע פעלכלעך. און ווידער איז פאַרוים די סאָכ־רים געגאַנגען אַ באַוואָפנטע מאַכנע. מע האָט ביסלעכווייז פאַר־טריבן די אָרטגעבירטיקע פון די בעסערע ערטער און מיט גוואַלד פאַרנומען זייערע פלעצער. אַזוי אַרום איז אויסגעוואַקסן דאָס סיבי־

רער קאזאקנטום. דעמאָלט איז פאַר די סאָכרים גרינגער געוואָרן דורכצושטופּן זיך צו די יאַגד־שוואַטים, און אַרויספירן פון דאָרטן די טייערסטע פעלצן: זומערצייט פלעגן די סאָכרים זיך לאָזן מיט די טייכן אין די סאַמע ווייטסטע ווינקעלעך. זיי פלעגן ברענגען מיט זיך מעל, פולווער, קוילן און מעסערס פאַר די יעגער. זיי פלעגן אויך ברענגען מיט זיך גלעזערנע פאַטשערקעס, מעשענע רינגלעך און אַנדערע ביליקע צאַצקעס. אָבער מער פון אַלץ פלעגן זיי ברענגען מיט זיך בראָנפן. מענטשן, וואָס פלעגן צו 10 כאַדאָשים דורכאַנאַנד ניט זען די זונען־שיין, וואָס האָבן ניט געקאָנט ניט לייענען, ניט שרייבן, פלעגן זיך כאַפּן צום בראָנפן, ווי צו דאָס סאַמע טייערסטע. און די סאָכרים פלעגן פאַרן בראָנפן נעמען אַזאַ פּרייז, ווי עס האָט זיך זיי אַליין געוואָלט.

וואו נאָר זיי פלעגן קומען פלעגט זיך אָנהויבן אַ שווידערלעכע שיקרעס. אַ שיקערן מענטשן איז שטענדיק לייכטער אָפּצונאַרן, פלעגן טאַקע די רוסישע סאָכרים צונעמען בא זיי די טייערסטע פעלצן פאַר חאַלב־אומזיסט. גאַנץ אָפט פלעגט זיך טרעפן, אַז פאַר בראָנפן פלעגט אַן אַרטגעבירטיקער פאַרקויפן די פעלצן פון די כאַיעס, וואָס ער האָט ערשט גערעכנט צו כאַפּן אין קומענדיקן יאָר. דעמאָלט פלעגט געשלאָסן ווערן אַן אָפּמאַך: אָף אַ שטעקעלע פלעגט דער סאַמאָיעד אָדער דער יאַקוט מאַכן אַזויפיל קאַרבן, וויפל צענד־ליקער וועווערקעס אָדער פוקסן־פעלכלעך ער דאַרף צושטעלן אין קומענדיקן יאָר, און דער רוסישער סוחער פלעגט אים דערפאַר געבן עטלעכע פלעשלעך בראָנפן. אַ גאַנצן ווינטער האָט דערנאָך געמוזט די קויבעס זיינע אונטערדרייען דער מענטש, וואָס האָט זיך פאַר־קויפט פאַר אַ טרונק בראָנפן. גאַנץ אָפט האָבן נאָך דערביי די רוסישע סאָכרים אונטערגעשווינדלט אויך און פלעגן זייערע כוי־וועס אויפמאָנען צו עטלעכע מאָל פאַר איין און דערזעלביקער פלאַש בראָנפן.

די סאָכרים פלעגן ברענגען מיט זיך ניט נאָר בראָנפן, נאָר אויך אָנשטעקנדיקע קראַנקייטן, און אַזוי ווי אין יענע לענדער זיינען

ניט געווען ניט קיין דאָקטוירים, ניט קיין שפּיטאָלן, פלעגן פון די־דאָזיקע קרענק אויסשטאַרבן גאַנצע שטאָטים. און האָם רויכוואַרג, וואָס די סאָכרים פלעגן ברענגען מיט זיך פון צאָפן פלעגן זיי פאַר־קויפן פאַר הויכע פרייזן צו רייכע מענטשן אין רוסלאַנד, אָדער קיין אויסלאַנד און האָבן געמאַכט דערביי ריזיקע פאַרמעגנס.

אַ רוס איז אַ מענטש, ניט קיין רוס איז אַ הונט

די צאַרישע רעגירונג האָט מיט אַלע מיטלען געהאָלפן ראַבע־ווען די שבייִנישע פעלקער. צוליב דעם האָט זי דערלויבט, ווי מיר האָבן עס שוין פריער געזען, אומבאַשטראָפט צו טויטן די אָרט־געבירטיקע, דערלויבט צו באַשווינדלען און פאַרשיקערן זיי. אָבער דאָס איז נאָך ניט אַלץ — די צאַרישע רעגירונג האָט זיך מיט אַלע מיטלען געסטאַרעט צו פאַנאַנדערבלאָזן אַ נאַציאָנאַלע סינע, זי האָט געלערנט די רוסן צו קוקן אַף מענטשן פון אַן אַנדער נאַציע, ווי אַף סאָנים און באַציען זיך צו זיי, ווי צו הינט. אין די שולן, אין די קלויסטערס האָט מען געהאַקט די קינדער אין קאָפּ אַריין, אַז מענטשן, וואָס זיינען ניט קיין רוסן, וואָס האָבן אַן אַנדער שפּראַך אָדער אויסזען — זיינען גאָר קיין מענטשן ניט, נאָר עפּעס אוים־וואוחפן, און עס איז קיין שום בייז ניטאָ דערין, וואָס זיי שטאַרבן אוים, קומען אום. אפילו בא היינטיקן טאָג קאָן מען נאָך באַגע־גענען אזעלכע פינצטערע מענטשן, וואָס מיינען, אַז די רוסישע נאַציע, — דאָס איז אַ גרויסע און גוטע נאַציע, אָבער טשערקעסן, באַשקירן, קירגיזן, יאַקוטן, אידן — זיינען גאָרניט ווערט. דאָס אַלטע זיצט נאָך עפּעס אין אַזעלכע מענטשן און מאַכט זיי בלינד, און זיי זעען ניט, אַז אַלע מענטשן, צו וועלכער נאַציע זיי זאָלן ניט געהערן, זערן אַף איין און דעמזעלבן אויפן געבאָרן אַף דער וועלט, ווילן לעבן און ווי אַלע אַרבעטן זיי און מיען זיך.

דער קאָזאַק פּאַראַכניא

דער קאָזאַק פּאַראַכניא האָט אַ רייכע באַלעבאַטישקייט. יעדן זומער דינגט ער זיך אָן פאַרשיידענע שלעפּער אַף אַרבעט. מע דאַרף אַראָפּנעמען די טוואָועס, ס'איז פאַראַן גערטנער, אַ גרויסע טאַבאַק-פּלאַנטאַציע — אומעטום באַדאַרף מען אַרבעט-הענט און , -— דעריקער, — עס זאָל ניט טייער קאָסטן.

אַרום און אַרום וואָוינען בולגאַרן, טשערקעסן, טשעכן. עס קו-מען פון די ווייטע מעקוימעס האַלב-נאַקעטע רוסישע אָרעמע פּויערים.

פּאַראַכניא האָט זיך געקאָנט גוט דינגען, ביז כאַלאַשעס.

אַ טשעך איז שווער צו קריגן אַף אַרבעט, ער האָט זיין אייגענע באַלעבאַטישקייט; דערפאַר איז אָבער גרינגער פון אַלץ אַרויסצו-זויגן די אַצאַמעס פון אַן אָרעמען שלעפּער, וואָס קומט פון דער ווייט, פון האַלב-הונגעריקן צאַפּן, מיט זיין ליטווישער קאַסע אין אַ שמאַט-קעלע פאַרוויקלט. עס איז אויך ניט שווער פאַר אַ שיבעש צו דינגען זיך אַ טשערקעס.

...עס איז געשטאַנען אַ פיינער, ליבער יוני-אָוונט. גאָלדענע שטראַלן זיינען געפאַלן אַף די געלע קעפּ פון דעם זונען-קערלעך פעלד.

דער באַלעבאָס איז געזעסן אַפן הויף בא אַ נידעריקן קאָזאַקישן טישעלע.

דאָס האַרץ האָט זיך באַם קאָזאַק געקוויקט פון קוליש מיט די ראַזעווע שטיקעלעך כאַזער-שמאַלץ, פון דער ווישניאָווקע אינם בלויען קעלישעקל.

ער האָט זיך אָנגעלייגט אַ דריטע שיסל עסן, און, אויפהויבנדיק די אויגן, קיין טראָפּן אַפילע ניט פאַרוואונדערט זיך: אַנטקעגן אים זיינען געשטאַנען צוויי באַרג-אינגלעך און צעריסענע בעשמעטן*.

---

* בעשמעטס — אַזאַ מין כאַלאַט.

אָף די אויסגעבלייכטע פון הונגער פענעמלעך האָבן בעטנדיק גע־שיינט גרויסע שוואַרצע אויגן.

— וואָס באַדאַרפט איר, יונגאַטשעס?

— אַרבעט! קיין אַרבעט איז ניטאָ?

— האָסטו געזען אַזעלכע בעריעס! פון וואַנען זייט איר עס?

— פון ווייט, — האָט איינער פון די אינגלעך אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, — פון די בערג.

— אַסאַך בערג איז אַרום פּאַראַן; דער שעד האָט זיי אַ פולן קויש געטראָגן און אומעטום פּאַרזייט.

— דעם אַלט־אַבוקאָוון כוטאָר ווייסטו?

— וואָסער טייוול קאָן אים ניט! — האָט פּאַראַכניא גראָב אַ זאָג געטאָן.

ער האָט זיך אָפּגעקערט פון זיי, ברייט צעעפנט די טונקעלע שמאַלציקע ליפּן און אַרייַנגעוואָרפן אין מויל אַ גרויסע לעפל געקעכץ.

די אינגלעך זיינען שטיל געשטאַנען, האָבן מוירע געהאַט אַפילע אַ וואונק טאָן איינער צום אַנדערן.

פּאַראַכניא האָט געגעסן לאַנג און מיט געפיל. ער האָט מיט זיי־נע פעסטע ציין גוט געריבן דעם ברויט, פּאַרטרונקען מיט וויש־ניאַווקע, געשלונגען שטיקער געקאָכטן כאַזער־פעטס און, לעסאָף, אַ גרעבץ געטאָן. דאָס האָט געהייסן, אַז עסן האָט ער שוין גע־ענדיקט.

— און איר שטייט נאָך אַלץ? ניטאָ, ניטאָ! גייט אייך געזונ־טערהייט.

— פעטערל! — האָט דער קליינער כאַנוק אויסגעשריען גאָר ווי אַ רוסיש אינגל, — מיר וועלן פאַר דיר אַרבעטן!

— אַלע אַרבעטן בא מיר. פאַר געלט מיינסטו ליגט מען אָפּן אויוון?

— מיר וועלן גוט אַרבעטן, — האָט דער קליינער כאַנוק אומ־אַנטשלאָסן אַרויסגערעדט.

— אלע ארבעטן גוט! אוועקט פון דאנען!

ביידע טשערקעסן־קינדער האבן די קעפלעך אראפגעלאזן און אוועק פון הויף.

פאראכניא האט א ביסל א טראכט געטאן:

— שטיי! קומט אהער! אף פלאנטאציעס האט איר געארבעט? טאבאק־בלעטער וועט איר אפקלייבן. קיין געהאלט וועט ניט זיין — א שווערער יאר. עסן וועל איך געבן...

פאראכניא האט א פויק געטאן אין טיש. פון הינטער דער שטוב איז געקומען צו גיין אן אלטער אין א שאפענעם היטל און מיט א הויקערדיקער נאז.

— באט־מורזא, אט האסטו א פאר גראנגערלעך פון דיין גלויבן. שטעל זיי אוועק אף דער פלאנטאציע; זע נאר, זיי זאלן ארבעט דערלאנגען.

— גוט, איזואן ניקיטיטש!

דער אלטער האט מיט א געמאכטער שטרענגקייט א קוק געטאן אף די יאטן און מיטן קאפ א שאקל געטאן:

— קומט מיט מיר.

כאנוק און מעדזשיד האבן זיך פריילעך צעשמייכלט.

אף זייערע פענעמלעך, וואס זיינען מיט זאפט פון געגאנוועטע אוגערקעס געווען אויסגעשמירט, האט זיך באוויזן א צארטער קינדערשער געפיל־אויסדרוק. זיי זיינען דאנקבאר געווען.

— פון וואנען?

— פון אלט־אבוקאווע!

— טשערקעסן?

— דו האסט ריכטיק געזאגט, כאדושא*.

— נו, נו! — האט דער אלטער א צופרידענער א ברום געטאן, — איך בין ניט קיין כאדושא, איך וועל קיינמאל קיין כאדזשא ניט זיין. דער ארבעטער האט קיין צייט ניט ארומצושלעפן

* כאדושא — האר, איינער וואס איז געווען אין די „הייליקע״ ערטער.

זיך איבער די הייליקע ערטער. אט וועל איך אייך באַווייזן אַן ערטעלע גאָר ניט קיין הייליקס. קומט מיט מיר.

— באַט־מורזא האָט מיט דער שטעקעלע געבראַכט צופירן די קינדער אַף דער טאַבאַק־פּלאַנטאַציע.

די זון האָט זיך אַראָפּגעשאָרט. באַט־מורזא האָט מיט אַ טעמפּן מעסער אָפּגעשניטן עטלעכע פּענעצלעך קלעפּיקן ברויט פון טערקישן ווייץ, געגעבן די קינדער און באַוויזן, וואו עס ליגט דאָס גריבל מיט פאַרבלאָטיקע וואַסער: פון יענעם גריבל האָבן זיי געמעגט טרינקען, וויפל עס האָט זיך זיי געגלוסט.

שלאָפן האָט מען זיך געלייגט אין אַ ביידל, וואָס איז געפלאָכטן געווען פון קוקורוזע שטרוי און טאַבאַק־צווייגן.

אין ביידל האָט געשמעקט מיט טרוקענע גראָזן, שוין לאַנג האָבן אַזוי געשמאַק ניט געשלאָפן די צוויי יונגע שלעפערלעך, כאַנוק און מעדזשיד, ווי זיי האָבן געשלאָפן הייַנטיקע נאַכט.

שוין די צווייטע וואָך, ווי די אינגלעך אַרבעטן אַף דער פלאַנטאַציע. די הויט אַף די הענט איז בא זיי צעפּלאַצט געוואָרן, דער גיפטיקער זאַפט פון די טאַבאַק־בלעטער גייט אַריין אין בלוט, און עס וואַרפט זיי קעסיידער אין אַ קאַדאַכעס. עס איז זיי אויסגעקומען צו טרינקען שמוציקע וואַסער, עסן טרוקענעם ברויט; בלויז אין די זונטיקן פלעגט מען זיי געבן אַ לינזן־זופּ, אָדער אַ בעבלעך־קאַשע, וואָס איז צוגעפּראַוועט געווען מיט בוימל־שוים; די קאַשע איז געווען פונקט אַזוי שלעכט, ווי דאָס וואַסער.

פאַרן טאָג פלעגן די קינדער אַזוי פאַרמאַטערט ווערן, אַז זיי פלעגן קוים איינשלאָפן.

דער קאָפּ טוט וויי, דער רוקן ברעכט. די הענט און פיס קאָנען זיך קיין אָרט ניט געפינען.

מעדזשיד לייגט זיך אַזוי און אַנדערש, ביז וואַנען כאַנוק צעשרייט זיך אַף אים:

— פּעשטשע זיך נאָך אַ ביסעלע! ווי דו זאָלסט ניט אַרומפּויזען איבער דער ערד, — קיין פּוכאַווע פּערענעס וועסטו דאָ ניט

געפינען. שוואַרצאַרבעטער זיינען מיר דאָך. עפּעס, — שלאָף, ווי עס מאַכט זיך.

דער אַלטער באַט־מורזאַ איז אויך געשלאָפן אין ביידל.

צום סאָף זומער איז דאָס ביידל אַביסל צעקראָכן געוואָרן: אין דאַך האָבן זיך לעכער באַוויזן, מאַכמעס דער ווינט האָט אַראָפּגע־ריסן פון דאָרטן עטלעכע צווייגן. אָבער דאָס איז געווען אַ קנאַפּער אומגליק: רויט־בלאָע שטערן האָבן אין ביידל אַריינגעשיינט, גע־וואונקען פון הימל אַראָפּ.

באַט־מורזאַ איז צופרידן געווען, ווען די קינדער פלעגן ניט מיט אַמאָל איינשלאָפן: אַלטע לייט שלאָפט זיך שלעכט, האָט זיך באַט־מורזע קאָמפּאַניע געזוכט.

— שלאָפט, וואָס האָט איר זיך צערודערט, ווי די הינער? קיין שלאָף נעמט אייך ניט!

— דיר שלאָפט זיך אויך ניט.

— בא אַן אַלטן מאַן איז עס שוין אַזוי: ער עסט ווייניק, שלאָפט ווייניק...

— אַרבעטן אַרבעטסטו נישקאָשע.

באַט־מורזאַ האָט מיט אַ שעפּמשנדיקער שטים אַ זאָג געטאָן, באַטש קיינער האָט דעם געשפּרעך ניט געקאָנט אונטערהערן:

— אַפן באַלעבאָס. אַף אים באַדאַרף מען אַלע קויכעס אַוועק־לייגן.

— אַסאַך קויכעס לייגט ער אַף דיר אַוועק?

באַט־מורזאַ האָט זיך געקראַצט, — פליי האָבן אים געביסן, — און מיט די הענט זיך צעפּאַכט:

— אַן אַווירע! ס'איז אַן אַווירע אַזוי צו ריידן! באַלעבאַטים זיינען שטענדיק געווען; אַף זיי פלעגט מען שטענדיק אַרבעטן, און זיי פלעגן דערפאַר עסן געבן.

און ער האָט זיך גענומען דערציילן מאַיסעס, וואָס ער האָט גע־הערט פון די זיידעס און עלטער־זיידעס: ווי שלעכט עס האָט זיך די טשערקעסן געלעבט אין די בערג, ווי מען האָט זיי פאַרטריבן הינ־

טערן מיכאילאָוו־בארג, ווי די רוסישע גענעראַלן האָבן זיי רו־
אינירט.
לעבט דעריבער איצט דער טשערקעסישער שיזוועט וואו עס
מאכט זיך, אין טערקיי, אין ווייטן מיצראַים, אַפילו אין אינדיע.
און אינדערפרי, אָפגעפרישטע נאָכן יונגן שלאָף, האָבן כאַנוק
און מעדזשיד פלינק געבונדן די טאַבאַק־בלעטער, אין אַ גוטער
אָרדענונג אויסגעהאַנגען זיי אויף די פלעקער.
אויף דער פּלאַנטאַציע האָבן געאַרבעט אַנדערע אַרבעטער אויך,
אָבער זיי האָבן זיך געפונען הינטערן ראָוו און דעריבער ווייניק
געשמועסט מיטן אַלטן און מיט די קינדער.
אין איינער אַ נאַכט האָט זיך אויפגעהויבן אַ גרויסער שטורעם־
ווינט.
פון שווארצן הימל, פון הינטער די וואָלקנס האָבן זיך בליצן
געשאָטן, אַ ווייטער דונער האָט ערגעץ אויף זיין רייט־וואָגן געריטן;
עטלעכע שווערע טראָפּנס זיינען אויף דער ערד אַראָפּגעפאלן, אָבער
קיין רעגן איז ניט געגאַנגען, און דער שטורעם־ווינט האָט זיך גע־
שטאַרקט.
באַ באַט־מורזא האָבן די פיס זייער שטאַרק ווי געטאָן, אָבער
ער האָט דערויף קיין אכט ניט געלייגט, — פון ביידל אַרויסגע־
קראָכן, און זייער פלינק גענומען זיך דעם טאַבאַק צונויפקלייבן
און געשעפּטשעט:
— אַללאַך זאָל פאַרהיטן! קינדער, איך באַשווער אייך —
קלייבט גיכער צונויף דעם טאַבאַק!
אָבער מעדזשידן און כאַנוקן איז ניטאָ וואָס צו בעטן: זייערע
הענטלעך האָבן פלינק געאַרבעט.
אין איין רעגע האָבן זיי אַ פול ביידל אָנגעשטאָפּט. אָבער זיי
האָבן זיך גלייך געכאַפּט, אַז דער גאַנצער טאַבאַק וועט אין ביידל
ניט אַריין.
דער אַלטער איז אויסער זיך געוועזן: ער איז, ווי אַ פאַרסמטער
אַרומגעלאָפן, געזוכט אַן אייצע, ווי אַזוי בעסער דעם טאַבאַק צו

פאַרהיטן, אָבער ער האָט צו גאָרניט ניט דערטראַכט זיך, און צע־וויינט זיך ווי אַ קליין קינד.

אַ דונער האָט גאַר נאָענט אַ טראַסקע געטאָן, און מיטאַמאָל האָט אַ גרויסער רעגן אַ כליופּע געטאָן.

אויסבאַהאַלטן זיך איז ניט געווען וואו.

די קינדער האָבן זיך אויף דער ערד אַ וואָרף געטאָן, צוגעדעקט די קעפּלעך זייערע מיט די העמדלעך, מאַכמעס עס האָט זיי זייער שטאַרק געשראָקן דאָס בלענדנדיקע ליכט פון די בליצן.

דער רעגן האָט געשמיסן אָן ראַכמאָנעס. גרויסע וואַסער־שטראָמען האָבן מיטגעריסן מיט זיך די טאַבאַק־בינטלעך.

דער טאַבאַק איז אין וואַסער געשוואומען און איז אומגעקומען.

— קינדער, איך שטאַרב — האָט דער אַלטער געקרעכצט: — אַ קאַ־דאָכעס האָט מיך געכאַפּט, איך קאָן מיט אַ גליד ניט אַ ריר טאָן.

האָט דעמאָלט מעדזשיד, ניט לאַנג טראַכטנדיק, אויפן אַלטן זיך אַרויפגעוואָרפן און צוגעדעקט אים מיט זיין קערפּערל; כאַנוק האָט דעם אַלטנס פיס צוגעדעקט. אָבער דאָס אַלץ האָט נאָך דעם אַלטן ניט געוואַרעמט; ער איז צעפרוירן געווען, ווי אַ גאַסן־הונט.

שפּעטער זיינען אַדורך און דער רעגן האָט זיך אַלץ ניט איינגע־שטילט. פאַר די גערטנער פון דעם רייכן קאַזאַק איז דער רעגן נוציק געווען, אָבער פאַרן טאַבאַק איז עס געווען אַ טויט. דער טאַבאַק, וואָס איז אויף די בייטן געבליבן און האָט שוין לאַנג אָפּגע־בליט וועט פון רעגן אַ וואַסערדיקן ביי־געשמאַק באַקומען און זיין פּרייז וועט פאַלן, און דער טאַבאַק, וואָס איז שוין פון די בייטן אַראָפּגענומען וועט איינגאַנצן אומקומען.

ווען עס איז געקומען אַ גראָער פאַרנעפּלטער פרימאָרגן, וואָס איז איינגאַנצן ניט ענלעך געווען אויף אַ זומער־פרימאָרגן, האָבן דריי אַרבעטער דערזען, אַז אומבאַרירט איז געבליבן נאָר דער סאַמע אונטערשטער שיכט טאַבאַק, וואָס איז אין ביידל געלעגן, אָבער אויך אים דאַרף מען וואָס גיכער ראַטעווען, מאַכמעס דאָס וואַסער שלאָגט זיך אַדורך פון אויבן און פון אונטן.

שרעקלעך איז געווען, ווען פאַראַכניא איז געקומען.

— ניט פאַרהיט, שלעק! שיידים פאַרשאָלטענע! צום געפּרעס זייט איר דאָ...

אַף דער פּלאַנטאַציע, וואָס באַט-מורזא האָט אונטער זיין אויפזיכט געהאַט איז דער סאַמער טייערסטער — טראַפּעזונדער — טאַבאַק געוואַקסן.

פאַראַכניא איז פון די קיילים אַרוים.

אין דעם גראָבן גוף האָט אויפגעוואַכט דער אַלטער קאַלאַניע-רויבער. האָט ער אַרויסגעשלעפּט די נאַהאַיקע פון דער נידערי-קער כאַליעווע, די ציין צונויפגעקריצט. דאָס פליישיקע פּנים האָט זיך באַ אים פון צאָרן איינגעצן צעקרימט, און, אַ הילך טוענדיק, ווי אַ האַלץ-העקער, האָט ער אַ שרעקלעכן זעץ געטאָן מיט דער נאַ-האַיקע באַט-מורזאיען איבערן קאָפּ.

באַט-מורזא האָט אַ וואַיע געטאָן.

פון צעהאַקטן נאָז איז גערונען בלוט.

דער אַלטער איז געשטאַנען אַף די קני און די פּלייצע האָט ער איינגעהויקערט. ער איז גרייט געווען צו באַקומען אַזויפיל קלעפּ, וויפל דער באַלעבאָס וועט אים איינטיילן, מאַכמעס ער האָט געזען, אַז דער באַלעבאָס זיינער, זיין הערשער איז שטאַרק אין כּעס — דאַרף מען ליידן!

באַנאַכט האָבן די קינדער פאַרטיידיקט דעם אַלטן באַט-מורזא פון שטורעם-ווינט, און איצט האָבן זיי באַשלאָסן צו פאַרטיידיקן אים פונעם צעווילדעוועטן באַלעבאָס.

מעדזשיד האָט אַ קוויטשע געטאָן און מיט די דאַרינקע הענט-לעך אַנגעכאַפּט זיך פאַר אַ ברייטער קאַזאַקישער הויז. דאַסזעלבע האָט פון דער צווייטער זייט כאַנוק געטאָן.

פאַראַכניא איז פון כּעס שיר ניט דערשטיקט געוואָרן, אָבער דרייען מיטאַמאָל שלאָגן האָט ער זיך געפוילט. צו פעט איז ער דערויף געווען.

דער באלעבאס האט זיך אף א טרוקענעם בערגעלע טאבאק אנידערגעזעצט און צעוואיעט זיך:

— רואינירט, א טעל געמאכט!

באט-מורזא איז ווי א פלאכטע געלעגן אויסגעצויגן.

די נאסע ערד האט ניט געהאלט איינזאפן אין זיך דאס בלוט, וואס איז אין שטראמען גערונען פונם צעפאסעוועטן פאנעם.

דאס בלוט פונם אלטן קנעכט איז געבליבן אף דער ערד.

ל. פאסינקאוו.

פראגן:

1. רעכנט אויס די קאלאניעס פונם צארישן רוסלאנד, וועגן וועלכע איר האט געלייענט אין דעמדאזיקן קאפיטל.
2. ווי אזוי איז אנטשטאנען דאס טערעקער, קובאנער, סיבירער קאזאקנטום?
3. פארוואס איז אין 1916 יאר פארקלענערט געווארן די צאל קירגיזן אין סעמירעטשיע?
4. פארוואס פלעגן די רוסישע סאכרים פארשיקערן די איינוואוינער פונם ווייטן צאפן?
5. ווי אזוי האט די צארישע רעגירונג געלערנט צו באציען זיך צו מענטשן פון אן אנדער נאציע, ניט פון דער רוסישער?

אויפגאבן:

1. געפינט אף דער מאפע קאווקאז.
2. געפינט אף דער מאפע סעמירעטשיע (איצטער — קאזאקסטאן).
3. געפינט אף דער מאפע דעם יאקוטער געגנט.
4. שרייבט אויס די נעמען פון די פעלקער, וואס זיינען דערמאנט געווארן אין דעמדאזיקן קאפיטל, און בא דער זייט, אנטקעגן יעדן נאמען, שרייבט אן דאס אלץ, וואס איר האט זיך דערוואוסט וועגן יעדן איינעם פון זיי.

3. דאָס לעבן פון די נעגערס אין אַפריקע

דאָס לאַנד קאָנגאָ

מיר האָבן ליב צו שפּילן אין פּילקעס, קימאַט יעדן טאָג באַנוצן מיר זיך מיט אַ גומע אַף אויסצומעקן די גרייזן, וואָס מיר מאַכן בײַ זיך אין די העפטן, און קיינמאָל גיבן מיר נישט אַ טראַכט, פון וואַנען נעמען זיך די מאַטעריאַלן צו די־דאָזיקע זאַכן, וויפל מענטשלעכע הענט האָבן זיך באַדאַרפט מיען, אַז די־דאָזיקע גומקעס זאָלן זיך באַווייזן אַף דער וועלט. און מיר טראַכטן שוין גאָר נישט — ווער זיינען עס די־דאָזיקע מענטשן און ווי לעבט זיך זיי.

און די זאַך באַשטייט דערין, וואָס אַפילו מיר, מענטשן וואָס וואוינען אין פסס״ר, ווען מיר קויפן גומענע כפּייצים, באַנוצן מיר זיך מיט דער האַרעוואַניע פון מענטשן, וואָס וואוינען זייער ווייט פון אונז — מיט דער האַרעוואַניע פון די שוואַרצע אַפריקאַנישע נעגערס.

ווי אַזוי־זשע לעבן די־דאָזיקע מענטשן, און וועלכע באַדינגונגען אַרבעטן זיי?

קעדיי צו ענטפערן אַף דער־דאָזיקער פראַגע דאַרפן מיר זיך באַקאַנען מיט דאָס לאַנד קאָנגאָ, וואָס געפינט זיך אין צענטראַל־אַפריקע.

געדיכטע טראָפּישע וועלדער באַדעקן דאָס־דאָזיקע לאַנד. אין זייערע טיפענישן וואַקסט דער טייערער קאַוטשוק־שטאָק, פּרובירן זיך העלפאַנטן, וועמענס שלאַג־ציינער עס שאַצן זיך אַזוי

טיער; אין דער ערד געפינט זיך צין און קופּער אין אַ גרויסער צאָל.

פון אוראַלטע ציימן אָן לעבן אין קאָנגאָ נעגערישע שוואַטים. געלעבט האָבן דידאַזיקע שוואַטים הויפּטזעכלעך פון יאַגד און פון פי־צוכט. זייער לעבן איז געווען אַ לעבן פול מיט געפאַהן, שווערער פּראַצע, אָבער די נעגערס זיינען געווען פריי און, לויט זייערע מעג־לעכקייטן נאָך, האָבן זיי ביסלעכווייז פאַרבעסערט זייער ווירט־שאַפט, געלערנט זיך איינע בא די אַנדערע פאַרשיידענע מעלאָכעס.

אין 18־טן יאָרהונדערט האָבן זיך אין קאָנגאָ באַוויזן ווייסע מענטשן, פלינקע סאָכרים. דידאָזיקע מענטשן האָבן שוין צו יע־נער צייט געוואוסט, וואָס איז אַ מאַשין, — אין זייערע שטעט זיינען שוין געווען שולן און אוניווערסיטעטן. די „ווילדע" נעגערס זיינען געקומען אין באַרירונג מיט די קולטורעלע אייראָפּייער. קומט דאָך אויס, אַז די קולטורעלע אייראָפּייער האָבן באַדאַרפט אויסלערנען די „ווילדע" ווי אַזוי צו פאַרבעסערן זייער פי־צוכט, ווי אַזוי צו זייען ברויט, ווי אַזוי אַרויסצובאַקומען פון דער ערד די טייערע מע־טאַלן (גאָלד, קופּער א. ד. גל.). אָבער וואָס האָט זיך אין דערווירק־לעכקייט באַקומען פון דערדאָזיקער באַגעגעניש? אָט זיינען אַ פּאָר ציפערן, און ציפערן באַווייזן שטענדיק זייער קלאָר, וואָס פאַר אַ גוטע אָדער שלעכטע ענדערונגען עס קומען פאָר אין דעם לעבן פון די מענטשן.

אין 1884 יאָר איז קאָנגאָ געוואָרן בעלגיעס אַ קאָלאָניע (דידאָ־זיקע קאָלאָניע איז געווען אין 95 מאָל גרעסער פאַר איר מעטראָ־פּאָליע); אין 1908 יאָר איז נאָך אין קאָנגאָ געווען מינדסטנס 20 מיליאָן מענטשן, און אין 1911 יאָר איז שוין דאָרט געבליבן בלויז 8 מיליאָן. אין איינע דריי יאָר איז אויסגעשטאָרבן 12 מיליאָן מאָן. אזא מין ריזיקע שטערבלעכקייט פּאַסירט ניט גלאַט אַזוי, אַפּאָנים, אַז עפּעס אַ שוידערלעכע מאַיסע איז פאַרלאָפן מיט די נע־גערישע שוואַטים; וואָס זשע איז דאָרט פאָרגעקומען?

ווי אַזוי ווערט אויסגעאַרבעט קאַוטשוק

אויבן איז שוין דערציילט געוואָרן, אַז אין די וועלדער פון קאָנ־גאָ וואַקסט קאַוטשוק *, פון וועלכן עס ווערט אויסגעאַרבעט גומע. טאַקע אין 1908 יאָר, אין צוזאַמענהאַנג מיט דער גרויסער נאָכפראַגע אַף גומע (מען האָט עס באַדאַרפט אַף אויסאַרבעטן קאַלאָשן, שי־נעס צו אַוטאָמאָבילן און אַנדערע צוועקן), איז דער פרייז פון גומע זייער געשטיגן. דעריבער האָט די בעלגישע רעגירונג פאַר־אָרדנט, אַז די אָרטגעבירטיקע באַפעלקערונג פון קאָנגאָ זאָל זיך פאַרנעמען מיט זאַמלען קאַוטשוק. און דאָס איז זייער אַ שווערע אַרבעט. אָט ווי אַזוי אַ שרייבער באַשרייבט דידאָזיקע אַרבעט.

„אין גרויסן וואַלד זיינען די קאַוטשוק־בוימער זייער שטאַרק צעוואָרפן. עס טרעפן זיך גרויסע שטאַכים, וואו מען קאָן קיין איין קאַוטשוק־בוים ניט געפינען, און וואַקסן וואַקסט דער קאַוטשוק־בוים אין די סאַמע פאַרוואָרפנסטע ווינקעלעך. אפילו אין יענע טיילן וואַלד, וואו דער קאַוטשוק־בוים וואַקסט שוין יאָ, איז ער זייער צעוואָרפן, אַזוי אַז די אַרבעטער קאָנען ניט אַרבעטן קאָמ־פּאַניעסווייז, ווי דאָס ווערט געטאָן בײַ פעלד־אַרבעט; עס קומט אויס צעטיילן זיך אַף קליינינקע גרופּקעלעך, וועלכע צעטיילן זיך ווי־דער אַף איינצלנע מענטשן. דער איינצלנער מענטש, פאַרבלייבנ־דיק אין פולשטענדיקער איינזאַמקייט, אונטער דער מאַכט פון די בייזע גייסטער, וואָס לעבן אין זיין פאָרשטעלונג און די בייזע כאַ־יעס, וואָס געפינען זיך אין וואַלד, בויט ער זיך אויס אַ שטיקל ביידל פון צווייגן און בלעטער און נעמט זיך פאַר דער אַרבעט: ער קאַרבט איין מיט אַ מעסער דעם קאַוטשוק־בוים און צאַפּט אַרויס פון דאָרטן דעם קלעפּיקן קאַוטשוק־זאַפט טראָפּן נאָך טראָפּן.

---

* דאָס וואָרט קאַוטשוק באַטייט „דער בוים פון טרערן“. אַזוי האָט מען אַ נאָמען געגעבן דעמדאָזיקן געוויקס דערפאַר, ווייל פון איינגעשניטענעם קאַוטשוק־בוים טריפן אַראָפּ טראָפּנס זאַפט, ווי טרערן.

אַן אַנדערש מאָל זינגט ער אַ ליד באַ זיין מאַנאָטאָנער אַרבעט, און אין די צייטן ווען די רעגנס פאַלן, צווישן איין שטורעמדיקן שלאָקס־רעגן און דעם צווייטן, קאָן מען אָפט הערן די טענער פון זיין ליד, ווי זיי מישן זיך אויס מיטן געררויש פון די פאַלנדיקע בלעטער, און די שטאָק־פינצטערע נעכט שפּריצן מיט די פונקען פון זיינע שייטערס".

קיין איין און איינציקער מענטש האָט ניט געוואַגט צוריקקומען פון דערדאַזיקער וואַלד־טפּיסע איידער ער האָט ניט צונויפגעקליבן אַ באַשטימטע צאָל קאַוטשוק. טראַפּישער קאַדאַכעס האָט געטויט פיל טויזנטער מענטשן, די רויב־כאַיעס האָבן פאַרצוקט פיל איינצלנע מענטשן, פיל זיינען פון שרעק פון זינען אַראָפּ. אויב ווידער עס האָט זיך געפונען איינער אַ נעגער, וואָס האָט געוואַגט צו אַנטלויפן, האָבן די בעלגישע באַאַמטע באַשטראָפט ניט נאָר זיין פאַמיליע, נאָר דאָס גאַנצע דאָרף פון וואַנען ער האָט געשטאַמט. פרויען און קינדער האָט מען מיט קאַנטשיקעס געשמיסן, גאַנצע דערפער פלעגט מען אויסשעכטן, ביז אַש פאַרברענען, קעדיי די איבעריקע אָנצושרעקן.

וואָס זשע איז דער וואונדער, אויב די נעגערשע באַפעלקערונג האָט נאָך דעם אַלעמען אָנגעהויבן אויסשטאַרבן? דערפאַר אָבער זיינען די גרויסע רעוואַכים פונם קאַוטשוק־האַנדל אַליין געפלויגן צו די בעלגישע סאַכרים אין די טאַשן אַריין, און הויפּטזעכלעך אין קעשענע פונם בעלגישן קעניג — דעם רייכסטן סויכער אין זיין לאַנד.

פון דעם פריערדיקן לעבן איז קיין זייכער ניט געבליבן. די איינוואוינער פון קאָנגאָ זיינען פאַרשלאָפט געוואָרן. די אייראָפּייִשע קולטור האָט באַ זיי צוגענומען אַפילו דאָס ביסעלע, וואָס זיי האָבן פריער פאַרמאָגט. אָבער אין דערזעלבער צייט האָבן די אייראָפּייער אויסגעלערנט זיי טרינקען בראַנפן, וואָס זיי האָבן אַהין געבראַכט צו פירן, און פאַרקויפט לויט הויכע פרייזן, און געבראַכט צו שלעפּן אַהין אַסאַך אָנשטעקנדיקע קראַנקהייטן.

אַט וואָס פּאַר אַ לעבן עס איז איצט אין קאָנגאָ, אַט ווי אַזוי עס ווערט אין מיטל־אַפריקע אויסגעאַרבעט דער קאַוטשוק, וואָס די גאַנצע וועלט באַנוצט אים. ווי מיר האָבן שוין אויבן דערמאָנט, קאָן זיין, אַז אַ טייל פון דעמדאָזיקן קאַוטשוק ווערט פאַרנוצט אויך דורך אונז, און מיר טאָרן ניט פאַרגעסן אָן דעם לעבן פון די שוואַרצע קנעכט, כאָטש זיי לעבן זייער ווייט פון אונז.

ל ו נ י אָ ל *)

אין גרויסן קרעמל־זאַל צווישן זיצונג און באַראַטונג
אַף הויכן שטול, באַדעקט מיט אַ טשעכאָל,
האָט זיך אַ נעגער צוגעזעצט, פאַרמאַטערט,
אַ נעגער מיטן נאָמען לוניאָל.

פון הויכן שטול פון דעם, מיט קרוין באַצירטן,
דאָ האָבן הערשער גרויזאַמע געוועלטיקט איבער לאַנד
און מיליאָנען קנעכט באַרויבטע און פאַרפּירטע
געהאַנגען זיינען אַף דער רוט אין שווערער האַנט.

און לוניאָל — אַ נעגער פון דער קאָנגאָ־געגנט...
אַף שוואַרצן לייב, וואָס איז פון זון פאַרברענט,
וואָלט מען ביז איצט זיי נאָך דערקענט
די שאַרפע צייכנס פון די באַמבוק־שטעקנס.

ער האָט געוויס נאָך פאַרגעדענקט ביז איצט
די שוואַרצע נעכט אין גליענדיקן דאָרעם,
ווען ס'האָבן ציין אָנמעכטיק זיך פאַרקריצט
און פויסטן זיך געדריקט אין שווערן צאָרן...

---

*) לוניאָל — אַ נעגער, וואָס איז געווען אַ דעלעגאַט צו אַ קאָנגרעס פון קאָמינטערן.

כאווער לוניאַל — א נעגערשער דעלעגאט פון אפריקע זיצט אפן געוועזענעם צארישן
טראָן אין קרעמל בעאייס א צוזאמענפאָר פון קאָמינטערן.

צעברעקלט איז די רוט פון ווילדער מאכט.
ס'איז הערשאפט גרויזאמע ווי אש צעשאטן, —
און ניט קיין שקלאף האט דאן, אין שטורעם-נאכט
די הויכע שוועל פון קרעמל-זאל באטראטן.

די שווערע שטילקייט פון די קרעמל-ווענט
צעהוידעט איז פון היימישן געזוימל,
און ס'הערן צו געוועלבן, ווי פארשעמט,
פילשפראכיקן געריידי פון בונטע שטימען.

און קומט דא ווער אהער און טראגט ער האט
און מוט און מוירדישער אים ברענט אין די געבליבן,
ער איז א כאוער דא, ער איז א באסט,
ער איז מיט אלע דא באגלייך פארבעטן...

אף הויכן שטול מיט זויבערן טשעכאל —
א נעגער מיטן נאמען לוניאל.

מ. כאשטשעוואצקי.

די שטראף

(דא ווערט באשריבן, ווי אזוי א באאמטער פון דער בעלגישער רעגירונג באשטראפט די איינוואוינער פון איינעם א דארף אין קאנגא דערפאר, וויל איניקע איינוואוינער פון דעמדאזיקן דארף האבן זיך אפגעזאגט צוצוגיין קלייבן קאוטשוק, און האבן זיך אויסבאהאלטן אין וואלד)

די זון איז אויפגעגאנגען און געבראכט מיט זיך דעם ווינט. דער גערויש און געטומל פון די פויגלען איז געמישט געווען מיטן צארטן אטעם פונם ווינט, וואס האט מיט די בוימער-שפיצן געשפילט.

דער לאגער איז נאך געלעגן אין שאטן, אבער דער גאנצער הימל איבער די סאזשלקעס איז געווען באגאסן מיט לעבעדיקן פלאטער-

דיקן ליכט. עס איז אַנגעקומען אַ סאַפּפיר־בלויער בלענדנדיקער פרימאָרגן, וואָס איז מיט אַ מאָדנעם ליכט געווען אָנגעפּילט, ווי פון זונען־שטויב.

דער באַגינען האָט די אַנטלאָפענע פון וואַלד ניט צוריק געקערט. מעאום, דער אָנפירער פון אָטריאַד, האָט דאָס גוט געוואוסט. אַפילו דער לאָמער אינגל, וואָס איז געשיקט געוואָרן זיי אויפצוזוכן, איז אויך ניט צוריקגעקומען.

דער דינער האָט געגרייט דעם אָנבייסן אויפן גראָז. די לופט האָט געשמעקט מיט קאַווע; עס איז גאָר ניט געווען קיין אָנגענעמערע זאַך אויף דער וועלט, ווי פרישטיקן אויף דער פרישער לופט אין אַזאַ לויטערן וואונדערלעכן פרימאָרגן מיט אַזאַ מעכאַיעדיקן ווינטל, וואָס האָט פון וואַלד געווייט.

די אָרטגעבירטיקע זיינען אין אַ קופּקעלע געזעסן. זיי זיינען שוין ניט פריי געווען, זייערע פיס זיינען מיט רימענס געווען געבונדן. בלויז דאָס קליין נעגערל, פּאַפּיטי, האָט אַרומגעשפּאַצירט אַ פרייער, אָבער ער האָט זיך געהאַלטן פון דער ווייטנס. ער האָט זיך אַנידערגעזעצט נעבן דער אַלטער באַבע און גענומען זיך באַקוקן אַ בלעכענע פּושקעלע פון טאָמאַטן, וואָס דער קעכער־יונג האָט אַרויסגעוואָרפן.

— איך וועל זיי געבן נאָך צוויי שעה אויף צו באַטראַכטן זיך, — האָט מעאום אַ זאָג געטאָן, זופנדיק זיין קאַווע.

— און דערנאָך? — האָט דער דאָקטאָר אַדאַמס אַ פרעג געטאָן.

— און דערנאָך, — האָט מעאום פאַרענדיקט, — וועל איך אַ טייל־טעל מאַכן פון די דיזאַזיקע הייזקעס. מע דאַרף זיי אָנלערנען.

באַם פרישטיק איז מעאום געווען פולשטענדיק רואיק. לויטן אויסדריק פון זיין געזיכט האָט מען געקאָנט מיינען, אַז די אָרט־געבירטיקע האָבן זיך צוריקגעקערט צו דער אַרבעט, אַז אַלץ איז ווי אַמבעסטן. עס זיינען געווען באַ אים מינוטן, ווען ער האָט זיך אויף עפּעס וואָס פאַרטראַכט, עס זיינען געווען מינוטן, ווען זיין צורע איז פון עפּעס וואָס פאַראומערט געוואָרן, אָבער גלייך צוריק אָנגע־

הויבן שיינען, ווי ער וואלט זיך דערמאַנט־ווי גוט עס איז אים גע־לונגען אויסצופירן אַ שווערע אַרבעט, וואָס איז מיט אומאַנגענעמ־לעכקייטן געווען פאַרבונדן.

אין אַ האַלבע שעה אַרום האָט ער זיך געווענדט צו אַדאַמסן:

— איך בין געצוואונגען צו בעטן אייך אומקערן זיך אין פאַרט. פעליקס וועט מיט אייך מיטגיין. אין אַ שעה צוויי אַרום וועלן מיר אויך אַהין קומען. איך האָב מוירע, אַז עס וועט אויסקומען צע־שטערן די הייזקעס פון דידאַזיקע מענטשן. עס איז אַ טרויעריקע פליכט, אָבער מען קאָן גאָרניט מאַכן. בעסער, מיין איך, אויב איר וועט ניט ביי זיין בײַ דעם ספּעקטאַקל.

— אַדאַנק, — האָט אַדאַמס געענטפערט. — פאַר קיין שום געלט אין דער וועלט וואָלט ער דאָ ניט געבליבן צוקוקן ווי אַזוי מע וועט דידאַזיקע אומגליקלעכע הייזקעס אָראָפּטראָגן.

ווען זיי זיינען דערגאַנגען צום ראַנד פון וואַלד האָט זיך אַדאַמסן אויסגעדוכט, אַז עמיצער שרייט. ער האָט זיך אומגעקוקט. סאַל־דאַטן האָבן געשריען. פאַפּיטי האָט זיך באַוויזן.

דער קליינער איז נאָך אַדאַמסן נאָכגעלאָפן ווי אַ שוואַרץ הינטל, און האָט אים שוין קימאַט אָנגעיאָגט.

אַדאַמסן איז נאָך קיינמאָל ניט אויסגעקומען צו זען אַ מער טשי־קאַווע כאַיעלע פון דעם מענטשלעכן מין, ווי דאָסדאַזיקע יאַטל איז געווען. עס איז געווען אַזוי מענטשלעך, אַזוי אָנגעפּוישט מיט פרייד, אַז עס איז שווער געווען צו גלויבן, אַז ער איז אַ קינד פון דידאַזיקע דערדריקטע, דערשראָקענע באַשעפענישן. מאָדנער פון אַלץ איז געווען דאָס, וואָס מען האָט בײַ דעמדאָזיקן יאַטל געקאָנט באַמערקן אַלע געגנגלעך פון אַן אייראָפּייאיש אָדער אַמעריקאַניש קינד.

— גיי צוריק! — האָט אַדאַמס אויסגעשריען.

— טיק, טיק, — האָט פאַפּיטי געענטפערט. דאָס זיינען געווען די איינציקע אייראָפּייאישע ווערטער, וואָס פאַפּיטי האָט געוואוסט. דאָס קינד איז געשטאַנען, געבראַטן זיך אויף דער זון, געגלאַנצט

מיט זיין הויט און געשמייכלט; אדאמס האָט אַ בייזע צורע געמאַכט, קלוימערשט אַ וואָרף געטאָן זיך צו אים; דעמאָלט איז דאָס קינד פון אים אַנטלאָפן, און אַדאמס האָט זיך אַוועקגעזעצט הינטערן בלעטער־דעכל.

אין אַ האַלבע שאָ אַרום, איז מעאָום פלוצלינג אַף די פיס אויפגעשפרונגען און אָנגעהויבן אַרומשפּאַצירן אַהין און צוריק נעבן דעם בײדל, ווי אַ מענטש, וואָס איז פון עפּעס זייער שטאַרק באַאומרואיקט.

די סאָלדאַטן האָבן אויך אויסגעוויזן צו זיין אומרואיק, און די דאָרפליים האָבן זיך צונויפגעשלאָגן אין אַ הייפעלע, ווי שעפּסן. בלויז איין פּאַפּיטי איז געבליבן אינגאַנצן זאָרגלאָז. איצט האָט ער געשפּילט מיט עפּעס אַ בלעכן פושקעלע, נאָכדעם ווי ער האָט פון דאָרטן אויסגעלעקט די לעצטע טראָפּנס פון עפּעס אַ זאַפט, וואָס האָט זיך דאָרט פריער געפונען.

פלוצלינג האָט מעאָום אָנגעהויבן שרייען, און זיין שטים האָט געקלונגען שאַרף און אָפּגעהאַקט, ווי אַ הינטישער געביל.

די צוויי שאָ האָבן זיך געענדיקט, און די סאָלדאַטן האָבן געוואוסט וואָס זיי האָבן צו טאָן. זיי האָבן לאַכנדיק און שפּאַטנדיק אויסגעשטעלט זיך אין אַ ריי, און באַ צווייען פון זיי, באַ די סאַמע וואוקסיקע, האָבן זיך אין די הענט באַוויזן בייטשן פון נאָזהאָרניפעל. דאַסדאָזיקע פעל האָלט העכער אַ צאָל די גרעב און איז קימאַט דורכזיכטיק, אויב עס איז געמאַכט ווי עס דאַרף צו זיין. אין דער פאָרם פון אַ בייטש איז עס ניט אַזוי אַ געצייג ווי אַ געווער: זיינע ראַנדן שניידן, ווי דער שאַרף פון אַ שווערד.

פאָלגנדיק מעאָומס בילנדיקע באַפעלן, האָבן צוויי סאָלדאַטן צעהאַקט די קנופּן, מיט וועלכע די אַלטע איז צוגעבונדן געווען צו די איבעריקע, און אַ וואָרף געטאָן זי אַף דער ערד.

די טאַליאַנס מיט די בייטשן האָבן זיך דערנעענטערט צו איר, אָבער זי האָט ניט געשריען, קיין קלאַנג ניט אַרויסגעלאָזט, געלעגן אַן אויסגעצויגענע אַף דער זון. פּאַפּיטי, ווען ער האָט דערזען, אַז

מע טוט שלעכטס זיין באבעשי, האט ער אוועקגעווארפן זיין בלעכן פושקעלע און ג יוימען שרייען, אבער איינער פון די סאלדאטן האט אים אנידערגע ילט א פוס אף דער ברוסט און אים צוגעהאלטן.

— צווייהונד ז שמיץ, — האט מעאום אויסגעשריען, און צוזאמען מיט זיין געשריי האט א הילך געטאן דער ערשטער טויבער, קרעכצנדיקער שמיץ.

די איבעריקע ארטגעבירטיקע האבן געשריען און געקוויטשעט אין אוניסאן בא יעדן שמיץ, אבער דער קארבן אליין נאכדעם, ווי ער האט ארויסגעלאזט נאכן ערשטן שמיץ איין-און-איינציקן „אוי“, איז איצט געלעגן אינגאנצן שטום.

ווי א דריידל, וואס ווערט געיאגט דורכן קינדערשן בייטש, אזוי האט זי זיך געווירבלט, אומזיסט געפרואווט זיך פון א שמיץ אנטרונען ווערן, ווייל די ביידע סאלדאטן האבן נאכגעטאנצט נאך איר, שניידנדיק דאס לייב אירס מיט שמיץ איינס נאך איינס.

אירע באוועגונגען האבן געצייכנט בלוטיקע קרייזן אף דער ערד. איין מאל איז איר שוין קימאט געלונגען אף די פיס זיך צו שטעלן, אבער א שמיץ איבערן פאנים האט זי ווידער אומגעווארפן אף דער ערד. זי האט דעם אומגליקלעכן פאנים אירן מיט אירע הענט פארדעקט, און די בייטשן האבן איר די הענט געשמיסן און צעפאסעוועט. זי האט זיך א ווארף געטאן אף דער פלייצע, און זיי האבן זי געשמיסן איבערן בויך אזוי לאנג, ביז וואנען דאס איינגעווייט איז פון דארט ניט ארויס. זי האט זיך א ווארף געטאן אפן בויך, און זיי האבן געפאסעוועט די פלייצע אירע אזוי לאנג, ביז וואנען עס האבן זיך די ריפן בא איר באוויזן, און די רויע פלייש איז ארויסגעטראטן פון אונטער דער צעשניטענער הויט.

עס איז בעעמעס געווען א טויט-פיין, און מעאום, א בלאסער, א צערונענער אין שוויים, איז ארומגעלאפן מיט ברייט געווארענע אויגן, געשטיקט זיך אין א היסטערישן געלעכטער און געשריען:

— צוויי הונדערט, צוויי הונדערט שמיץ!

דאס, וואס איז פריער געווען א נעגערן, און איצט איז עס ענ-

לעך געווען בלויז אַף אַ פּעקעלע רויטע שמאַטעס, האָט אַרויסגע־לאָזט דעם לעצטן אָטעם אירן און צונויפדרייענדיק זיך אין אַ דוהע, פאַרגליווערט געוואָרן אין שטילן גסיסעדיקן פיבער.

וועגן דעם גורל פון די איבעריקע אָרטגעבירטיקע וואָלט זיך געקאָנט דערוויסן יעדער איינער, וואָס וואָלט זיך צו יענער צייט אין וואַלד געפונען, מאַכמעס די קוילעס און דער געיאָמער פון די גע־פייניקטע האָט זיך געלאָזט הערן אַף מיילן אַרום.

מע קאָן ניט באַשרייבן דאָס, וואָס עס לאָזט זיך ניט באַשרייבן, וואָס עס האָט קיין נאָמען ניט. דער געיאָמער האָט געדויערט ביז האַלבן טאָג.

אין אַ שאָ אַרום איז די שטראָף־עקספּעדיציע אַוועק. די הייז־קעס אין דאָרף זיינען רואיִירט און צעטראָטן געוואָרן. אַפן גראָז האָבן זיך געוואַלגערט פאַרמלאָזע רעשטלעך פון מענטשן, און ווי נאָר די אַנטיילנעמער פון דער עקספּעדיציע, וואַקלענדיק זיך שי־קערע פון זייער נאָר וואָס אָפּגעטוענער אַרבעט זיינען אַוועק, איז גלייך פון בלויען הימל ווי אַ שטיין אַראָפּגעפאַלן דער שפּאַרבער.

דער שפּאַרבער פאַלט ווי אַ שטיין, מיט צונויפגעלייגטע פליגל, און נאָר עטלעכע אַרשין פון דער ערד גיט ער זיי פּלוצלינג אַ פראַל פאַנאַנדער און גיט זיך אַ וואָרף מיט אויסגעשטשירעטע נעגל אַף זיין קאָרבן.

גלייך נאָכן שפּאַרבער איז פּאַמעלעך דורכגעשוואומען אין דער לופטן די מאַראַבו, מיט די פאָרוים אויסגעצויגענע פיס, מיט די אויסגעבויגענע פליגל, און האָט זיך גלאַטיק אַראָפּגעלאָזט צו דער סודע. נאָך אים איז געקומען צופליען נאָך אַ שפּאַרבער און נאָך און נאָך...

אויב עמעצער וואָלט אין עטלעכע כאַדאָשים אַרום אַ קוק געטאָן אַפן אָרט וואו די שטראָף־עקספּעדיציע האָט געאַרבעט, וואָלט זיך פאַר זיין אויג פאַרגעשטעלט אָט וואָס פאַר אַ בילד: אָן, דאָרטן, אונטער יענעם בוים, וואו צוויי סאָלדאַטן, — איינער פון זיי מיט אַ פאַרבלוטיקטן מעסער אין די ציין, — האָט אַף אַ שווידערלעכן

אויפן צעשאָכטן אַ מיידל, — האָבן זיך געוואָלגערט אירע בייגער. אָף יענעם אָרט, וואו מען האָט מיט איין פּאַך פון אַ שווערד אין אַ האַנט דעם קליינינטשקן פּאַפּיטון דעם קאָפּ אַראָפּגעהאַקט, איז איצט געלעגן אַ קליינער ווייסער שאַרבן, וואָס האָט געקוקט מיט זיינע פּוסטע אויגן-לעכער אין דעם הויכן און בלויען הימל-דאַך. ביינער האָבן זיך געוואָלגערט דאָ, און ביינער האָבן זיך געוואָלגערט דאָרט, שפּאַרבער האָבן זיי אַרומגעגריזעט, און די טראָפּישע זון האָט זיי אויסגעווייסט, שאַרבנס, קינביינער, ריפּן, גאַנצע און צע־בראָכענע, — דאָס אַלץ האָט זיך דאָ געוואָלגערט. די רעשטלעך פון די אָרעמע הייזקעס האָבן מיט זיך פאַרפולט דאָס בילד פון דעמדאָ־זיקן בייסוילעם אונטערן פרייען הימל, דאָ, אָף דעם פעלד פון טויט.

(פון דע-וואַר-סטעקפּולס בוך : „די שטומע אַזערעס“).

פראַגן:

1. ווי אַזוי באַקומט מען קאַוטשוק?
2. מיט וועלכע מיטלען צווינגען די בעלגישע באַאַמטע די נעגערס צו קריגן קאַוטשוק?
3. ווי אַזוי ווירקט דאָס קריגן פון קאַוטשוק אָף די נעגערס?

אויפגאַבן:

1. אָרגאַניזירט אַ קרייזל, לייענט דורך צוזאַמען און קלייבט פּאַזאַנ־דער מ. געסעליאָווס אַרטיקל „פון קאַוטשוק צו גומי“ (אָף רוסיש), אין זשורנאַל „איסקראַ“ נומער 2 פון 1926 יאָר.
2. דאָרט, וואו עס איז מעגלעך, אָרגאַניזירט אַן עקסקורסיע אָף אַ גומי־פאַבריק און קוקט זיך צו, ווי אַזוי עס ווערט פון קאַוטשוק געמאַכט גומי.

4. דאָס לעבן פון די נעגערס אין אַמעריקע

ווי אַזוי קומען די נעגערס אין אַמעריקע

די היימאַט פון די נעגערס — איז אַפריקע. אָבער אין אונזער צייט לעבן אַסאַך נעגערס אויך אין אַמעריקע, זיי געפינען זיך דאָרטן העכער 10 מיליאָן מאַן. באַוויזן האָבן זיי זיך אין אַמעריקע מיט אַרום 300 יאָר צוריק. געקומען זיינען זיי אַהין אָבער ניט מיט זייער אייגענעם פרייען ווילן.

אָט ווי אַזוי דאָס האָט זיך אָנגעהויבן.

אין אַמעריקע איז אין יענער צייט געווען אַסאַך ערד, וואָס האָט געטויגט פאַר רייז, בוימוואָל און טאַבאַק-פלאַנטאַציעס. אייראָפּייאישע פריצים (ענגלישע לאָרדן און גענעראַלן), וואָס האָבן פאַרכאַפּט פאַר זיך ריזיקע שטאַקים פון דער-דאָזיקער ערד, האָבן געזוכט ביליקע אַרבעט-הענט. דעמאָלט האָבן טיכטיקע סאָחרים באַשלאָסן זיך אַ יאָג טאָן נאָך די געזונטע נעגערס אין אַפריקע און אַריבערפירן זיי קיין אַמעריקע.

די נעגערס האָט מען ווי די חיות געכאַפּט אין זייערע אייגענע דערפער, פאַרשמידט אין קייטן גאַנצע משפּחות און אָנגעלאָדן אַף שיפן. אַף יעדער שיף האָט מען זיך געסטאַרעט אָנשטופּן וואָס מער נעגערס, לאַכלוטן ניט טראַכטנדיק אַפילע וועגן די מינדסטע באַקוועמלעכקייטן פאַר די אומגליקלעכע מענטשן. די שקלאַפן-שיפן האָבן זיך געווינלעך אַזוי געבויט: פון דער שויץ-דעק איז געווען אָפּגעצאַמט אַ גרויסע שטייג, און אין שטייג זיינען אויסגעבויט געוואָרן פּאָליצעס, אַף די-דאָזיקע פּאָליצעס פלעגן אויסגעלייגט ווערן

די נעגערס אין עטלעכע שטאַקן. ניט נאָר שטיין, אפילו זיצן, ווי עס באַדאַרף צו זיין, איז אומעגלעך געווען אין דידאַזיקע שטייגן. אין אַזאַ מין לאַגע, אונטערן שלאָס, האָבן זיך געפונען די נעגערס גאַנצענע וואָכן, קאָלומאַן די שיף איז געווען אַפֿן וועג קיין אַמע־ריקע. און אַנדערש מאָל פלעגט אַפֿן וועג אַ שטורעם־ווינט זיך אויפֿ־הייבן, איז קעדיי צו באַפֿרייען די שיף פון דער מאַסע און ראַטעווען דעם איז די שטערבלעכקייט אַף די שקלאַפֿן־שיפן גופא אויך געווען זי, פלעגט מען די נעגערס וואַרפֿן אין וואַסער אַריין. אָבער כוץ־אַ גאַנץ היפשע. ווען אַ שקלאַפֿן־שיף פלעגט זיך געפינען פינף מייל פונם אַמעריקאַנישן ברעג, איז אויב עס פלעגט נאָר בלאָזן אַ ווינטל פון יאַם צום ברעג, פלעגט מען זי גלייך דערקענען נאָכן שרעקלעכן גערוך: דאָס האָבן געפֿילט די קערפערס פון די געשטאָרבענע צווישן די לעבעדיקע.

דאָרעם און צאָפן

די סאַמע בעסטע ערדן פאַר בוימוואָל־פּלאַנטאַציעס האָבן זיך געפונען אין די דאָרעמדיקע שטאַטן פון צאָפן־אַמעריקע (פלאָרידע, דאָרעם־קאַראָלינע, לויזיאַנע, ווירגיניע, מערילענד און אַנד.). אין די־דאָזיקע שטאַטן זיינען דאָס טאַקע הויפּטזעכלעך פאַרקויפט געוואָרן די נעגערס. גרויסע ערד־אייגנטימער האָבן געהאַט אַף זייערע פּלאַנ־טאַציעס הונדערטער נעגערס, געווען אַפילו אַזעלכע גווירים, וואָס האָבן פאַרמאָגט ביז טויזנט שקלאַפֿן און מער.

בוימוואָל וואַקסט גוט אַף אַ פייכטן בלאָטיקן באָדן, דעריבער איז די נעגערס שטענדיק אויסגעקומען צו אַרבעטן אין זייער שווערע באַדינגונגען. דידאָזיקע שווערע באַדינגונגען זיינען נאָך שווערער געוואָרן אַדאַנק דער אומענטשלעכער באַציאונג מיצאַד די באַלעבאַ־טים און זייערע אַנגעשטעלטע. דער נעגער איז אין זייערע אויגן קיין מענטש ניט געווען, דאָס איז פּאַשעט געווען אַ בהמה, וואָס האָט געהערט צום באַלעבאָס, און ער האָט דערמיט געטאָן וואָס ער האָט געוואָלט: פאַרקויפט, אויסגעביטן אָדער פאַרמאַטערט צום טויט.

פאר דער קלענסטער שולד האט מען די נעגערס געשלאגן, אין קייטן געשמידט, געטויט אפילע. די נעגערס האט מען געצוואונגען זייער אסאך צו ארבעטן, דערביי אבער האט מען זיי אזוי שלעכט געגעבן צו עסן, אז נאך איינע צען יאר ארבעט אף די פלאנטאציעס, פלעגט דער מענטש פארוואנדלט ווערן אין א אינוואליד.

די נעגערישע קאטארגע-ארבעט האט געשאפן אומגעהויערע רייכטימער פאר די ווייסע הארן. מיט די שווארצע נעגערישע הענט זיינען אפגערייניקט געווארן ריזיקע ערד-שטאכים, פון דארט האט מען דורך שווערער נעגערישער פראצע ארויסבאקומען א ריזיקע צאל בוימוואל, וואס איז פאר הויכע פרייזן ארויסגעפירט געווארן קיין ענגלאנד. איידער מע האט געבראכט דעם בוימוואל פון אמעריקע האבן די ענגלישע פאבריקן געארבעט נאר אף ליין און וואל. פון בוימוואל, וואס איז באקומען געווארן דורך נעגערישער פראצע, האבן די מענטשן צום ערשטן מאל אין זייער געשיכטע באקומען די מעגלעכקייט אויסצוארבעטן ביליקע בוימוואל-שטאפן (ציץ, ביאז, קאלענקאר). אף אויסצוארבעטן דיזאזיקע שטאפן האבן אין ענגלאנד אנגעהויבן זיך עפענען נייע טעקסטיל-פאבריקן, זיינען אויסגעוואקסן גרויסע אינדוסטריע-שטעט, ווי, לעמאשל, מאנטשעסטער, ליווערפול.

אף א גאנץ אנדערן אויפן האט זיך פארמירט דאס לעבן אין די צאפן-שטאטן. דארט איז ניט געווען קיין ערד, וואס זאל גינסטיק זיין פאר פלאנטאציעס, און אהין האבן אריבערגעוואנדערט הויפטזעכלעך אייראפייאישע פויערים, וואס זיינען געלאפן פון ענגלאנד און פון אנדערע לענדער, פון דעם דרוק פון זייערע אייגענע פריצים. אין אמעריקע האבן זיי זיך פארנומען מיט ערד-ארבעט און פי-צוכט. דארט טאקע, אפן צאפן, האט זיך אנגעהויבן אנטוויקלען די אמעריקאנער אינדוסטריע, האבן זיך אנגעהויבן בויען פארשיידענע פאבריקן, דערין אויך טעקסטיל-פאבריקן. אין 1860 יאר האבן שוין אף די אמעריקאנער טעקסטיל-פאבריקן געארבעט 120 טויזנט ארבעטער. צו דער צייט האבן זיך אויך אנגעהויבן בויען אין אמע-

ריקע אײַזנבאַן־װעגן. די אײַזנבאַן־נעץ איז זײער שנעל געװאַקסן. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט זיך אָנגעהויבן פֿילן אַ נויט אין אײגענע מעטאַל־זאַװאָדן, האָבן זיך אָנגעהויבן אַנטװיקלען מע־טאַל־ און קוילן־שאַכטעס. יאָר נאָך יאָר האָט זיך אַלץ מער אַנט־װיקלט די ערד־אַרבעט און אינדוסטריע אין די צאָפֿן־שטאַטן, און גאַר גיך איז עס געקומען צו אַ צוזאַמענשטויס מיט די שקלאַפֿערישע דאָרעם־שטאַטן.

אין יאָר 1861 האָט זיך אָנגעהויבן אין אַמעריקע אַ בירגער־קריג, װאָס האָט געדויערט איבער דרײַ יאָר. די צאָפֿן־שטאַטן האָבן אין דער צײַט פֿון דער מילכאָמע געװוּנען פֿאָדערן, אַז די קנעכט־שאַפֿט אין די דאָרעם־שטאַטן זאָל אָפּגעשאַפֿט װערן. סאָפֿקאָלסאָף איז דער קריג פֿון די דאָרעמדיקע פּריצים געבראָכן געװאָרן, און די נעגערס זײַנען באַפֿרײַט געװאָרן. אָבער קײן אײן פּיצל ערד האָבן זײ דערבײַ ניט באַקומען. דרײַ מיט אַ האַלבן מיליאָן נעגערס קנעכט זײַנען פֿאַרװאַנדלט געװאָרן אין די דרײַ מיט אַ האַלבן מי־ליאָן ערדלאָזע אָרעמעלײַט. זײ האָבן קײן אַנדער ברײַרע ניט געהאַט, װי אָדער שטאַרבן פֿון הונגער, אָדער װידער לאָזן זיך שפּאַנען אין יאָך. איצט אָבער האָבן זײ שױן געקאָנט לאָזן זיך שפּאַנען אין יאָך ניט נאָר בײַ די פּריצים, נאָר אויך בײַ די פֿאַבריקאַנטן, אַלס לױן־אַרבעטער. די װײַסע פּריצים האָבן זיך נויקעם געװען אָן די באַ־פֿרײַטע נעגערס דערמיט, װאָס מען האָט זײ אָנגעהויבן פֿאַרפֿאָלגן. אין 1868 יאָר האָט זיך אין די אַמעריקאַנער דאָרעם־שטאַטן אָרגאַ־ניזירט אַ גע[illegible]מע געזעלשאַפֿט, הױפּטזעכלעך פֿון פּריצים, אונ־טערן נאָמען קו־קוקס־קלאַן. די מיטגלידער פֿון דערדאָזיקער געזעל־שאַפֿט האָבן געהאַלטן, אַז אָנפֿאַלן אױף די נעגערס, הענגען זײ און טױטן זײ איז אַן ערן־זאַך.

װי אַזױ לעבט זיך איצט די נעגערס אין אַמעריקע

אין אַמעריקע איז ניטאָ קײן קײסער, דאָרטן איז אַ רעפּובליק, נאָר אַ בורזשואַזע. די אַמעריקאַנער גזױרים און זײערע אונטער־

שטופער האָבן ליב צו באַרימען זיך מיט זייער פרייהייט, אָבער מי־ליאָנען נעגערס אין דעמאָקראַטישן לאַנד ווערן ניט גערעכנט פאַר מענטשן. אין די דאָרעם־שטאַטן האָט דער נעגער ביזן היינטיקן טאָג קיין רעכט ניט צו פאָרן אין איין וואַגאָן אָדער טראַמווײַ מיט די ווייסע, האָט קיין רעכט ניט צו באַזוכן די טעאַטערס, דאַרף שטענ־דיק אָפּטרעטן דעם וועג דעם ווייסן. דעם נעגער, ווי אַ נידעריקער באַשעפעניש, ווערט ניט דערלויבט צו וואוינען אין יענע שטאָט־טיילן, וואו עס וואוינען די ווייסע. קימאַט דאָסזעלבע איז אויך אין די צאָפן־שטאַטן. אין ניו־יאָרק, אין טשיקאַגאָ — געפינען זיך אָפּ־געזונדערטע „שוואַרצע קוואַרטאַלן". די נעגערס שטערט מען מיט אַלע מיטלען צו בילדן זיך, און דער קו־קוקס־קלאַן איז זיך נויקעם מיט טעראָר אַן יעדן נעגער, וואָס פּרוּווט נאָר אויפהויבן דעם קאָפּ אַנטקעגן אַ ווייסן. אָבער דאָס סאַמע שוידערלעכסטע איז דער ווילדער מינהג פון די ווייסע פּריצים צו לינטשן די שוואַרצע. לינטשן — הייסט טויטן אַ נעגער אָן אַ מישפּעט איבער אים. אין אַזעלכע פאַלן ווערט מערסטנטייל דער נעגער פאַרברענט לעבע־דיקערהייט.

אָט אַזוי באַגייט מען זיך אין דער רייכסטער און „פרייער" בורזשואַזער אַמעריקע מיט יענע מענטשן, וועלכע טוען די סאַמע שווערסטע אַרבעטן: די נעגערס גראָבן שטיינקוילן און אַרץ פון די אונטערערדישע שאַכטעס, טוען די שווערסטע און שמוציקסטע אַר־בעטן אויף די פאַבריקן און זאַוואָדן, אַרבעטן ווי פריער אויף די בוימ־וואָל־פּלאַנטאַציעס, אַרבעטן אַלס דינער בײַ די ווייסע הערן, — און דערצו ווערן זיי נאָך פאַרפאָלגט, ווי די כּאַיעס.

דער גײַעג אױף אַ מענטשן

(דאָ װערט באַשריבן, װי אַזױ מע האָט געכאַפּט אַ נעגער אַ
קנעכט, װאָס איז אַנטלאָפן פון זײַן באַלעבאָס)

איר האָט שױן געהערט די נײַס? — האָט אױסגעשריגן דער פעטער בען *, װען ער איז אין שטוב אַרײַן.

אַלע בײַם טיש האָבן זיך צו אים אױסגעדרײט.

— דאָס גאַנצע לאַנד איז אױפגעבראַכט — האָט ער פאָרגעזעצט: — אַ נעגער האָט שיִר ניט דערהרגעט דזשים הענדערסאָנען און איז אַנטלאָפן.

— װי? װען? — האָבן אַלע מיטאַמאָל זיך צעשריִען.

— הענדערסאָן האָט אים נעכטן געװאָלט שמײַסן, — האָט דער פעטער בען געענטפערט, — האָט זיך דער באָכער אױף אים אַרױפגעװאָרפן, װי אַ װילדע כאַיע, אַרױסגעהאַקט פון זײַנע הענט דעם פּיסטאָלעט און צעהאַקט אים דעם פּנים. אַזױ דערצײלט מען.

— און װוּ איז דער נעגער?

— אַנטלאָפן, — האָט געענטפערט דער פעטער בען, — זײ האָבן זיך מיט הינט נאָך אים נאָכגעיאָגט, נעכטן אין אָװנט האָבן זײ אים אין אַ זומפּ פאַרטריבן און פאַרלאָרן פון אױג.

— הענדערסאָן האָט דאָך געזאָגט, אַז ער װעט אים האַלטן געשמידט אין קײטן, — האָט קאַפּיטאַן מאַנטעגיו אױסגעשריִען.

— אַט דאָס איז עס דאָך טאַקע, — האָט דער פעטער בען אַ זאָג געטאָן, — דער נעגער האָט געפּאַקט ערגעץ אַ זעג און איבערגעזעגט די קײט אין צװײ ערטער, אַזױ אַז זי האָט זיך אױף אַ האָר בלױז געהאַלטן. די קײט איז צוגעדעקט געװען מיט די הױזן, און הענדערסאָן האָט עס ניט באַמערקט. דער יונג האָט איבערגעבראָכן די קײט אײדער הענדערסאָן האָט באַװיזן צו באַנעמען, װאָס אַזױנס איז דאָ פאָרגעקומען. מע זאָגט, אַז דעם נעגער העלפט עמעצער.

*) בען — אײנער פון די שקלאַפן-הענדלער

— חעלפט? — האָבן אויסגעשריען די צוהערער.

— יאָ, ער האָט אַ פּיסטאָלעט, און הענדערסאָן שווערט זיך, אַז אַף אַן אַנדער אויפן האָט ער אים ניט געקאָנט באַקומען. האָבן זיי אים נאָכגעיאָגט ביזן וועג און דאָרט פון אויג אים פאַרלאָרן. זיי פאַרזיכערן, אַז עמעצער האָט אים אַ פערד געגעבן.

די גאַנצע מישפּאָכע האָט אין פאַכער געקוקט איינער אַפן אַנדערן.

— דזשערי, — האָט מאַנטעגיו אַ רוף געטאָן איינעם פון זיינע דינער, — גיי, הייס טיילאָר טיבסן די פערד זאָטלען. מיר דאַרפן זיך דערוויסן וואָס דאָרטן טוט זיך.

דער וואָרעמעס איז געבליבן קימאַט אומבאַריִרט: נאָך דידאָזיקע יעדיעס האָט זיך קיינעם ניט געוואָלט עסן. ראַנדאָלף און זיין ברודער האָבן אַן אומרו דערפילט, ווי יאַנגד־הינט, ווען זיי דערשפּירן די כאַיע, און די איבעריקע זיינען אויך געווען ניט רואיקער. דער פעטער בען האָט זיך געזעצט צום טיש, אָבער עסן האָט מען אים ניט געלאָזן, מאַכמעס מע האָט געהאַלטן אין איין אויספרעגן בא אים.

— איינער פון הענדערסאָנס זין איז היינט אינדערפרי אוועקגעפאָרן אין שטאָט, — האָט ער דערציילט, — אַזוי האָב איך געהערט; זיי האָבן זיך מיט הינט איבער אַלע וועגן געיאָגט נאָכן נעגער. מאַיאָר ראָבערטס האָט אין זיין רעשום אַ שטענדיקע פּרעמיע פון 300 דאָלער פאַר יעדן געכאַפּטן נעגער. פאַר דעמדאָזיקן נעגער האָט נאָך הענדערסאָן פון זיין טאַטע מוסער געווען 200 דאָלער. מע זאָגט, אַז ער איז אינגאַנצן פון זינען אַראָפּ; ער איז היינט אינדערפרי אויך ארויסגעפאָרן, ניט געקוקט אַף זיינע וואונדן.

— איז ער שווער פאַרוואונדעט? — האָט עמעצער אַ פרעג געטאָן.

— אַ האַנט איז בא אים צעקלאַפּט, און דאָס גאַנצע פּאָנים צעשניטן. דערדאָזיקער שעד האָט אים שיר אין אויג ניט געטראָפן. הענדערסאָן האָט זיך אַלץ געסטאַרעט איינשטילן אים — מיט פאַר־

שידענע מיטלען געפּרואווט. מען זאָגט, אַז ער האָט אים אויפגע־האַנגען פאַר די הענט אַף אַ גאַנצע נאַכט און געשלאָגן אים עטלעכע מאָל צו אַ צוויי שאָ דורכאַנאַנד און עס האָט אים אַף אַ האָר ניט באַרואיקט!

— אַזאַ מין מענטשן טאָר מען אַף דער פריי ניט לאָזן, — האָט קאַפּיטאַן מאַנטעגיו באַמערקט.

— מען האָט שוין טעלעגראַפירט אין נאַטשעז, אַז מען זאָל שיקן פון דאָרטן נאָך הינט, — האָט דער פעטער בען געזאָגט, — זיי האָבן באַשלאָסן דעם גאַנצן קרייז אויפהויבן.

אין אַ האַלבן שאָ אַרום האָבן זיך אַלע געריררט פון ווילײ־האָלל: מאַנטעגיו, זיין איידעם, דריי אינגלעך, צוויי אויפזעער און עטלעכע נעגערס מיט אַ טשאַטע הינט. אַללאַן* האָט געריטן שווייגנדיק. אויפמערקזאַם צוהערנדיק זיך צו די געשפּרעכן.

זיי האָבן געפונען דאָס שטעטעלע וואודוויל קימאַט אָן אויסגע־לײדיקטס — אַלע האָבן זיך אַוועקגעיאָגט נאָכן נעגער. אין דער האָטעל־קאַנטאָר האָט אַ הייפל נייגעריקע באַקוקט די קאָלדרע, מיט וועלכער דער נעגער האָט זיך צוגעדעקט: די הינט האָבן זי באַ־דאַרפט באַשמעקן, קעדיי צו דערשפּירן וואוהין דער נעגער איז אַנט־לאָפן. אינדערפרי האָט זיך באַקומען אַ טעלעגראַמע פון באַטאָן־רוזש, אַז אַ פאַרבייפאָרער האָט געזען אַ רייטער, וואָס איז לויט זיין מיינונג דער אַנטלאָפענער נעגער. אין דער פינצטער האָט ער אים ניט זייער גוט באַטראַכט, אָבער לויט זיין באַשרייבונג איז עס מיסטאָמע געווען דער נעגער. לעסאָף האָבן אַלע מאַנטעגיוס אומ־געקערט זיך צוריק, קעדיי אַ זוך צו טאָן דעם אַנטלאָפענעם אין זייערע אייגענע וועלדער.

אַללאַן האָט דערציילט דעם פאַטער זיינעם אַלע ביים, און עס איז אים מער ניט געבליבן וואָס צו טאָן, ווי אַרומצובלאָנקען איבער

---

*) אַללאַן — איינער פון די יונגע מאַנטעגיוס. אַללאַן האָט געוואוינט אין די צאָפּן־שטאַטן און דאָרט האָט ער אָנגעהויבן באַנעמען דעם שוידער פון שקלאַפנטום.

דער שטוב. ער איז אוועק אין ביבליאָטעק-צימער. פּלוצלינג האָט ער דערהערט אַ פערד-טופּעריי אָפן וועג, און איז אַרויסגעשפּרונגען אָפן גאַנעק פּונקט אין יענעם מאָמענט, ווען דער פּאָטער זיינער איז געקומען צו הינקען פון דער צווייטער טיר. צו דער שטוב האָט זיך אין ווילדן גאַלאָפּ געטראָגן אַ אינגל פון אַ יאָר פערצן. בּאַ אַללאַנגען איז דאָס האַרץ שיר ניט אַרויסגעשפּרונגען: ער האָט פאַרשטאַנען, דאָס אינגל ברענגט מיט זיך וויכטיקע ניים. דאָס פערד איז געווען אין ווייסן שוים, און באָם אינגל איז די צורע געווען צעקרימט פון אויפרעגונג.

— איר זייט מיסטער מאָנטעגיו? — האָט ער אויסגעשריען, אָפּשטעלנדיק דאָס פערד און אַראָפּנעמענדיק דאָס היטל.

— יאָ, — האָט דער קאַפּיטאַן געענטפערט, — וואָס איז דען?

— דער פאָטער האָט געבעטן פרעגן צי קאָנט איר אונז ניט אַנטלייען אייערע הינט, סער? — האָט יענער געפרעגט.

— די הינט? — האָט קאַפּיטאַן מאָנטעגיו אויסגעשריען. — מע האָט זיי שוין באַ מיר אַנטליען. וואָס איז דען געשען?

— מיר האָבן געכאַפּט דעם נעגער, סער, דאָס הייסט מיר זיינען געפאַלן אַף זיין שפּור, נאָר מיר קאָנען אים ניט כאַפּן.

— וואָס הייסט איר קאָנט אים ניט כאַפּן?

— מיר קאָנען ניט, סער, בעשום אופן ניט! מיר האָבן נאָר פינף הינט, אַלע שפּיר-הינט, כאַפּן קאָנען זיי ניט. און דער נעגער האָט אַ ביקס, סער, איין הונט האָט ער שוין דערשאָסן; און די איבעריקע האָבן מוירע און באַאומרואיקן אים ניט אַזוי שטאַרק. ער געפינט זיך אין זומפּ, וואוהין מיר קאָנען ניט דערלאַנגען, און ער באַוועגט זיך שנעלער פאַר אונז. מיר יאָגן זיך שוין נאָך אים אַ שאָ צוויי און מיר האָבן מוירע, אַז ער וועט מאָפּקאָלסאָף אַנטרונען ווערן.

דער קאַפּיטאַן מאָנטעגיו און זיין זון זיינען אויך זייער שטאַרק אויפגערעגט געווען.

— ווער זייט איר אַזעלכער? — האָט דער קאַפּיטאַן געפרעגט.

— איך בין דזשים הענדערסאָנס עלצטער זון, סער. מע רופט מיך טאָם.

— וואו קומט דאָס אַלץ פאָר, טאָם?

— דאָרט, בא דער בוכטע, סער; ניט ווייטער פון דריי מייל פון דאַנען. מיר האָבן געמאַכט אַרום אַ צען מייל, סער, ביז מיר זיינען אָף זיין שפּור געפאַלן.

— און איר זייט זיכער, אַז דאָס איז ער?

— יאָ, סער, זיכער, סער; טאָם מוריי מיט זיינע הינט פון נאַכט־שעע [illegible] אונז — קיין בעסערע הינט איז אין גאַנצן קרייז ניטאָ. זיי [illegible] ניט טויע.

[illegible] אויפגעציטערט און פאַר אַ שטול זיך געכאַפּט.

— [illegible] ווער נאָך איז מיט אייך? — האָט דער קאַפּיטאַן געפרעגט.

— דער פאָטער און מוריי, און אַ גאַנצער אוילעם פון וואודס־וויל. זיי האָבן מיך געשיקט צו אייך נאָך הינט; זיי זאָגן, אַז בא אייך זיינען דאָ עטלעכע גוטע פאַנג־הינט, וועלכע וועלן קאָנען גיין נאָך די איבעריקע און כאַפּן דעם נעגער.

— אָבער אַלע הינט אונזערע זיינען שוין דרויסן און איך ווייס אַפילע ניט וואו זיי זיינען, — האָט מיט קאַעם דער קאַפּיטאַן אויסגעשריען. — עס וועט אויסקומען צו פאָרן צו מיסטער הינדס און אַנבעטן בא אים זיינע הינט. ער האָט אַ פּאָר שאָף־הינטלעך און אַנדערע; זיי וועלן אין איין ־יעגע דעם נעגער פּאַקן.

ער האָט אַ רוף געטאָן אַ נעגער פון דעם צעשראָקענעם און דערציטערטן אוילעם, וואָס איז טאָקע דאָ דערנעבן געשטאַנען.

— טין, — האָט ער געזאָגט, — נעם גלייך אַ פערד און באַגלייט דעמאָקראַזיקן אינגל צום מיסטער הינדס.

דער נעגער איז אַוועקגעלאָפן נאָך אַ פערד, און דער קאַפּיטאַן מאַנטעגיו האָט זיך ווידער צום אינגל געווענדעט.

— וואָס מאַכט אייער פאָטער, — האָט ער בא אים געפרעגט.

— גאַנץ שטאַרק צעוואָונדעט, — האָט טאָם געענטפערט, —

אבער ער באמערקט עס אפילו נישט, אזוי בייז איז ער. דאס גאנצע פּאנעם איז בא אים פארבונדן אזוי, אז ער זעט קוים, און פונדעסט-וועגן איז ער דער ערשטער אפן זוטל.

— ווי ווייט זיינען זיי פון נעגער? — האט דער קאפיטאן גע-פרעגט.

— נישט ווייטער פון א האלבן מייל, — האט דאס אינגל געענט-פערט, — עס טרעפט זיך אפילו, אז מען הערט ווי די הינט בילן. איין הונט איז בא אונז אף א שטריקל צוגעבונדן און פירט אונז...

— ווי אזוי האט זיך עס דער נעגער נעכטן ארויסגעריסן?

— ער האט געהאט א פיסטאליעט באהאלטן, סער. איך בין גראד געווען אין פעלד, ווען דאס אלץ האט פאסירט. ער האט שלעכט געארבעט און דער פאטער האט אים אנגעהויבן מיט א בייטש שלאגן. ער האט זיך אנגעבויגן, אראפגעריסן פון זיך די קיטל, ארויסגעכאפט א מעסער און א וואָרף געטאן זיך אפן פאטער. מיטן ערשטן קלאפ האט ער אים דעם שטערן צעהאקט, און ווען דער פאטער האט זיך געפרואווט דערלאנגען דעם רעוואלווער, האט דער יונג אים צעהאקט די האנט. ער וואלט אים געווים דערהארגעט, ווען איך קום נישט אן מיט א שטעקן. דעמאלט האט ער זיך געלאזט לויפן, און, פארשטייט זיך, ווי נאר איך האב באמערקט געווער בא אים אין האנט, האב איך זיך נישט געלאזט נאכיאגן אים. איז ער אנטלאפן, און מיר האבן גענומען הינט מיט זיך און געלאזן זיך גלייך נאך אים, געיאגט א מייל פינף. זיינע שפורן זיינען אין מיטן וועג פארלארן געגאנגען און מיר האבן פארשטאנען, אז ער האט געמוזט קריגן א פערד.

אין א פאר מינוט ארום איז געקומען צו רייטן דער באגלייטער. דאס אינגל האט זיך געזעגנט און זיי זיינען אוועקגעריטן. אללאן, נישט אויסריידנדיק קיין וואָרט, האט זיך אומגעדרייט און איז אין שטוב אוועק.

דאס בלוט האט בא אים אין די אדערן אין פייערדיקע שטראמען געשטראמט און אין די שלייפן ווי מיט העמערלעך געקלאפט. ער

האט ארומגעשפאנט איבערן צימער, ווי א האלב מעשוגענער, ער האט געדריקט די פויסטן און געברומט זיך עפעס אונטער דער נאז... „גאט, איך וועל עס ניט אריבערטראגן! — האט ער פלוצלונג אויסגעשריען: — איך וועל עס ניט אריבערטראגן, ניט אריבערטראגן! איך וועל זיי ניט לאזן דערמארדן דעמדאזיקן מענטשן, ניט לאזן, ניט לאזן! מע דארף עפעס טאן, מע דארף העלפן. דאס איז צו שוידערלעך — דאס איז אומעגלעך!“.

קיינמאל ביז איצט האט נאך אים די שקלאפערייי ניט אויסגעזען אזוי שוידערלעך: ווי א שעד האט זיך עס מיט די נעגל צו אים אין הארץ אריינגעביסן און מיט די פריערדיקע אויגן אים אין די אויגן אריינגעקוקט, און א ווילדער, א ניטמענטשלעכער פאכעד האט אים אינגאנצן ארומגעכאפט. ער האט אויפגעהויבן א פעסט צונויפגעדריקטן פויסט: „ניין, ניין, ניין! דאס וועט ניט געשען!“ — האט ער אויסגעשריען, ארויסגעשפרונגען פון צימער און זיך געלאזן לויפן. ער דארף עפעס טאן, ער וועט אלץ, וואס מען קאן נאר טאן. מען דארף געפינען דעמדאזיקן מענטש, און אויב גארניט וועט ניט העלפן, וועט ער זיך אליין שלאגן מיט זיינע פייניקער, וועט זיי פאריאגן אלעמען... אללאן האט זיך א לאז געטאן צום שטאל. דארט איז קיינער ניט געווען, אבער אין דער סומאטאכע האט מען דערוויל די טיר געלאזן אפן; ער האט ארויסגעפירט פון דארטן זיין פערד, אנגעזאטלט אים, און קוים אריינשפרינגנדיק אין זאטל, זיך א לאז געטאן מיט דער לאנקע צום זומפ. די זון האט זיך נאר וואס געהאט געזעצט; שווערע בלוטיק־רויטע וואלקנס האבן זיך אנגערוקט אפן האריזאנט. אונטן, אונטער א ברייטן בארג־אראפ, האט זיך געטונקלט א ריזיקער טאל, ערגעץ־וואו אין די דארטיקע ווילדע געוויקסן האט זיך געווארפן און געפלאנטערט אן אויסגעמאטערט און פאריאגטער מענטש, וואס האט זיך פארטשעפעט אן די ווארצלען, איז בעזונקען אין די בלאטעס, האט זיך געריסן מיט ווילדע הינט, אנטלויפנדיק פון נאך מער ווילדע מענטשן. צען מייל האבן

זיי אים געיאָגט — עפּשער ליגט ער שוין אַן אָנמעכטיקער און הינט רייסן זיין לייב אָף שטיקער, און מענטשן שיסן אין אים!

אַללאַן איז צוגעפאָרן צום סאַמע ראַנד פון זומפּ און האָט זיך אָפּגעשטעלט. דער ריזיקער וואַלד האָט זיי אַ קייווער געשוויגן. ער האָט אַ שמיץ געטאָן דאָס פערד און ווידער זיך אַוועקגעטראָגן פּאַזע די בוימוואָל־פעלדער. אַ ברייטער פלויט איז פלוצלונג פון דער פינצטערניש אַרויסגעשוואומען; ער איז אים בייגעקומען מיט איין שפּרונג און האָט זיך ווייטער אַוועקגעלאָזט. פלוצלונג איז ער שטיין געבליבן.

— וואָס איז עס אַזוינס?

דאָס האַרץ האָט בא אַללאַנען אַזוי הויך געקלאַפּט, אַז ער איז ניט זיכער געווען, אַז ער הערט עפּעס. ער האָט זיין אויער ביז ווייטיק אָנגעשטרענגט — ניין, דאָס דוכט זיך אים ניט אויס, — פון דער ווייטנס האָט זיך ווירקלעך געהערט אַ בילעריי. דידאָזיקע בילעריי האָט איצט געגליווערט זיין האַרץ, אָפּהילכנדיק אין דער שווידערלעכער שטילקייט פון דעם זומפּיקן טאָל מיט אַ בייזער עכאָ.

ער איז אַראָפּגעשפּרונגען פון פערד; עס איז אוממעגלעך געווען צו זיצן רואיק. ער האָט געשפּאַנט אַרויף און אַראָפּ און געבראָכן די הענט. די קלאַנגען האָבן זיך ווידער געלאָזט הערן — יאָ, אָן צווייפל: דאָס האָבן הינט געבילט. זיי זיינען אים נאָכגעגאַנגען פּוס־טראָט, זיי וועלן אים ניט אָפּלאָזן! אַללאַן האָט פון ווייטיק אַ הויכן געשריי אַרויסגעלאָזט, ער האָט זיך אַ טאַפּ געטאָן דעם שטערן, ער האָט זיך געפילט ווי אין אַ קאָשמאַר. און ווידער צונויפדריקנדיק די הענט, האָט ער געשעפּטשעט פאַר זיך שטיקנדיק זיך מיט זיינע אייגענע ווערטער: „נו, ניטאָ וואָס צו טראַכטן! ניטאָ! דו וועסט אים זוי עס איז העלפן, דו מוזט אים ראַטעווען! אָבער ווי אַרום? ווי אַזוי?“. —

ווען מען קאָן נאָר צוקומען צו אים — דאָס איז די הויפּט־זאַך. ער וואָלט אים געגעבן זיין פערד, און אַליין וואָלט ער געבליבן דאָ

וואַרטן אויף די נאָכיאָגער. זאָלן זיי טאָן מיט אים, וואָס זיי ווילן — ער האָט פאַר זיי קיין מורא ניט.

ער איז ווידער אַרויסגעשפּרונגען אויפן פערד און פאַרקערעוועט אים צום וואַלד, אָבער דאָס פערד האָט זיך פון אָרט ניט גערירט: זיינע פאָדערשטע פיס זיינען איינגעזונקען געוואָרן. קיינע שום גע־קעניש האָבן ניט געהאָלפן: אַללאַן האָט פאַרשטאַנען, אַז עס איז אָן אומזין צו פּרואוון זיך אַריבערפאָרן דעם זומפּ באַנאַכט. ער האָט באַשלאָסן דעררגרייכן צום נעגער צופוס, אָבער ער האָט זיך געכאַפּט, אַז אין דעם פאַל וועט ער ניט צוקומען צו אים פריער פאַר די נאָכ־יאָגער, מאַכמעס ער גייט ניט שנעלער פאַר זיי. „ווען ער באַווייזט זיך נאָר!" — האָט אַללאַן צו זיך אַליין געשעפּטשעט. „יאָ, מען וועט ברענגען צו פירן די הינט — וועט ער שוין מוזן אַרויס".

„און ווי איז אויב די הינט וועלן אים כאַפּן און טויטן דאָרטן אין דער פינצטער?" — און אַללאַן איז ווידער פאַרצווייפלט געוואָרן.

דער געביל איז דאַכט זיך געגאַנגען פון דער נידער. אַללאַן איז אַוועק אין יענער ריכטונג. לעכאַטכילע האָבן זיך די קלאַנגען דער־נעענטערט, דערנאָך זיינען זיי ווידער שטיל געוואָרן, אָט האָבן זיך איינציקע בילן געהערט, און אָט האָט אַ גאַנצע טשאַטע הינט גע־האַווקעט. אין אַנדערע ערטער האָבן זיך געטראָפן איינציקע דורכ־לויכטן אין וואַלד, און אַללאַנען פלעגט געלינגען צו צווינגען דעם פערד אַריין אין וואַלד אויף עטלעכע קלאַפטער, אָבער יעדעס מאָל איז אויסגעקומען צוריקצוקערן זיך. אַזוי האָט ער זיך אַרומגעדרייט באַם זוים פון וואַלד אַ שאָ צוויי, אַ הילפלאָזער, אַן אָנמעכטיקער, ווי אַ געשמידטער אין קייטן. די פאַרפאַלגער האָבן זיך געלאָזט צו יענעם אָרט, וואו ער איז פריער געווען. זיי זיינען צוגעקומען אַהין אַלץ נעענטער און נעענטער. די הינט זיינען זיך פאַרגאַנגען אין אַן אומאויפהערלעכער, מאָנאָטאָנער בילעריי. פּלוצלינג האָט עפּעס אַ נייער קאָל — אַ נידעריקער, ווי אַ גלאָק, אַ הילכיקער געביל זיך פון דעם צווייטן עק זומפּ דערהערט. די פאַרפאָלגער האָבן רעמדאַ־

זיקן געביל דערהערט, אלע מיטאמאל צעפילדערט זיך, און אללאן האט אַכקע געטאָן: „שאַף-הינט“.

די פארפאלגער האָבן זיך פלינקער אנגעהויבן באַוועגן. די הינט האָבן העכער געבילט, שנעלער זיך געטראָגן, דערנעענטערט זיך אַלץ מער און מער. עס האט זיך דערהערט אַ שאָס — וויַזט אויס, זיי זייַנען שוין גאָר נאָענט! אַפּן שאָס האט זיך אָן ענטפער גע־לאָזט הערן — אַ קוויטש און אַ נידעריקער געביל פון דעם צווייטן עק זומפּ. וויַזט אויס, אַז די טשאַטע האט זיך איבער דער בלאַטע אַ לאָז געטאָן, נאָכן געביל פון די שאַף-הינט. דער נעגער איז געלאָפן פון איין ווינקל צום צווייטן, און אללאן האט אין פארצווייפלונג אויסגעשריען: „פּארוואָס-זשע, פּארוואָס-זשע באַוויַזט ער זיך ניט?“

דער נעגער האט זיך באַוויזן. בּאַ אללאַנען האט דאָס הארץ האַס־טיקער געקלאַפּט: אים האט זיך געדוכט, אַז ער הערט קוילעס, דער־נאָך האט זיך אים אויסגעוויזן, אַז ער הערט, ווי צווייגן ברעכן זיך. ווידער־אַ שאָס געטאָן — דאָס מאָל גאָר נאָענט; אַ הונט האט זיך ווילד צעוואָיעט. אללאן האט זיך ניט געקאָנט באַשליסן — זאָל ער רופן אָדער ניט רופן דעם נעגער.

„אָבער ער מוז דאָך ארויס! — האט ער פאַר זיך גערעדט, ווען ער האט געהערט דאָס געבילעריי אַלץ נעענטער און בעענטער. — ער מוז דאָך ארויס אַף דער ליכטיקער שיין — ער קאָן זיך דאָך ניט באַגע־געגענען מיט זיי אין דער־דאָזיקער שווארצער לאָך“.

אַנדערש האט עס ניט געקאָנט זיין. דאָס געבילעריי האט געקלונ־גען אַלץ העכער און העכער. אללאן האט אָפּגעשטעלט דאָס פערד, באַהאַלטן זיך אין שאָטן פון אַ בוים און געבליבן שטיין אומבאַוועג־לעך, דאָס הארץ האט נאָר האַסטיקער געקלאַפּט. אין וואַלד האט זיך אַ געערויש געהערט, אַלץ נעענטער-נעענטער, אָן אַן אָפּשטעל. אללאַנס אָנגעשטרענגטקייט איז דערגאַנגען ביז דער העכסטער מאַדרייגע, דאָס האט זיך ווי אַ ווייטיר עלאַזט פילן אינם גאַנצן קערפּער, גע־ברענט אין די שפּיצן פינגער אָנגעצויגן יעדן אייַנעם נערוו.

דער קראַקן פון געבראָכענע צווייַגן האט זיך געלאָזן הערן אַלץ

נעענטער, ווי א ווילדע כאיע וואלט זיך אין אוראלטן וואלד א וועג דורכגעלייגט, עס האט זיך דערהערט א הילכיקער כריפנדיקער געוויש, פון וועלכן אללאן איז אויפגעציטערט געווארן. די בילערייוויש, פון וועלכן אללאן איז אויפגעציטערט געווארן. די בילעריי פון די הינט האט קימאט פארטויבט דעם גערויש, אבער אללאן האט גוט פארשטאנען, וואס דער גערויש באטייט און האט פעסט געהאלטן דאס פערד. פארוים איז דער פלאץ געווען פארוואקסן מיט טשאראט, א האלב אויסגעטריקנטן, פינצטערן און געדיכטן, ווי א וואלד; און אין א מינוט ארום האט דער טשאראט זיך צעהוידעט, צעוויגט, עס האט זיך דערהערט א כריפעניש, א טופעריי — און עפעם טונקלס איז אפן וועג ארויסגעשפרונגען.

דאס איז געווען דער נעגער. ער האט זיך אפגעשטעלט, געכאפט די לופט, זיין ברוסט האט זיך באוועגט, ווי א בלאז-זאק. דער כריפעדיקער גערויש פון זיין אטעם האט זיך פארוואנדלט אין א פייפנדיקן כריפ, וואס איז ענלעך אף דער ריטשעניש פון א ווילדער כאיע. א נאר שנעלער און העכער האט זיך עס בא אים באקומען. א קאנוואולסיווע כליפעניש האט אים אין א קאדאכעס געווארפן; ער האט זיך אין אלע זייטן ארומגעקוקט, א פארייאגטער, א דערשטיקטער. ער האט אללאנען ניט באמערקט, אבער אללאן האט דייטלעך געזען, ווי דער נעגער האט ווי א בלינדער אף איין ארט זיך ארומגעדרייט און נאך אלץ ניט באנומען, אז ער איז שוין פון וואלד ארויסגעשפרונגען.

פארוים איז א קלאץ געלעגן: ער האט זיך אן איר פארטשעפעט גלייך באם ערשטן טראט. אנכאפנדיק זיך מיט די הענט בא דער ערד, איז ער אריבערגעקראכן אריבער דעם קלאץ און אוועקגעפויזעט אף די קניען ווייטער. אללאן האט פון אים קיין אויג ניט אראפגעלאזט; ער האט אן אלץ פארגעסן און אויפגעציטערט נאר דאן, ווען ער האט דערזען ווי דריי הינט זיינען פון וואלד ארויסגעשפרונגען. דאס זיינען געווען דריי קליינע שפיר-הינטלעך. זיי זיינען אף קיין טראט ניט אפגעשטאנען פונם נעגער—זיי האבן זיך אפגעשטעלט ווען ער איז שטיין געבליבן און האבן פון אים קיין אויג ניט

אראָפּגעלאָזט. ער האָט זיך אָן עפּעס פּאַרטשעפּעט — האָט איינער פון די הינטלעך זיך אַ וואָרף געטאָן אויף אים מיט אַ וואָרטשעניש. ער איז אַ ווילע געשטאַנען, אָנגעכאַפּט זיך פאַר די זייטן, אָנגעבויגן זיך צו דער ערד, און צעריטשעט זיך ווי אַ ווילדע כאַיע, און צעפּאַכט זיך מיט די הענט. די הינט האָבן זיך פון אים אַוועקגעדרייט, און ער האָט געכאַפּט אַ שטעקן און מיט העלישער מאַכטלאָזיקייט געוואָרפן אין זיי. זיי זיינען אָפּגעשפּרונגען, אָפּגעשטעלט זיך, — איינער פון זיי האָט זיך ביטער צעוואָיעט. דער נעגער איז ווידער מיט אונטערגעהאַקטע פיס אַוועקגעלאָפן איבערן פעלד, און ווידער האָבן די הינט מיט אַ ווילדער געבילערײ זיך אַ לאָז געטאָן נאָך אים.

פלוצלינג האָט אללאן דערהערט אַ נידעריקן ענטפער-געביל פון דער צווייטער זייט בלאָטע, אָבער שוין גאָר נאָענט. דער נעגער האָט זיך אויסגעגלייכט און געלאָזט לויפן. אין דערזעלבער רעגע האָט אללאן דעם פערד מיט די אָפּצאַסן אָנגעשפּאַרט און אַרויס אויפן וועג.

— שטיי! — האָט ער אויסגעשריען.

דער נעגער האָט זיך אומגעדרייט און איז פאַרשטיינערט געבליבן. אללאן, אָן אויפגערעגטער און פאַרלאָרענער, האָט פלוצלינג באַמערקט, אַז דער נעגער זוכט עפּעס בײַ זיך הינטערן גאַרטל און, גלייך באַנעמענדיק עס, האָט ער אַ צי געטאָן זיין פערד פאַר די לייצעס.

— איך וויל דיר העלפן! — האָט ער געשריען; אָבער אין דערזעלבער רעגע האָט דער נעגער די האַנט אויפגעהויבן, עס האָט זיך דערהערט אַ הילכיקער שאָס; אַ בליץ — און אַ קויל האָט דורכגעפייפט פאַרבײַ אללאנס קאָפּ און האָט זיך צעזשוזשעט אין דער ווייט.

אללאן איז געווען אַזוי איבעראַשט, אַז ער איז שיר פון פערד ניט אַראָפּגעפאַלן. דאָס פערד האָט זיך דערשראָקן ניט ווייניקער פאַר אים. דער נעגער האָט זיך אויף אַ מינוט אָפּגעשטעלט, אָפּן אָרט זיך אומגעדרייט און גלייך געלאָזט זיך לויפן. און ערשט איצט איז

פאַר אַללאַנען קלאָר געוואָרן, ווי פולשטענדיק הילפלאָז ער איז און ווי שווידערלעך הילפלאָז עס איז דער נעגער.

אָבער אַפילע איצט האָט ער זיך נאָך אַלץ ניט געוואָלט אונטערגעבן; ער איז נאָכגעריטן נאָך אים, אָף אַ שטרעקע, און הויך געשריען:

— איך וויל דיר העלפן! הערסט? איך וויל דיר געבן מיין פערד! איך בין דיין פריינט!..

אָבער דער נעגער, אָדער ער האָט ניט געהערט, אָדער ער האָט דאָס אַלץ אָנגענומען פאַר אַ ביטערן שפּאָס אָדער שפּיצל, האָט זיך געטראָגן אַלץ ווייטער, און אַללאַנס שטים איז דערשטיקט געוואָרן אין דער געוואָיערייַ און געבילעריי פון דער טשאַטע הינט אין דער בלאָטע.

אַללאַן איז אין פאַרצווייפלונג צוגעפאַלן צו דעם האַלז פון זיין פערד, און די פאַרפאַלגער זיינען פאַרשוואונדן געוואָרן ערגעץ ווייט אין פעלד.

(עפּטאָן סינקלער, „דאָרעם און צאָפן")

נעגער לידער

(אַלע דריי לידער זיינען אָנגעשריבן דורך נעגער-דיכטער איבערגעזעצט אין אידיש פון הערש ראָזנפעלד)

אַריינפיר-ליד

איך בין אַ נעגער:

שוואַרץ ווי די נאַכט,
שוואַרץ ווי די טיפענישן פון מיין אַפריקע.

איך בין אַ שקלאַף:

צעזאַר האָט מיר געהייסן האַלטן ריין זיינע שוועלן.
איך האָב וואַשינגטאָנס שטיוול געבאַרשטן.

איך בין אַן אַרבעטער:
אונטער מײַנע הענט זײַנען די פּיראַמידן געוואַקסן.
איך האָב געמאַכט ליים פֿאַרן וואָלוואָירט-טורעם.

איך בין אַ זינגער:
דעם גאַנצן וועג פֿון אַפֿריקע ביז דזשאָרדזשיע
האָב איך געטראָגן מײַנע טרויער-לידער.

איך בין אַ קאָרבן:
די בעלגיער האָבן אָפּגעשניטן מײַנע הענט אין קאָנגאָ.
מען לינטשט מיך איצט אין טעקסאַס.

איך בין אַ נעגער:
שוואַרץ ווי די נאַכט,
שוואַרץ ווי די טיפֿענישן פֿון מײַן אַפֿריקע.

קלאָג-ליד איבער טונקעלע פּעלדער

כ'בין געווען אַ רויטער מענטש אַמאָל,
נאָר די ווײַסע לײַט זײַנען געקומען.
כ'בין אויך געווען אַ שוואַרצער מענטש,
נאָר די ווײַסע לײַט זײַנען געקומען.

זיי האָבן מיך פֿאַריאָגט פֿון וואַלד,
זיי האָבן מיך אַוועקגענומען פֿון די ווילדערנישן.
כ'האָב פֿאַרלוירן מײַנע ביימער.
כ'האָב פֿאַרלוירן מײַנע זילבערנע לעוואָנעס.

איצט האָבן זיי מיך אײַנגעשטייגט
אין צירק פֿון ציוויליזאַציע.
איצט בין איך אין אַ פֿילצאָליקער שטאָט —
אײַנגעשטייגט אין צירק פֿון ציוויליזאַציע.

און וואָס וועסטו זאָגן?

ווייסער ברודער, קום! —

און לאָמיר גיין צו אונזער גאָט.
און ווען מיר וועלן פֿאַר אים שטיין,
וועל איך זאָגן:

„האַר, איך האָס ניט,
איך ווער געהאַסט.
איך פּייניק ניט קיינעם,
איך ווער געפּייניקט.
איך גלוסט ניט קיינעמס לאַנד,
מייַנע לענדער ווערן געגלוסט.
איך שפּאָט ניט פֿון קיין פֿאָלק,
מיין פֿאָלק ווערט פֿאַרשפּאָט".

און דו, ברודער, וואָס וועסטו זאָגן?

פֿראַגן:

1. ווי קומען די נעגערס קיין צפֿון־אַמעריקע?
2. אין וועלכן טייל אַמעריקע האָט מען אָנגעהויבן זייען בוימוואָל?
3. ווי אַזוי זייַנען נעגערס באַפֿרייט געוואָרן פֿון קנעכטשאַפֿט?
4. וואָס איז אַזוינס דער קו־קלוקס־קלאַן?
5. וואָס איז אַזוינס לינטשן?

אויפֿגאַבן:

1. געפֿינט אויף דער מאַפּע פֿון צפֿון־אַמעריקע די דאָרעם־שטאַטן.
2. זוכט אויס אויף דער מאַפּע די גרויס־אינדוסטריעלע אַמעריקאַנער שטעט און שרייבט איבער זייערע נעמען.

5. ווי אזוי די ענגלישע קאַפּיטאַליסטן ראַבעווען אינדיע

פּאַרוואָס גייען ארום וועגן אינדיע אַסאַך מאַיסעלעך

פיל פון אייך האָבן געוויס געלייענט דאָס אינטערעסאַנטע ביכל פונם ענגלישן שרייבער רעדיאַרד קיפּלינג „אין די דזשונגליעס“. אין דעמדאָזיקן ביכל באַשרייבט ער די ווילדע אוראַלטע וועלדער אַפן צאָפן פון אינדיע, דאָס לעבן פון די ווילדע כאַיעס אין יענע וועלדער: פון די פּאַנטערעס, העלפאַנטן, טיגערן, מאַלפּעס. ער דערציילט, ווי אזוי צווישן דידאָזיקע כאַיעס האָט זיך באַוויזן אַ מענטשן-קינד מיטן נאָמען מאַוגלי, און ווי אזוי דאָסדאָזיקע קינד, ווען עס איז אויסגעוואַקסן, האָט אונטערטעניק געמאַכט דאָס גאַנצע מעכטיקע כאַיעס-וועלט פון די דזשונגליעס.

פאַראַן אויך אַנדערע ביכלעך, אין וועלכע עס ווערט באַשריבן די שיינקייט פון דער אינדישער נאַטור, וואו עס ווערן איבערדערציילט אַלטע לעגענדעס וועגן דעם, ווי אזוי עס האָט זיך באַוויזן אַף דער ערד דערדאָזיקער וואונדער-שיינער ווינקל; אָפט טרעפן זיך ביכלעך וועגן אינדיעס צאַדיקים, וועגן זייערע הייליקע, וואָס עסן נים, טרינקען נים און האַלטן נאָר אין איין זוכן דעם עמעס, די גערעכטיקייט.

און לייענענדיק אַלע אַזעלכע ביכער, הויבן אָן אַסאַך מענטשן טראַכטן וועגן דעמדאָזיקן לאַנד ווי וועגן עפּעס אַ וואונדער-לאַנד, וואו אי די וועלדער, אי די פעלדער, אי די פויגלען, אי די מענטשן, —

אַלץ איז שיין און וואונדערלעך. דאָרט וואַקסן פּאַלמען, צייטיקן זיך באַנאַנעס, מאַראַנצן. דאָרט ווידמען זיך כאַיעס און פויגלען, שטאַרקע און שיינע, אַזעלכע קאָן מען נאָר זען בּאַ אונז אין די זאָאָלאָגישע גערטנער, דאָרט לעבן איבּערנאַטירלעכע, געהיימנים-

הונגערנדיקע אינדישע פּויערים

פולע מענטשן. און זעלטן ווער עס דערוויסט זיך פון אַנדערע בּיכער וועגן דער עמעסער אינדיע, וועגן דעם, ווי שווער עס לעבּט זיך די מענטשן אין דעמדאָזיקן ווירקלעך וואונדערבּאַרן לויט זיינע נאַטירלעכע רייכטימער לאַנד. אַבּער אַזעלכע בּיכער זיינען פאַראַן

זייער ווייניק. דאָס שטאַמט דערפון, וואָס וועגן אינדיע שרייבן הויפּטזעכלעך די באַצווינגער פון דעמדאָזיקן לאַנד, רייכע מענטשן. דידאָזיקע שרייבער פאַרן קיין אינדיע צו פאַרנעמען זיך מיט יאַגד, צו האָבן פאַרגעניגן, אַ הוליע טאָן. דעריבער זעען זיי נאָר דאָס, וואָס אַמוזירט זיי, וואָס פאַרשאַפט זיי פאַרגעניגן.

אינדערעמעסן אָבער געפינען זיך אין אינדיע אויסער לעמפּערטן, העלפאַנטן, מאַלפּעס און צאַדיקים — 320 מיליאָן מענטשן, ד. ה. אין 2 מאָל מער, איידער אין גאַנץ פסס״ר. דידאָזיקע מענטשן וואוינען אַף אַ האַלב-אינזל, וואָס פאַרנעמט קימאַט אַזויפיל, וויפל עס פאַרנעמט גאַנץ אייראָפּע אָן פסס״ר.

קיפּלינג האָט זייער אינטערעסאַנט באַשריבן דאָס לעבן פון די פאַנטערעס און וועלף אין די דזשונגליעס, אָבער ער האָט דערביי קיין טראַכט ניט געטאָן, ווי שוידערלעך דיזעלבע דזשונגליעס זיינען פאַר די אינדיאַנישע פויערים, ווען עס איז פאַרבאָטן צו האָבן אַפילע אַ יעגער-ביקס. זיי זיינען דעריבער פולשטענדיק הילפלאָז קעגן די ווילדע רויב-כאַיעס, זיי געפינען זיך אין אַ שטענדיקן פּאַכעד פאַר זיי, זיי קומען אום פון זיי. אין 1906 יאָר, זיינען לויט ענגלישע ידיעות פאַרצוקט געוואָרן אין אינדיע דורך רויב-כאַיעס 25.000 מאַן, ד. ה. אַ באַפעלקערונג די גרויס אומגעפער פון אונזער אַ היפּשער קרייז-שטאָט.

בלויז אין דער סאַמע לעצטער צייט האָבן אין אינדיע גופע אָנגעהויבן באַווייזן זיך שרייבער, וואָס דערציילן דעם ריכטיקן אמעס וועגן לעבן פון זייער לאַנד, וואָס באַווייזן דער גאַנצער וועלט, ווי אַזוי אין דעמדאָזיקן וואונדערלעכן לאַנד פּייניקן זיך מיליאָנען מענטשן. פאַרן בעסטן פון דידאָזיקע שרייבער רעכנט זיך אין אונזער צייט מאַנאַבענדראַ נאַט ראַי.

ווער עס וויל וויסן וועגן אינדיע, יענער דאַרף זען לייענען זיינע ביכער וועגן דעמדאָזיקן לאַנד.

ווי אַזוי האָבן די ענגלענדער באַהערשט אינדיע

די אייראָפּייאישע סאָכרים האָבן שוין לאַנג כּיישעק געהאַט צו זײַן אין אינדיע. עס האָט זיי געצויגן אַהין די רײַכטימער פֿון יענעם לאַנד, די סכוירעס, וואָס די אָרטיקע באַפֿעלקערונג האָט אויסגעאַרבעט. פֿון אינדיע פֿלעגט מען ברענגען צו פֿירן קיין אייראָפּע נאַשעררייען (זיסע זאַכן), העלפֿאַנט־ביין, טײַערע שטיינער, פֿײַנע זייד־שטאָפֿן.

קעדיי זיך קלאָר מאַכן, ווי אַזוי אַ הויפֿן ענגלענדער האָט אונטערטעניק געמאַכט 320 מיליאָן מענטשן, דאַרף מען זיך באַקאַנען כאָטש וויפֿל עס איז מיטן באַשטאַנד פֿון אינדיעס באַפֿעלקערונג, מיט איר צעטיילונג אָף פֿאַרשיידענע שיכטן.

אין אינדיע, ווי אין פּסס"ר, וואוינט ניט איין פֿאָלק, נאָר אַ גאַנצע ריי נאַציאָנאַליטעטן. אין אינדיע וואוינען מענטשן פֿון דער ווייסער, געלער און שוואַרצער ראַסע, אינדיעס באַפֿעלקערונג רעדט אָף 360 לעשוינעס און דיאַלעקטן. דאָס האָט געהאָלפֿן די ענגלענדער צו זייען אַ סינע צווישן די פֿאַרשיידענע טיילן פֿון דער באַפֿעלקערונג, אָנהעצן זיי איינע אָף די אַנדערע, פֿאַרשטאַרקנדיק דערבײַ איר מאַכט איבער זיי אַלעמען. אָבער נאָך אין אַ גרעסערער טאָס האָבן די ענגלענדער אויסגענוצט די לאַגע, וואָס הערשט אינעם באַדייטנדיקסטן טייל פֿון דער אינדיאַנישער באַפֿעלקערונג ביזן הײַנטיקן טאָג, דאָס וואָס די באַפֿעלקערונג איז צעטיילט אָף פֿאַרשידענע גרופּעס, וואָס רופֿן זיך אָן קאַסטעס. אייניקע פֿון די דאָזיקע קאַסטעס רעכענען זיך פֿאַר העכערע, לעמאָשל, די בראַמינער, אַנדערע פֿאַר נידעריקערע. צווישן זיי רעכענען זיך די פּאַריער פֿאַר פֿאַשעט „אומרייניע" באַשעפֿענישן, צו וואָס אויב מען רירט זיך צו זיי צו ווערט מען אַליין אומרײַן.

די ענגלענדער האָבן קוידעמקאָל זיך גענומען צו געווינען אָף זייער זײַט די „וואוילגעבירטיקע", די רײַכע און באַריממטע לײַט. די ערד פֿון די פּריצים און פֿירשטן (אין אינדיע רופֿן זיי זיך ראַד־

זשעם) האָבן זיי ניט גערירט, זיי האָבן גאָך דערצו באַלוינט זיי מיט פאַרשיידענע הויכע פּאָסטנס. דאָס האָט אין באַדייטנדיקער מאָס פאַרגרינגערט די ענגלענדער צו פאַרוואַלטן מיטן לאַנד: ענגלישע באַאַמטע געפינען זיך אין אינדיע גאָר ניט קיין סאַך, סאַכאַקל 15.000 מאַן.

קעדיי עס זאָל גרינגער זיין צו נאַרן דאָס פאָלק, איז ערשט מיט אַ שטיקל צייט צוריק (אין 1919 יאָר) דערלויבט געוואָרן צונויפ־רופן דאָרטן אַ מין פּאַרלאַמענט, ד. ה. אַזאַ אַנשטאַלט, וואו גע־ווילטע לייט זאָלן באַטראַכטן די פראַגן פון דער לאַנד־פאַרוואַלטונג. אָבער אויסגעקליבן קענען ווערן אין דעמדאָזיקן אַנשטאַלט נאָר די רייכערע לייט, און דער גרעסטער טייל זייערע דעפּוטאַטן אין פּאַרלאַמענט ווערט גאָר באַשטימט דורכן ענגלישן וויצע־קעניג. און באַשליסן קענען זיי אויך וויי־ניק־וואָס, ווארום יענע באַשלוסן פון פּאַרלאַמענט, וואָס זיינען דער ענגלישער מאַכט ניט געפעלן, קאָנען אָפּגעשאַפט ווערן דורך דער מאַכט פון דעם וויצע־קעניג אַליין.

לאָמיר זשע איצט אַ קוק טאָן, ווי אַזוי לעבט זיך דעם גרעסטן טייל באַפעלקערונג בײַ אַזאַ מין „סייכלדיקער“ פאַרוואַלטונג מיטן לאַנד.

דאָס לעבן פון די אינדישע פּויערים

מיר ווייסן שוין, אַז אין אינדיע געפינט זיך אַ 320 מיליאָניקע באַפעלקערונג. פון דידאָזיקע 320 מיליאָן זיינען 220 מיליאָן פּויע־רים (ראַיעם). דידאָזיקע 220 מיליאָן מענטשן עסן קיינמאָל ניט צו זאַט. אָבער פון צייט צו צייט טרעפט זיך בײַ זיי נאָך אַ שווידערלע־כער הונגער אויך. אַזאַ מין פאַל איז געווען, לעמאָשל, אין 1919 יאָר, ווען אין אינדיע איז אויסגעשטאָרבן פון הונגער 8 מיליאָן מאַן.

פון וואַנען נעמט זיך עס? אָט פון וואַנען. די אינדישע פּויערים פאַרמאָגן ניט קיין אייגן ערד. זיי באַקומען ערד אין אָרענדע אָדער בײַ די פּריצים, אָדער בײַ דער רעגירונג, און זיי באַדאַרפן צאָלן דערפאַר אַ באַזונדער מין שטייער. באַאַרבעטן קומט זיי אויס זיי־

ערע קליינע פיצלעך עחד אדער מיט א הילצערנעם אקער, אדער פאשעט מיט א שפיציקן פלאקן. אף דער ארעטדירטער ערד לאזן די אינדישע פויערים וואקסן הויפטזעכלעך ווייץ, בוימוואל, דזשוט און אנדערע אינדוסטריעלע געוויקסן. נאר אט האט א פויער צוגעפעקליבן זיין גערעטעניש און וויל עם פארקויפן. דא באווייזט זיך גלייך דער אויפקויפער, וואס סטארעט זיך אפקויפן די פראדוקטן באם פויער מעגלעכסט ביליקער. אזוי ווי די וועגן אין אינדיע זיינען זייער שלעכטע, און אגעוו האט ניט דער פויער קיין פערד און וואגן אף וואס צו פירן זיינע פראדוקטן אין שטאט אריין, איז ער, פארשטייט זיך, געצוואונגען צו פארקויפן דאס, וואס ער האט באקומען דורך שווערע פראצע, פאר גראשנס. אבער דערמיט ענדיקט זיך עס נאך ניט. פון דעם אפגעלייזטן געלט דארף ער קוידעם קאל באצאלן פאר דער ערד, דאס נעמט בא אים אף אומגעפער דריי פערטל פון זיין האכנאסע, א טייל געלט גייט אוועק אף אויסהאלטן די דארף-פאליציי, אף רעמאנטירן די וועגן און בריקן, אויסער דעם דארף נאך דער פויער באצאלן א געוויסע סומע פאר דעם רעכט צו האנדלען אפן מארק מיט זיינע פראדוקטן. אזוי גייט בא אים אוועק דאס גאנצע געלט. דעם פויער מיט זיין פאמיליע בלייבט גארניט ניט איבער, אויסער הונגער. אויב ווידער די פויערים פרואוון זיך אמאל פארטיידיקן פון די גרויסע ערד-שטייערן, פון די שטייערן אף אויסהאלטן פארשיידענע באאמטע, רעכנט מען זיך אפ מיט זיי, און אפט זייער שוידערלעך. עס טרעפן פאלן, ווען גאנצע דערפער ווערן פון דער ערד אפגעווישט דורך ענגלישע אעראפלאנען, וואס וואַרפן אף זיי באמבעס פון דער לופטן.

און אין דערזעלבער צייט, וואס דער אינדישער פויער הונגערט, ווערן אין די האפעס געלאדן ריזיקע אקעאן-שיפן מיט ווייץ, בוימוואל און דזשוט. דערנאך פירן די דאזיקע שיפן אוועק דעם אינדישן פויערס פראצע קיין ענגלאנד, וואו דאס אלץ ווערט פארוואנדלט אין גאלד פאר דעם ענגלישן קאפיטאליסט.

די אַרבעטער אין אינדיע

ווי די ענגלישע פאַבריקאַנטן זאָלן זיך ניט האָבן געסטאַרעט צו דערשטיקן וואָסער עס איז אינדוסטריע אין אינדיען, האָט זי פונדעסטוועגן פאַר די לעצטע צוויי צענדליק יאָר דאָך אָנגעהויבן צו אַנטוויקלען זיך. די אינדישע פריצים און סאָכרים האָבן זיך אַרומגעזען, אַז עס לוינט זיי אַליין צו בויען פאַבריקן און זאַוואָדן. די ענגלישע קאַפּיטאַליסטן האָבן זיי אין דעם נאָכגעגעבן, די ־ לויבט זיי עס, געוואָרן שותפים מיט זיי אָדער געליען זיי געלט פאַר גרויסע פּראָצענטן און געמען אָן אַלע מיטלען, אַז מאַשינעס פאַר די דאָזיקע פאַבריקן און זאַוואָדן זאָלן איינגעקויפט ווערן נאָר אין ענגלאַנד.

ניט געקוקט אויף די פאַרשיידענע אונטערדריקונגען, וואַקסט איצט די אינדישע אינדוסטריע זייער שנעל. אַ באַזונדער גרויסן טראָט פאָרויס האָט זי געמאַכט נאָך דער לעצטער אימפּעריאַליסטישער וועלט־מילכאָמע. אין 1923 יאָר איז שוין אין אינדיע געווען העכער 7000 פאַבריקן, אויף וועלכע עס האָבן געאַרבעט העכער 4 מיליאָן אַרבעטער. די גרעסטע פון די דאָזיקע פאַבריקן געהערן צו די ענגלענדער, וועלכע באַרייסן דעם אינדישן אַרבעטער אָן ראַכמאָנעס.

ווי זשע לעבן די אַרבעטער אין אינדיע? דער אַרבעט־טאָג דויערט דאָרטן נאָך ביז איצט 14 שאָ. אַרבעטן קומט אויס אין זייער שווערע באַדינגונגען. אָט ווי אַזוי אַן אַמעריקאַנער זשורנאַליסט באַשרייבט די אַרבעט־באַדינגונגען אויף די אינדישע פאַבריקן: „אין געפּילדער און שטויב פון אַרבעטנדיקע מאַשינעס האָבן מיר געזען פאַרמאַטערטע אַרבעטער, וואָס פאַרנעמען זיך מיט זייער אַרבעט. עס האָט זיי שרעקלעך געשטערט די טראָפּישע היץ, די קראַנקהייטן, דער קלעגלעכער פאַרדינסט. אין גערויש און שטויב איז אויפן דיל געלעגן אַ שלאָפנדיק קינד, וועמעס מוטער עס האָט דאָ געאַרבעט. וואָס וועט האָבן דאָס דאָזיקע קינד אין לעבן, ווען

עס וועט אויסוואקסן? עס וועט אויסוואקסן, קעדיי צו פארדינען אף דערדאזיקער פאבריק 2 רובל א וואך. ער וועט זיך באהעפטן צו יענע 30 מיליאן קינדער און יוגנטלעכע, פאר וועלכע קיין שולן זיינען אין אינדיע איצט ניטא".

וואס זשע באקומט דער ארבעטער פאר אזא מין קאטארזש־נער ארבעט?

זייער ווייניק באקומט פאר אזא מי אפילו א קוואליפיצירטער ארבעטער. א גרויסע צאל אינדישע ארבעטער האבן ניט נאר קיין אייגענעם צימער, נאר אפילו קיין אייגענעם ווינקל האבן זיי אויך ניט. אט, לעמאשל, ווי אזוי עס קומט אויס צו לעבן די ארבע־טער אין באמביי, א גרויסע אינדוסטריעלע שטאט אין אינדיע.

„אין ארבעטער־קווארטאל זיינען אין די הייזער געמאכט אזוינע ספעציעלע נישעס, וואו דער ארבעטער ליגט אנידער אף א גאנצן טאג זיין ארעמען פעקל זאכן, און בײנאכט, ווען ער קערט זיך אום פון דער ארבעט, שלעפט ער ארויס פון דארטן זיין צעריבענעם מאטראצל און מאכט זיך א געלעגער טאקע דא אף דער גאס. איז קיין וואונדער ניט, וואס פארשיידענע קראנקהייטן זיינען זייער שטארק פארשפרייט צווישן די ארבעטער, און די שטערבלעכקייט צווישן זיי דערגייט ביז א קאלאסאלער ציפער. פון טויזנט קינ־דער שטארבן העכער זעקס הונדערט אין עלטער ביז איין יאר". אף די פאבריקן ארבעטן אין די זעלבע שווערע באדינגונגען ניט נאר דערוואקסענע, נאר אויך קינדער, וואס זיינען נאך ניט אלט אפילו קיין צוועלף יאר. פארשטייט זיך, אז בא אזא מין לעבן איז די צאל שריפטקענטעוודיקע צווישן די ארבעטער זייער א קליינע, זי דער־גרייכט ניט העכער פון 5—6 פראצענט.

דערפאר אבער גיבן די פאבריקן און זאוואדן ריזיקע רעווחים, און דידאזיקע רעווחים שטראמען ווידעראמאל, הויפטזעכלעך, צו די ענגלישע קאפיטאליסטן אין די טאשן אריין.

באַנד מאַטראַם *

(אַ גערוס דיר, מוטער הײמאַט)

אַ גערוס דיר, מוטער הײמאַט!
איך באַזינג דײנע װוּנדערבאַרע שטראָמען,
דײנע זיסע פּרוכטן, מיט װינטעלעך באַהויכטע
פון די הימאַלײַאישע הויכן, װאָס זײנען מיט פּעטע גראָזן באַדעקט,
דײנע כוואַליעדיקע מאַיס־פעלדער.

* * *

אַ גערוס דיר, מוטער הײמאַט!
איך באַזינג דײנע פּרעכטיקע נעכט,
װאָס זײנען מיט װוּנדערבאַרער לעװאָנע־שײן באַהעלט,
דײנע בוימער אין זײער בליעכץ, װאָס פלאַקערט אין דער װײַט,
און דעם זיסן געמורמל פון דײנע שמײכלענדיקע טעג.

* * *

אַ גערוס דיר, מוטער הײמאַט!
מיליאָנען ליפּן רימען דיך און דריקן שטײף דײן װילן אויס.
מיליאָנען הענט, באַװאָפנטע מיט שאַרפע שווערדן, הויכן אויף זיך
צו דײן פאַרטײדיקונג.
װער, אָ, מוטער הײמאַט, װעט אַ צװײפל טאָן אין דײן מעכטיקײט
און װעט זאָגן, אַז דו ביזט אָנמעכטיק?

* * *

אַ גערוס דיר, מוטער הײמאַט!
דו ביזט מײן קאָפּ, מײן האַרץ, מײן לעבן און מײן נעשאָמע;

---

* אינדיעס נאַציאָנאַלער הימן. בלויז פאַר זינגען דעמראָזיקן הימן װערן אין אינדיע די זינגער געשלאָגן דורך דער פּאָליציי. און אויב אין אַ װעלכער עס איז שטאָט זינגט דעמראָזיקן הימן אַ טויזנטקעפּיקער עולעם, װערט אַרויסגערופן דאָס מיליטער פון די קאַזאַרמעס און װערט צוגעגרייט צו שיסן אין די זינגער.

דו ביזט דער לעבנס־קוואל פון מיין גוף,
דו ביזט דער קויעך פון מיינע הענט, דו ביזט דער גלויבן פון מיין הארצן,
צו דיינע פיס ליג איך מיין ליד, מיין קונסט און מיין אנטציקונג.

* * *

א גערוס דיר, מוטער היימאט!
איך באזינג דיין רייניע, אייביקע, אומפארגלייכלעכע שיינקייט,
דיינע מעכטיקע טייכן, דיינע פרעכטיקע בוימער,
דיינע גרינענדיקע ברעגן און דעם פרישנדיקן ווינטעלע,
וואס צעטראגט א ליבע דיר, א, היימאט...

סאמי

1

א גוטער סאהיב בא סאמין, א קלוגער,
נאר מיט זיין סטעק פלעגט די ביינער אים ברעכן;
א גוטער סאהיב בא סאמין, א קלוגער,
נאר האט סאמין פאר קיין מענטש ניט גערעכנט.
מיט איין אויג קוקט אף אים אלע מאל נאר,
קיין דאנק פאר אים קיינמאל ער האט ניט.
סאמי ווארימט זיין טעצל צום גאלן,
זיין פערד אף צו רייטן ער זאטלט.
אף א האר נאר ווען סאמי פארזינדיקט —
אלץ ווייסט סאהיב, צו ווישנו געגליכן, —
זיינע פיאטעס מיט ריטער מע שינדט אים
זייער שמארציק און זייער הילכיק.
נאר סאמיס טאטע איז געווען אין בעדזשאפור
ניט אומזיסט אלע יארן א לויפער,

מ׳קען דאָס אינגל אַף מאַרקן ניט כאַפּן,
וואָס אַ יאָר — זיינע פּיס גיכער לויפן.

2

אַף אַ יאָר ניט קיין גוטן דערוואַרט זיך —
גרויען רייטפּערד אַ שלאַנג האָט צעביסן,
אַ גיפטיקע קאַברע אַ שוואַרצע,
אַ ניט־גוטער האָט אין טעלעפאָן זיך געריסן.
איינמאָל סאַהיב — פון בעט ניט אַרויס נאָך —
געוואָלט לייענען די נייס פונם טאָג האָט,
צעפויקט גאַנג וועגן דעם מיט אַ גרויסקייט,
איז סאַמי מיט דער צייטונג ניטאָ גאָר.
דערוואָרמען צום גאָלן דאָס טעצל
געמוזט האָט אַ צווייטן באַפוילן איצט,
און ס׳האָט נאָך קיינמאָל אַזוינס ניט געהערט זיך:
ניט געהאַדעוועט אַרויס איז דער מויל איזל.

3

נאָך אַ וואָך האָט זיך אומגעקערט סאַמי
ווי פון טשערעדע אין אָפּגעשטאַנען בעקל,
מיט צעדראָפּעטע פּיס און צעדאַמטע
אָפּגעריסן, דאַר, ווי אַ שטעקל.
אַ בייל־בלויער אויפלויף אַף שטערן
האָט געשיינט, ווי אַ פּראַבע אַף גילדנס.
פלעגט זען סאַהיבס נאָר איין אויג, ניט מערער,
איצט דערזען האָט ער ביידע און ווילדע.
— וואו געוועזן ביזטו, מאַלפּע אָן ווידל?
אין זיין וועג־שטול זיצט סאַהיב און פרעגט אים,
סאַמי ענטפערט פּראָסט און באַשיידן:
— כ׳האָב מוירע געהאַט פאַר דיין שטעקן,

כ'האָב געוואָלט צו דעם הערשער אוועקגיין,
וואָס איז גרעסער פון האַדזשעס און בראַמינען.
האָב פאַרלאָרן אין טאָלן די וועגן
און פאַרבלאָנדזשעט, ווי אַ קעצל אַ בליינדס.
— ביסט געבוירן צו פאַלגן און הערן,
וואָרעם וואַסער גאַנצפרי/מיר פאַרגרייטן,
ברענגען בריוו און די שטאָלן פאַרקערן —
כ'בין דיין הערשער, דו מאַלפּע אָן ווייקדל.

4

איבער די שנייען, וואָס פירן צום הימל
ווי טרעפּ אַרויף, האָרטן לעבט יענער
אין אַ שטאָט מיט גרויסשטאָטישן טומל;
און באַ מענטשן זיין נאָמען איז לעניו,
אַלע הונגעריקע נאָך ברויט צו אים קומען;
ער קען מענטש אין דער כאַיע דערוועקן —
אַ גרויסער סאַהיב איז ער אונטער הימל,
און ער שלאָגט זיך ניט מיט קיין שטעקן.
סאַמי שטאַמט פון מאַהאַראַדזשער מישפּאָכע,
צוליב אים וועט ער איבעם פאַרבויגן,
צום גאָלן וועט וואַסער אים קאָכן,
טראָגן בריוו, זיין פערד עסן פאַרלייגן.
פאַר זיין דינען געטריי וועט אים לעניו
אַזוי פיל אייצעס און רופּיעס באַווויליקן,
אַז גאַרע וועלט האָט אַזוינס ניט געזען נאָך —
אַלע סאַהיבן וועט סאַמי פאַרטיליקן.

5

— פאַרפאַלענער, וואָסטו דאָס געהערט אַלץ?
און סאַמי געשמייכלט האָט שעלמיש:

— דאָרט וואו זיין פּאָר ווייסע איז געפּערלעך,
אין אַ טריטסאַר באַ די מאַרקישע שטעלן.
ניטאָ קיין פאַרבאָרגנס פאַר סאַכרים,
וואָס באַם סוחר אַף זינען זיי ווייסן,
אין האַכילקענד פון פערד די מעקאַכים,
און דער לענין סאַראַ כאַכאַם אַ גרויסער.
— גיי אַוועק! — האָט געזאָגט באַלעבאָס אים;
און אַוועק מיט ניצאָכן איז סאַמי.
באַ זיך האָט זיך סאַהיב פאַרשלאָסן,
אַפילע עסן ניט אַרויס פון זיין קאַמער.

6

און סאַמי געקניט אין אַ זייט האָט,
אַ קליינינקער, שטילער און בלייכער,
און געבעטן צו לענין דעם ווייטן,
וואָס ווייט איז, ווי יאָגי פון סייכל.
זאָל דערהערן זיינע קליינע פאַרלאַנגען
אין זיין שטאָט, וואָס צו איר וואָלט אַ פויגל,
וואָס פליט, אויך ניט שטענדיק דערלאַנגען,
ווען געשווינדער פון בליץ וואָלט געפלויגן,
וואָלטן אויך זי צעזוייקן די רעגנס,
ס'וואָלט אַ העלפאַנט פון לויפן געפאַלן,
סאַהיבס וואָגן, אַף די אייזערנע וועגן
וואָלט פון שטורעמס אַף שטיקלעך צעפלויגן.

7

און דער לענין געווען אַזוי ווייט איז
און באַלד דערהערט האָט ער סאַמין.
מיט אויגן גרויסע און פייכטע
איז דאָס אינגל אַף די קני נאָך געשטאַנען.

שטייט ער אויף אזוי גרינג, ניט ווי טאמיד,
ווי מיט אייל ס'וואלט באשמירט זיינע גלידער,
און אף זיין טונקל געשטאלט מיט בסאמים
האט עמעצער אונט געניידערט.
און געווען איז ער, ווי נייגעבארן
און איצט שוין א מענטש, ניט קיין קנעכט מער,
ער האט שוין פאר קיינעם ניט מורע,
מער ניט שלאגן וועט זיך סאהיב דער שלעכטער.

נ. טיכאנאוו. אידיש — ל. רעזניק.

סאהיב — א האר, א באלעבאס,
ווישנו — איינער פון די אינדישע געטער.
בעדזשאפורא — א פראווינץ אין הינדוסטאן.
קאברע — א שרעקלעך גיפטיקע שלאנג.
גאנג — קופערנער־פייקל.
ראדזשא — א גרויסער האר, א פירשט
בראמין — דער וואס געהערט צו דער בראמינישער קאסטע. די אינדוסן ווערן צעטיילט אף 4 אפגעזונדערטע שטאנדן אדער קאסטעס. די העכסטע קאסטע איז די בראמינישע — די קאסטע פון קויהאנים, גייסטלעכע.
מאהראדזש — א קריגערישער שייוועט, האט געשפילט א גרויסע ראליע אין דער געשיכטע פון הינדוסטאן, האט געוועלטיקט איבער א גרויסער מעלוכע.
רופיע — אן אינדישע מאטבייע — א קנאפער רובל געלד.
אסמריטסאר — נאמען פון א שטאט, אין וועלכער די ענגלענדער האבן צעשאסן טויזנטער אינדוסן.
סודר — די קאסטע פון באלעמלאכעס, די נידעריקסטע פון אלע פיר קאסטעס.
ראכילקענד — נאמען פון א שטאט.
יאגי — לויט דעם גלויבן פון די אינדוסן — אזא דערהויבענער צושטאנד פון דער נעשאמע, ווען די נעשאמע באהעפט זיך מיט גאט.

פראגן:

1. מיט וועמענס הענט האלטן די ענגלענדער אין דער קלעם די ארבע־טער און פויערים אין אינדיע?

2. וואס זייען אף זייערע פעלדער די פויערים אין אינדיע?

3. צו וועמען פאלט אריין דער גרעסטער טייל איינקונפטן פונם אינ־דישן פויער?

4. פארוואס איז אזוי גרויס דער פראצעס איוורעלאזע צווישן די אינ־דישע ארבעטער?

5. פארוואס לוינט די ענגלענדער צו עפענען פאבריקן אין אינדיע?

אויפגאבן:

1. שטעלט צונויף א דיאגראם, וואס זאל באווייזן ווי גרויס איז דער טייל פון דער אינדישער באפעלקערונג, וואס פארנעמט זיך מיט ערד־ארבעט.

2. געפינט אף דער מאפע די שטאט באמביי. קוקט זיך צו, וועלכע נאך גרויסע שטעט געפינען זיך אין אינדיע, און שרייבט אראפ זייערע נעמען.

3. קריגט ערגעץ א ביכל וועגן דעם, ווי עס וואקסט בוימוואל און לייענט עס איבער.

6. אין לאַנד פון די געלע מענטשן

קינדער אין כינע

ווי אַלט ביזטו, לייענער? געווים ביזטו אַלט צען, צוועלף אָדער פערצן יאָר. ווי מיינסטו: קאָן מען דיך פאַרקויפן, אויסבייטן אויף ברויט? געווים וועסטו זיך זייער פאַרוואונדערן, ווען דו וועסט איבערלייענען דידאָזיקע פראַגע, און דו וועסט זאָגן: פאַרשטייט זיך, אַז ניין; איך בין דאָך ניט קיין בהימע און ניט קיין סכוירע. אָבער אָט אין דעם לאַנד, וואָס רופט זיך כינע, קאָן מען דאָס טאָן. אַפילע אין אונזער צייט פאַרקויפט מען נאָך דאָרטן קינדערלעך פונקט אַזוי, ווי מען פאַרקויפט באַ אונז שעפּסן אָדער פערד. דערביי ווערן די קינדערלעך פאַרקויפט פאַר זייער אַ נידעריקן פּרייז, באַזונדערס מיידעלעך. אָפטער פון אַלץ ווערט דער קינדער־האַנדל געפירט אין שטאָט. צו וואָס זשע באַדאַרף מען זיי דאָרטן? עס איז גרינג צו ענטפערן אויף דערדאָזיקער פראַגע, אויב מען זאָל נאָר אַ קוק טאָן, וואָס עס טוט זיך אויף די פאַבריקן אין כינע. בלויז אין איין שאַנכאַי (דאָס איז איינע פון די גרעסטע כינעזישע אינדוסטריעלע שטעט) אַרבעטן אויף די פאַבריקן 150.662 קינדער, פון זיי 106.000 מיידעלעך. ווי אַלט זיינען דידאָזיקע קינדער? 20.000 קינדערלעך פון דער אַנגערופענער צאָל זיינען אַלט סאַכאַקל פון 4 ביז 8 יאָר. וואָס עס טוען דידאָזיקע קינדערלעך און אין וועלכע באַדינגונגען זיי אַרבעטן, באַשרייבט אויספירלעך ס. טרעטיאַקאָוו, וואָס איז ניט לאַנג געווען אין כינע. אָט וואָס ער שרייבט: „אין שאַנכאַי, וואו דאָס אויג זאָל נאָר ניט אַ קוק טאָן, אַרבעטן קינדער. שטוב־ווירטשאַפט, קראָמען,

קאסטאַרישע װערקשטעלן, טעקסטיל, טאַבאַק און שװעבל־פאַב־ריקן, שיפס־װערפֿן, דרוקערייען, — דאָס אַלץ לעבט און שפּײַזט זיך הויפּטזעכלעך מיט קינדערשער מי.

אַפֿט פֿאַרקויפֿן די עלטערן זייערע קינדער פּשוט פֿאַר שקלאַפֿן צו די באַלעבאַטים. אין 1924 יאָר איז אַנטפּלעקט געוואָרן אַ פֿאַל פֿון עכטער שקלאַפֿערײַ. אין איינעם אַ װאַרשטאַט זײַנען געפֿונען

קינדער — ארבעטער אין כינע

געוואָרן 31 אינגלעך אין עלטער פֿון 12 ביז 15 יאָר. געפֿונען האָבן זיי זיך אין אַ קעלער, פֿון וואַנען מען האָט געקאָנט אַרויס אַף דער ליכטיקער שיין נאָר דורך דער סטעליע. מען האָט זיי געניט צו אַרבעטן טאָג װי נאַכט. פֿאַר דעם מינדסטן פּרוּוו צו אַנטלויפֿן פֿון דאָרטן פֿלעגט מען באַשטראָפֿן מיט שמיץ. די קינדער פֿלעגן באַ־קומען צו הויפּנס רייז צוויי מאָל אַ טאָג". פֿאַרקויפֿט זײַנען געוואָרן

דידאָזיקע קינדער פאַר אַ פּרייז פון 5 רובל פאַר אַ קינד. אַף די פאַב־ריקן אַרבעטן די קינדער צו 12—14 שאָ. פון אַזאַ מין אַרבעט ווערן זיי, פאַרשטייט זיך, זייער גיך אָפּגעשוואַכט. אָבער אַפילע דאַן לאָזט מען זיי אויך ניט צורו, מע באַדאַרף וואָס מער רעוואַכים אויסזויגן פון די קינדער, קאָלזמאַן זיי לעבן נאָך, קען מען גאַנץ אָפּט זען ווי מע פירט אַף וועגעלעך שמוציקע, אָפּגעריסענע, הונגעריקע, שרעקלעך אויסגעמאַטערטע קינדער. דאָס פירט מען זיי צו 5, צו 10 קינדערלעך אַף אַ וועגעלע צו דער אַרבעט. מע פירט זיי דער־פאַר, ווייל זיי האָבן שוין קיין קויעך ניט צו גיין מיט די אייגענע פיס.

וואָס זשע צווינגט די עלטערן צו פאַרקויפן זייערע קינדער אין אַזאַ שרעקלעכער קנעכטשאַפט, צו פאַרמישפּעטן זיי צו אַרבעטן אין אַזעלכע שווידערלעכע באַדינגונגען? עפּשער זיינען פאַשעט די כינעזער אַזאַ ווילד און שלעכט פאָלק? אַלס אַזעלכע שילדערן זיי טאַקע אָפּט שרייבער פון פאַרשיידענע בורזשואַזע מעלוכעס. „געלע שיידים“, „גאַזלאָנים“, — אַזעלכע נעמען באַקומען בא זיי אָפּט די כינעזער. און ווען די איראָפּייער אָדער די אַמעריקאַנער שיסן פון זייערע אויסגעצייכנטע האַרמאַטן אין די כינעזער, זאָגן זיי טאַקע, אַז זיי טוען עס קעדיי צו פאַרהיטן די „קולטורעלע“ פעלקער פון דער „געלער געפאַר“. קעדיי פעסטצושטעלן אַף וויפל דאָס איז ריכטיק, וועלן מיר אַ קוק טאָן, ווי עס לעבט זיך דער גרעסטער טייל באַפעלקערונג פון כינע, וואָס צווינגט אינדערעמעסן די טאַטעס מיט די מאַמעס צו האַנדלען מיט זייערע קליינינקע קינדערלעך.

דאָס כינעזישע דאָרף

כינע איז אַ גרויס און געדיכט באַפעלקערט לאַנד. לויטן פּלאַץ, וואָס זי פאַרנעמט האַלט זי אַ העלפט פון פסס“ר, אָבער איר באַ־פעלקערונג איז אין דריי מאָל גרעסער איידער בא אונז אין פאַר־באַנד. די אַלגעמיינע צאָל איינוואוינער אין כינע באַטרעפט ניט ווייניקער פון 400 מיליאָן מאַן. העכער 300 מיל. פון דערדאַזיקע צאָל

פאַרנעמט זיך מיט ערדאַרבעט. אַזוי ווי די באַפעלקערונג איז זייער גרויס, און ערד איז פאַרהעלטנישמעסיק ווייניק, באַזיצט יעדער כינעזישער פויער באַזונדער זייער קליינע פיצלעך ערד. פאַראַן אין כינע אייגנטימער פון איין צוואַנציקסטל אָדער פון איין פופצנטל דעסיאַטין ערד. ווי קליין עס איז דער ערד-באַזיץ פונם כינעזישן פויער זעט זיך אַן אויך דערפון, וואָס אַלס מאָס פון דער ערד רעכנט

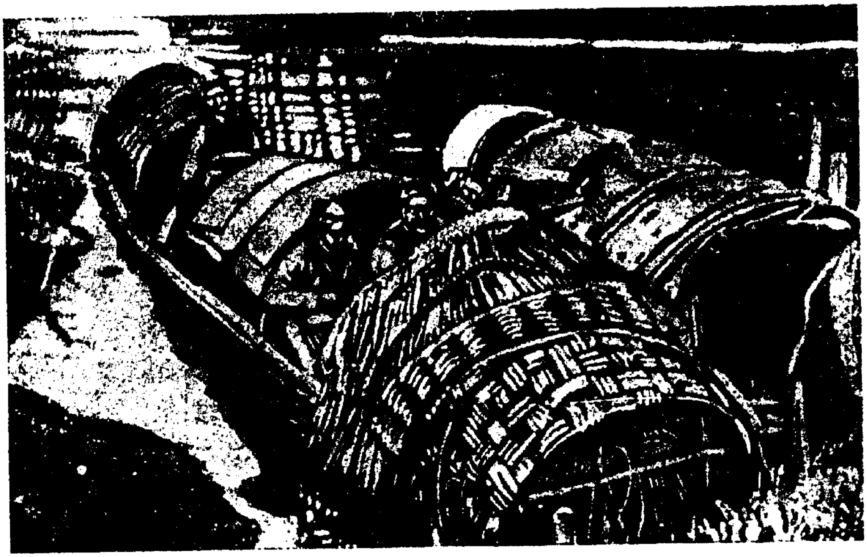

א שיפל אנשטאָט א הייז, וואָס אין דעם וואוינט א כינעזישע פויערים-פאמיליע פון 8 מענטשן

זיך אין כינע די מו, וואָס איז די גרויס סאַכאַקל איין זעכצנטל פון אונזער דיעסיאַטינע. אַן ערעך א דריטל פון די כינעזישע פויערים פאַרמאָגן צו איין דעסיאַטינע ערד; אָט פאַרוואָס דער כינעזישער פויער, באַזונדערס אין די דאָרעמדיקע טיילן פון כינע, איז גיכער א גערטנער איידער אַן אַקערמאַן.

אַזוי ווי הורכלעכן זיך פון אַזעלכע פיצלעך ערד איז קימאַט אומעגלעך, מוזן די ווייניקער פאַרמעגלעכע פויערים אָנקומען צו

די פּריצים און נעמען בא זיי ערד אין אַרענדע. אין אַזעלכע פֿאַלן קומט אויס זייער פֿיל צו צאָלן יענעם, וואָס גיט די ערד. אין דורכ־שניט קומט אויס, אַז דער פּויער האָרעפּ באַצאָלן אַ העלפֿט פֿון דער גערעטעניש פֿאַר אַרענדע, אָבער עס טרעפֿט זיך אַמאָל אַ טריקע־ניש אָדער אַ פֿאַרפֿלייצונג, וואָס ברענגט אום דעם גאַנצן פֿאַרזייַ, און אין אַזעלכע פֿאַלן איז דער פּויער סיי־ווי־סיי מעכויעוו צו באַ־צאָלן דעם ערד־אייגנטימער מיט פּראָדוקטן אָדער מיט געלט אין דער מאָס פֿון אַ מיטל־גערעטעניש פֿון זײַער אַרענדירטער ערד.

אָפּ זייערע פּיצעלעך ערד זייען די כינעזישע פּויערים בוים־וואָל, דזשוט, רייז, טיי, צוקער־ראָר, ווייץ, טאַבאַק און פֿאַרשיידענע בעבלעך. לויט דער סומע בוימוואָל, וואָס וואַקסט אין דער גאַנצער וועלט, שטייט כינע אָפּן צווייטן אָרט, און לויט דער סומע טיי — אָפּן ערשטן. די כינעזישע פּויערים באַאַרבעטן זייער טיכטיק זייערע פּיצעלעך פֿעלד. די דאָזיקע אַרבעט פֿאָדערט זייער פֿיל קויכעס און צייט, מאַכמעס קיין אַרבעט־פֿי איז אינם כינעזישן דאָרף קימאַט ניטאָ, און וועגן לאַנדווירטשאַפֿטלעכע מאַשינעס איז גאָר ניטאָ וואָס צו טראַכטן. די ערד ווערט אָפֿט באַאַרבעט מיט אַ הילצערנער סאָכע, אין וועלכער עס זייַנען מענטשן איינגעשפּאַנט, און אָפֿטער גראָבט מען אויף די ערד מיט האַנט־געצייג (מיט אַ גראָב־אייזן אָדער מיט אַ פֿלאָקן). די זריע ווערט פֿאַרזייט אין גלייכע שורעס, ווי בא אונז אָפּ די בייטן, יעדער אייַנציקער געוויקסל ווערט אויפֿ־מערקזאַם באַאַרבעט. יעדן יאָר בייט דער כינעזישער פּויער די געוויקסן אָפּ זיין ערד, — דאָרט וואו ער האָט געזייט אַרבעס, זייט ער רייז, וואו ער האָט געזייט רייז, זעצט ער איצט בעבלעך א. א. וו. און דערמיט פֿאַרהיט ער די ערד פֿון אויסגעמאָגערט ווערן. קיין בעהיימישע באַמיסטיקונג פֿאַר די פֿעלדער האָבן דאָרט די פּויערים ניט, ווייל די דערפֿערער האָבן צוליב זייער אָרעמקייט קיין בעהיימעס ניט, אָבער זיי גיבן זיך אַן אייצע און זייערע פֿעלדער זייַנען קימאַט שטענדיק גוט באַמיסטיקט: און ספּעציעלע קיילים זאַמלען זיי די אָשטאָנע מיט דער צויע פֿונם גאַנצן הויזגעזינד, מע קלייבט

צונויף אַף די וועגן דעם מיסט פון די פערד און קעמלען, פון די פויגלען, מען קלייבט צונויף די רעשטלעך פון גרינסן, אַש, פּילע־נעס. קעדיי עס זאָל זיין גענוג וואַסער פאַר די פעלדער, האָבן די כינעזער באַדעקט דאָס גאַנצע לאַנד מיט באַוואַסערונג־קאַנאַלן. אַזאַ מין אויפמערקזאַמע און טיכטיקע אַרבעט אַרום דער ערד גיט אַמאָל אַ 2—3 גערעטענישן אַ יאָר.

אָבער אַפילע אַזעלכע גערעטענישן קלעקן ניט אַף צו געבן צו דער זאַט עסן דער מערהייט פויערים מיט זייערע מישפּאָכעס. אַ העלפט פון דער גערעטעניש, ווי דאָס איז שוין אויבן געזאָגט גע־וואָרן, דאַרפן זיי אַוועקגעבן פאַר דער אַרענדע. אויסער דעם דאַרפן זיי צאָלן שטייערן דער רעגירונג אַף אויסצוהאַלטן די אַרמיי, דאַרפן אויסהאַלטן יענע מעלוכע־באַאַמטע, וואָס געפינען זיך אין דאָרף אַף אויפצומאַנען דעם שטייער.

אָפט הויבט מען אָן מאָנען די שטייערן אומדערוואַרט, און דעם אָרעמען פויער קומט דעמאָלט אויס צו אַנטלייען געלט. געלט קאָן ער ווידעראַמאָל לייען אָדער בא די גרויסע ערד־באַזיצער אָדער בא די רעגירונג־באַאַמטע. סיי די איינע, סיי די אַנדערע נעמען אין אַזעלכע פאַלן ריזיקע פּראָצענטן. דאָס אַלץ ברענגט דערצו, אַז דער גרעסטער טייל פון די כינעזישע פויערים שטאַרבן שיר ניט פון הונגער. און אויב עמעצער האָט אַ גרויסע פאַמיליע האָט ער גאָר־ניט וואָס צו טראַכטן וועגן דורכלעבן זיך. דעריבער איז ווי נאָר די קינדער וואַקסן אַביסל אונטער סטאַרעט מען זיך גלייך איינאָרדע־נען זיי אין שטאָט אַף אַרבעט, מאַכמעס אין דאָרף קלעקט פאַר זיי קיין שפּייז ניט. און ווען עס טרעפט זיך עפּעס אַ שטיקל אומגליק, ווי אַ טריקעניש אָדער אַ פאַרפלייצונג, ווערן רואינירט גאַנצע דער־פער. דעמאָלט קאָן מען לייכט קויפן קינדער, מאַמעש אומזיסט גיבן זיי אַוועק די עלטערן זייערע, אַבי צו ראַטעווען זיי פון הונגער־טויט.

אַזוי לעבט זיך אינעם כינעזישן דאָרף. איצט לאָמיר אַ קוק טאָן ווי לעבט זיך אין דער כינעזישער שטאָט.

די כינעזישע שטאָט

די גרויסע כינעזישע שטעט געפינען זיך הויפּטזעכלעך אַף דאָרעם־כינע. לאָמיר אָקערשט פאַרגעדענקען די נעמען פון אייניקע פון זיי: קאַנטאָן, שאַנכאַי, וואָס איז שוין דערמאָנט געוואָרן, נאַנקין. אַף צאָפן כינע איז באַזונדערס באַוואוסט די אַלטע כינעזישע שטאָט פּעקין. דידאָזיקע שטעט האָבן זיך זייערע באַזונדערע אייגנטימלעכקייטן, וואָס עס פאַרמאָגן ניט אונזערע שטעט. די סאַמע אינטערעסאַנטסטע צווישן זיי איז דאָס, וואָס יעדע שטאָט טיילט זיך אַף צוויי טיילן: אין איין טייל וואוינען אייראָפּייער, אין צווייטן — כינעזער. די כינעזער האָבן קיין רעכט ניט אַ פוס צו שטעלן אַפן אייראָפּייאישן טייל אָן אַ ספּעציעלער דערלויבעניש, דער וואָס וואָגט דאָס יאָ צו טאָן, ווערט שטרענג באַשטראָפט. דאָס צווינגט אונז גלייך זיך צו פאַרטראַכטן: וואָס באַטייט עס? פאַרוואָס האָבן די כינעזער בא זיך אין לאַנד קיין רעכט ניט צו גיין איבער די גאַסן פון זייערע שטעט?

די צווייטע אייגנטימלעכקייט פון די כינעזישע שטעט, איבערהויפּט פון די דאָרעמדיקע, זיינען די ריזיקע פאַבריקן און זאַוואָדן, וואָס זיינען באַזאָרגט זייער אָפט מיט די סאַמע בעסטע מאַשינעס. דידאָזיקע פאַבריקן געהערן מערסטנטייל צו ענגלענדער, פראַנצויזן, אַמעריקאַנער. אַפן צאָפן־כינע זיינען די באַלעבאַטים פון דער אינדוסטריע די יאַפּאַנער. אַף דידאָזיקע אַלע פאַבריקן און זאַוואָדן אַרבעטן כינעזער.

וואָס פאַר אַ פאַבריקן און זאַוואָדן זיינען עס? וואָס אַרבעטן זיי אַמערסטן אויס? דעם ערשטן אָרט פאַרנעמט איצט אין כינע דאָס אַרויסבאַקומען שטיין־קוילן און אייזן; דעם צווייטן — די בוימוואָל באַאַרבעטונג.

דאָס אַרויסבאַקומען שטיין־קוילן און אייזן ציט באַזונדער שטאַרק צו די אויפמערקזאַמקייט פון די אויסלענדער, מאַכמעס אין כינע געפינען זיך ריזיקע רעזערוון פון דידאָזיקע נויטיקסטע מאַטע־

ריאלן. מע רעכנט, אַז אין כינע געפינט זיך אַ רעזערוו שטיין-קוילן, וואָס וועגט ניט ווייניקער פון 1 טריליאָן טאָנען*, אייזן — 677 מי-ליאַרד טאָנען; קיידיי קלאָרער זיך פאַרשטעלן ווי גרויס דידאָזיקע רייכטימער זײַנען, איז גענוג צו זאָגן, אַז אין גאַנץ מאַירעוואַיי-ראָפּע באַטרעפט דער שטיין-קויל רעזערוו 750 מיליאַרדן טאָנען.

אַף די טעקסטיל-פאַבריקן, פון וועלכע אַ גרויסער טייל גע-פינט זיך אין שאַנכאַי, ווערט באַארבעט אַ ריזיקע מאַסע בוימוואָל. דער וואוקס פון דער צאָל טעקסטיל-פאַבריקן איז זייער אַ שנעלער. די ביליקייט פון דער כינעזישער ארבעט מאַכט זייער לוינבאַר דאָס בויען פאַבריקן און זאוואָדן אין כינע. און דער אַרבעטלוין איז אין כינע אַ נישטיקער. ווי אַזוי די אייראָפּייאישע קאַפּיטאַליסטן ווערן רייך פון דער קינדערשער פּראַצע פון די כינעזישע קינדער האָבן מיר שוין געזען אויבן. ניט אַנדערש האַלט עס אויך מיט דער לאַגע פונם דערוואַקסענעם כינעזישן אַרבעטער. פּונקט ווי אין אינדיע, אַזוי אויך אין כינע ארבעט דער ארבעטער פון 12 ביז 14 שאָ אין מעסלעס, באַקומט דערפאַר אַן אויסערסט נישטיקן לוין, לעבט און נעכטיקט פאַשעט אַף דער גאַס. אינגאַנצן איז דאָ אין כינע פאַבריק-אַרבעטער ביז 5 מיליאָן מאַן.

נאָך אין איינגנטימלעכקייט פאַרמאָגן די כינעזישע שטעט: דאָרט אַרבעטן מענטשן אַנשטאָט פעהד. דאָס זײַנען די אַזויגערו-פענע ריקשעס. שווער איז דידאָזיקע אַרבעט. אָפט קאָן מען זען אַף די כינעזישע גאַסן, ווי אַ דאָרינקער אינגל טראָגט זיך אין די האָלאָבליעס פון אַ בריטשקעלע, אַף וועלכער עס זיצט ברייט אַ דיקער, אויסגעפּאַשעטער אייראָפּייער. די אַרבעט איז אַזוי שווער, אַז געוויינלעך ווערט צו דרייסיק יאָר אַזאַ מין מענטש-פערד אַ פול-שטענדיקע קאַליקע, און אים בלייבט נאָר איינס — שטאַרבן פון הונגער.

אַט אַזוי אַרבעטן די האָרעפּאַשנע כינעזער. פון זייער שווערער פּראַצע וואַקסן טייערע געוויקסן אַף זייערע פעלדער, ווי אַלײן

* אַ טריליאָן איז מיליאָן מאָל מיליאָן. אַ טאָנע וועגט 1000 קילאָגראַם.

באַרבעטן זיי אַף די פאַבריקן, זיי גראַבן אויס פון אונטער דער ערד שטיין-קוילן, אייזן, און פון דעם אַלעמען האָבן זיי גאַרניט, דאָס אַלץ נעמען זיך צו די היימישע פריצים אָדער די רייכע אויסלענדער, דאָס אַלץ פירן זיי אַרויס צו זיך אין זייערע לענדער.

ווער איז באַלעבאָס אין לאַנד

כינע רעכנט זיך פאַר אַ זעלבשטענדיקע מעלוכע. זי האָט זיך איר רעגירונג. אַט פאַרוואָס מען קאָן ניט זאָגן גלייך, אַז כינע איז אַ פּאָשעטע קאָלאָניע. אָבער דאָס דוכט זיך נאָר אויס, אַז כינע איז

א דיוויזיאָן ענגלישע טאַנקן אין שאַנכאַי

זעלבסטשטענדיק. אינדערעמעסן באַלעבאַטעווען שוין אין כינע פון לאַנג די קאַפּיטאַליסטן פון פאַרשיידענע לענדער. גיט אַ קוק אַף דער קאַרטע, דאָרט איז מיט פאַרשיידנשטריכירטע ווייזערס באַצייכנט, וועלכע לענדער עס ציען זיך צו די כינעזישע רייכטימער: דאָס איז אַמעריקע (די צפון-אַמעריקאַנישע פאַרייניקטע שטאַטן), ענגלאַנד, פראַנקרייך, יאַפּאַניע. די קאַפּיטאַליסטן פון אַלע לענדער

האַלטן גאַנץ אָפן זייער מיליטער אין כינע (אין מעשעך פון אַ האַלבן יאָרהונדערט שוין) אַרמייען, וואָס זיינען גוט באַוואָפנט מיט קוילנ־וואַרפער און האַרמאַטן, און שיקט צו די כינעזישע ברעגן באַוואָפנ־טע פּאַנציר־שיפן. אין דערזעלבער צייט, קעדיי נאָך פעסטער צו האַלטן דאָס כינעזישע פאָלק בא זיך אין די לאַפּעס, קויפן אונטער די אויסלענדישע קאַפּיטאַליסטן די באַאַמטע פון דער כינעזישער רעגירונג, אירע גובערנאַטאָרן, גענעראַלן, גיבן געוויסע פּריווילע־גיעס די גרויסע כינעזישע הענדלער.

זיי אַלע צוזאַמען זיינען אַ קראַפט, וואָס קעמפט מיט אַלע מיט־לען אַנטקעגן די כינעזישע אַרבעטער און פויערים.

ער איז דאָך ניט מער ווי אַ כינעזער

1

— קיין פראַנצויזיש האָט א־טשאַ ניט פאַרשטאַנען. אַ פאַרמאַטער־טער און איינגעהויקערטער איז ער געזעסן אין געריכט־זאַל און גלייכגילטיק זיך איינגעהערט, ווי עס פּלאַפּלט אָף פראַנצויזיש דער קאָנסול און נאָך עפּעס איינער אַ מענטש. זיי האָבן געפּלאַפּלט אַן אַן אויפהער, און א־טשאַ איז געזעסן און געטראַכט, ווי נאַריש די־דאָזיקע פראַנצויזן זיינען, אַז זיי האָבן נאָך ביז איצט ניט געפונען [illegible] מערדער פון טשונג־גאָ.

אַ [illegible]ינפהונדערט קולי*) פון דער פּלאַנטאַציע האָבן געוואוסט, אַז דער מ[illegible]רדער איז א־סאַן, און די פראַנצויזן האָבן עס אפילו ניט כוישעד געווען. און כאָטש די קולי האָבן זיך צונויפגערעדט צווישן זיך א־סאַנען ניט אַרויסצוגעבן, איז אָבער די לאַגע סיי־ווי־סיי גע־ווען אַזוי קלאָר, אַז נאָר די־דאָזיקע נאַרישע פראַנצויזן האָבן זיך נאָך געדאַרפט פאַרטראַכטן דערויף.

* קולי — אַ טרעגער. אַ שוואַרצאַרבעטער.

ווירקלעך, דידאָזיקע פּראָנצוויזן זיינען זייער אַ נאַריש פאָלק.

א־טשאַ איז דאָ לאַבלוטן גאָרניט ניט שולדיק; דעריבער האָט ער ניט וואָס מוירע צו האָבן. אין דעם מאָרד האָט ער קיין אַנטייל ניט גענומען; עמעס, ער, ווי אַלע איבעריקע, האָט געוואוסט, אַז דאָס וועט פּאַסירן, און שעמער, דער עלסטער אויפזעער, האָט זיך אַריינגעריסן אין באַראַק אַריין און באַפוילן נעמען אים און נאָך אַנדערע פיר מענטשן. צו וואָס האָט מען באַדאַרפט כאַפּן אַזויפיל מענטשן? אַף טשונג־גאָס קערפּער זיינען געווען סאַכאַקל צוויי מעסער־וואונדן, און עס איז געווען פולשטענדיק קלאָר, אַז פינף מענטשן האָבן באַ צוויי מעסער־וואונדן ניט געהאַט וואָס צו טאָן. העכסטנס האָבן עס צוויי מענטשן געקאָנט אָפּטאָן, אָבער ניט מער. אָבער דאָס, וואָס איז געווען קלאָר פאַר אַלעמען, איז ניט קלאָר פאַר די פּראָנצוויזן.

א־טשאַ איז אַלט צוויי און צוואַנציק יאָר. ער איז יונג, פריילעך און האָט אַ גוטן כאַראַקטער. ער איז דאַר, ווי יעדער קולי, אָבער אַ פּאָנעם האָט ער אַ פריילעכן, אַ קיילעכדיקן, ווי אַ לעוואָנע, און שטענדיק שיינט עס באַ אים מיט אַ פריילעכן און לעבנסלוסטיקן שמייבעלע. די פּראָנצוויזן האָבן קיינמאָל מיט אים ניט געהאַט צו טאָן. אין קיינע קריגערייען, אין קיינע געשלעגן האָט ער קיינמאָל קיין אַנטייל ניט גענומען. פון געלט־שפּילן האָט ער ניט געוואוסט: ער האָט זיך געלאָזן צופרידנשטעלן פון קליינע פאַרגעניגנס. נאָך אַ גאַנצן טאָג שווערער אַרבעט אַף דער סאַרפּנדיקער זון אין אָפענעם פעלד, האָט ער ליב געהאַט צו שעפּן שטילן נאַכעס פון פאַרנאַכטיקער רו און קילקייט. שאָען־לאַנג האָט ער געקאָנט אָפּזיצן, קוקן אַף די בלומען, און טראַכטן בלויז וועגן די וואונדערלעכע סוידעס פון לעבן. און ער האָט ניט פאַרגעסן דעם פאַמעלעכן טויש פון טעג, ווען ער האָט געזען אַ בלויע צאַפּליע אַפן קליינעם זאַמדבערגל, די זילבערנע זיגזאַגן פון די פליענדיקע פישעלעך און דעם זון־אונטערגאַנג, וואָס האָט אויסגעפּוצט די קליינע איינגעשטילטע

בוכטעלע אין קראנצן פון רויזן און פערל. אין דידאזיקע שאָען האָט ער פארגעסן אַן אַלץ, אפילו אַן שעמערס שרעקלעכער בייטש.

קאַרל שעמער איז געווען אַ ראשע פון אַ מענטשן. זיין געהאלט בּאַ די אייגנטימער פון די פּלאַנטאַציעס האָט ער באַקומען נישט אומזיסט! מיט זיין שרעקלעכער בייטש איז ער פּעאיק געווען ארויסצוקלאַפּן דעם לעצטן טראָפּן קויעך פון פינפהונדערט קנעכט, מאַכמעס קאָלזמאַן דער קאָנטראַקט האָט זיך נישט געענדיקט, זיינען די קולי געווען שרצלאָזע, הילפלאָזע קנעכט. אַסאַך אַרבעט האָט שעמער געהאַט... אַסאַך מאָל איז אים אויסגעקומען צו שמייסן מיט דער בייטש, קעדיי ארויסצוציען אַלץ, וואָס מען קאָן ארויסציען פינפהונדערט מאַגערע, פאַרשוויצטע קערפּערס און פאַרוואַנדזייער מי אין פּעק פוכיקן בוימוואָל, וואָס ווערט ארויסגעפירט אי... אַפּע, אַף די פאַבריקן. און גאָר אַדאַנק זיין אייזערנעם ווילן און ... ילדער שלעכטס, איז אים געלונגען ארויסצובאַקומען פון די מאַגערע קולי אין דריי מאָל מער, ווי מען קאָן ארויסציען פון אַ לעבעדיקן מענטשן. אין דערהדאָזיקער נידערטרעכטיקער ארבעט זיינער האָט אים געטריי בעדינט אַ לאַנגער בייטש פון היפּאָפּאַטאַמפעל. שעמער האָט זיך מיט אים קיינמאָל נישט געשיידט, און אָפט האָט זיך דער בייטש אַראָפּגעלאָזן אַף אַ נאַקעטער פּלייצע פון אַן איינגעהויקערטן מענטשן מיט אַזאַ קנאַק, וואָס איז ענלעך געווען אַף אַ רעוואָלווער־שאָס. איינמאָל האָט ער מיטן פויסט דערהארגעט אַ קולי. דעם כינעזערס קאָפּ איז פון קלאַפּ נישט צעזעצט געוואָרן, אָבער עפּעס האָט אינעווייניק דאָרטן אַ קנאַק געטאָן, דער קולי איז אַוועקגעפאַלן און אין אַ וואָך ארום געשטאָרבן. פאַרשטייט זיך, אַז די כינעזער האָבן אפילו נישט געטראַכט צו באַקלאַגן זיך אַף שעמערן פאַר דער פראַנצויזישער אַדמיניסטראַציע. שעמער און די פראַנצויזן — דאָס איז איינס און דאָסזעלבע, און מע מוז ליידן. קיינעם וועט דאָך נישט איינפאַלן צו באַקלאַגן זיך אַפן סקאָרפּיאָן, וואָס זיצט באַטאָג פאַרשטעקט אין גראָז און באַנאַכט קוג'ט ער צוקריכן אין בּיידל אַריין. מען דאַרף פּאַשעט נישט צערייצן די גיפטיקע בריע. און

די כינעזער האָבן מיט אַלע קויכעס זיך געסטאַרעט ניט צו שטערן שעמערם רו און ניט אַריינברענגען אים אין קאַעס.

און אויב עס איז געשטאָרבן פון זיין האַנט איין קולי, איז ער דאָך ניט מער, ווי אַ כינעזער. און, אַגעוו, לויט דער גוויעס-אײדעס פונם דאָקטער איז ער גאָר געשטאָרבן פון אַ היץ-שלאַג, כאָטש אַזעלכע פאַלן זיינען נאָך דאַ ניט פאָרגעקומען.

קאַלוזמאַן דער ריכטער האָט געלייענט דעם אורטייל, איז אַ-טשאַ געזעסן רואיק און ווי ניט אים וואָלט עס אָנגעגאַנגען. די פּנימער פון זייַנע כאַווירים זייַנען אויך געווען לייַדנשאַפטלאָז און רואיק. אַזוי רואיק זייַנען זיי אויך געבליבן, ווען דער איבערזעצער האָט געמאָלדן, אַז דער געריכט האָט זיי אַלע פינף אָנערקענט פאַר שול-דיק אין דערמאָרדן דעם קולי טשונג-גאַ, און אַז דעם באַשולדיקטן אַ-טשאַו וועט דער קאָפּ אָפּגעהאַקט ווערן, דער באַשולדיקטער אַ-טשאַ איז פאַרמישפּעט אויף 20 יאָר קאַטאָרגע אין ניי-קאַלעדאָ-ניע, דער באַשולדיקטער אואַנג-לי צו צוועלף יאָר און אַ-טאַנג — צו צען יאָר.

אַלע פינף זייַנען צוריק אָפּגעשיקט געוואָרן אין טפיסע אַריין. דער אורטייל איז געווען איינגאַנצן אָן אומדערוואַרטער, אָבער פון די ווייסע שידים קאָן מען דען פאַדערן לאָגישע האַנדלונגען? באַ-שטראָפן פאַר ניט קיין באַגאַנגענעם פאַרברעכן — דאָס איז פול-שטענדיק אין גייסט פון דידאַזיקע אומפאַרשטענדלעכע הארן, ווע-מען עמיצער האָט אָנגעטרויט דעם גורל פון די געלע קנעכט.

2

דעם זשאַנדאַרם האָט מען גערופן קרישאַ. צוואַנציק יאָר דינסט אין די קאָלאָניעס, אָנהויבנדיק פון אַפריקע און ענדיקנדיק מיט די אינזלען אין די וואַרעמע יאַמען, האָבן אויסגעאַרבעט פון אים אַ טיפּישן קאָלאָניאַלן איינאָפּייער. ווער וואָלט איצט געזאָגט אויף אים, אַז דאָס איז אַ געוועזענער דאָרפישער יאַטל פון דאָרעמ-פראַנקרייך? אויפן ערשטן אָרט איז בא קרישאַנען געשטאַנען די

דיסציפּלין. לויט זיין פֿאַרשטאַנד האָט דער סערזשאַנט זיך אונ־טערשיידט פֿון גאָט נאָר דערמיט, וואָס פֿאַרן ערשטן האָט מען באַ־דאַרפֿט מוירע האָבן שטענדיק און פֿאַרן צווייטן — ניט שטענדיק. אייגנטלעך האָט גאָט געשפּילט אַ געוויסע ראָליע נאָר אין די זונ־טיק־טעג, ווען די שטעכיקע אויגעלעך פֿון קיורע האָבן געהיט קריוו־שאַ, אַז ער זאָל אומבאַדינגט אויסשטיין אויף די פֿיס די גאַנצע תּפֿילע. אַ, דער קיורע איז אָפּטאַמאָל געווען שרעקלעכער פֿאַרן סערזשאַנט!

דער זשאַנדאַרם קריושאַ האָט באַקומען אַ באַפֿעל פֿונם הויפּט־ריכטער אויפֿן נאָמען פֿון טפּיסע־אויפֿזעער: דער פֿאַרמישפּעטער א־טשאָו, דאַרף איבערגעגעבן ווערן אין די הענט פֿון דעם אויבנדער־מאָנטן זשאַנדאַרם, אונטער דעם לעצטנס כּסימע. אָבער עס האָט געדאַרפֿט פּאַסירן אַזוי, אַז דעם אָוונט פֿאַר דעם האָט דער ריכטער און אַלע באַאַמטע ביז אינדערפֿרי פֿאַרבראַכט אויף אַ באַנקעט אויף אַ פֿראַנצויזישער קריגס־שיף. דעריבער האָט בײַם ריכטער גע־ציטערט די האַנט און די אויגן האָבן זיך בײַ אים געקלעפּט; ער האָט אָנגעשריבן, אָבער ניט דורכגעלייענט דעם באַפֿעל, ווייל אַנ־דערש וואָלט ער באַמערקט, אַז אַנשטאָט אָנצושרייבן א־טשאָו האָט ער אָנגעשריבן א־טשאַ. נאָר ווען ער וואָלט עס אַפֿילע באַמערקט... עס האָט זיך דאָך געהאַנדלט סאַכאַקל וועגן אַ כינעזער!

אַלזאָ, אין באַפֿעל איז געשטאַנען געשריבן א־טשאַ, און דער טפּיסע־אויפֿזעער האָט איבערגעגעבן צו קריושאַ אין די הענט דעם שמייכלענדיקן כינעזער. קריושאַ האָט אים אַנידערגעזעצט נעבן זיך אין דער ברישקעלע, וואָס איז אײַנגעשפּאַנט געווען אין אַ פּאָר אייזלען, און זיי האָבן זיך געלאָזן אין וועג.

א־טשאַ איז זייער שטאַרק צופֿרידן געווען דערפֿון, וואָס ער זעט ווידעראַמאָל די זון, ער איז געזעסן נעבן זשאַנדאַרם און האָט בוכשטעבלעך געשײַנט פֿון פֿרייד־ זיין האַרץ האָט פֿון פֿרייד גע־קלאַפּט, ווען ער האָט דערזען, אַ [illegible] צו אַנטיטאַנאַ צו. נו, פֿאַרשטייט זיך, דאָס האָט שעמער [illegible] מען זאָל אים צוריק אויף די פּלאַנטאַציעס אומקערן, מאַכמעס שעמער ווייס, אַז א־טשאַ

קאָן אַרבעטן. נו, געווים, ער וועט אַרבעטן און סטאַרען זיך ניט אַריינברענגען אין קאָפּ שטערן...

דער טאָג איז אַ הייסער געווען, אַפּילע די אייזלען האָבן געשוויצט. געשוויצט האָט אויך קריושאַ, געשוויצט האָט אויך אַ־טשאַ, וואָס האָט פונדעסטוועגן לייכטער פאַר אַלעמען איבערגעטראָגן די היץ; פאַר דריי יאָר אַרבעט אויף די פּלאַנטאַציעס איז ער שוין צו־געוואוינט געוואָרן צו דער ברענענדיקער היץ.

אַ־טשאַ איז געווען אַזוי פריילעך און זאָרגלאָז, אַז אַפּילע דער טעמפּעראַטער קריושאַ ה... געקוקט אויף אים מיט אַ געוויסן כידעש.

— ס׳אַרא טשיקאַווער דו ביסט, — האָט ער צו אים געזאָגט. אַ־טשאַ האָט פריילעך אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און צעלאַכט זיך. קריושאַ האָט מיט אים גערעדט אויף אַ געמישטער שפּראַך, וועלכן עס האָבן פאַרשטאַנען אַ די ווײַסע אי די כינעזער.

— דו לאַכסט צופיל, — האָט קריושאַ פאַרגעזעצט. — אין אַזאַ טאָג וואָלסטו וויינען באַדאַרפט!

— איך פריי זיך, וואָס איך בין אַרויס פון דער טפיסע.

— און גאָר? — האָט דער זשאַנדאַרם מיט די פּלייצעס גע־קוועטשט.

— און דאָס, וואָס איך זע ווידער די זון, איז דען ווייניק?

— וואַרט נאָר צו, הייסט עס, אַז דו פרייסט זיך דערמיט, וואָס מען וועט דיר דעם קאָפּ אָפּהאַקן?

אַ־טשאַ האָט פאַרכידעשט אַ קוק געטאָן אויף אים און גע־ענטפערט:

— איך קער זיך דאָך אום צוריק אויף דער פּלאַנטאַציע, אויף דער אַרבעט. דו פירסט מיך דען ניט קיין אַטימאַאַנאַ?

קריושאַ האָט אַ צופּ געטאָן זיינע לאַנגע וואָנצן.

— אַזוי, — האָט ער אַ זאָג געטאָן און אַ שמיץ געטאָן די אייזלען, — הייסט עס, אַז דו ווייסט ניט?

— איך ווייס ניט... וואָס? שעמער וויל ניט, אַז איך זאָל באַ אים

ארבעטן? — און אין א־טשאס נעשאמע האט זיך א שרעק פאר־גאנוועט.

— מארגן וועט ער עס געזווים ניט וועלן! — קריושא האט זיך פון פולן הארצן צעלאכט פון זיין וויץ. — די מאיסע איז, וואס איך צווייפל, אויב דו וועסט מארגן קאנען ארבעטן! עס קאן דאך ניט ארבעטן א מענטש מיט אן אפגעהאקטן קאפ, ווי מיינסטו?

ער האט פריינטלעך א־טשא אין זייט א זעץ געטאן. דער קולי האט לאנג געשוויגן, דערנאך האט ער געפרעגט:

— שעמער וויל מיר אפהאקן דעם קאפ?

קריושא האט א שמייכל געטאן און מיטן קאפ א שאקל געטאן.

— דאס איז א טעות, — האט א־טשא ערנסט א זאג געטאן, — איך בין ניט יענער קולי, וועמען די ווייסע האבן געהייסן דעם קאפ אפהאקן. יענער הייסט א־טשאו, און איך בין א־טשא. דער געער־טער ריכטער האט מיך פארמישפעט צו צוואנציק יאר קאטארזשנע ארבעט אין ניי־קאלעדאניע.

קריושא האט זיך צעלאכט. דערהאזיקער קאמישער כינעזערל וויל באשווינדלען די מאדאם גיליאטינע *). אט דאס איז א וויץ!

די אייזלען האבן אפגעשלעפט די בריטשקעלע בא א האלבן מייל וועג בא דעם ברעג פון דעם הימל־בלויען יאם, איידער א־טשא האט ווידער א ווארט פון מויל ארויסגעלאזט.

— איך זאג דיר, אז איך בין ניט יענער, ניט א־טשאו. דער גע־ערטער ריכטער האט ניט באשטימט, אז מען זאל מיר דעם קאפ אפהאקן.

— האב קיין מוירע ניט, — ז אים קריושא גוטמוטיק בא־רואיקט. ס'איז ניטא קיין לייכט . . זך, ווי אף דער גיליאטינע צו שטארבן. דאס ווערט געמאכט זייער שנעל; אט אזוי: משיק — און פארטיק! דאס איז דיר ניט באמלען זיך אף דער שטריק, פלאנטערן מיט די פיס און קרימען די צורע גאנצע פינף מינוט. דו האסט גע־

* גיליאטינע — א מאשין אף אפצוהאקן קעפ בא פארמישפעטע צום טויט.

זען ווי מען האקט אראפ מיט א האק דעם קאפ בא א הון? מיט איין האק פליט אראפ די קאפ, און ס'איז פארטיק. פונקט אזוי ארבעט די גיליאטינע. טשיק — און פארטיק!

און ער האט זיך ווידער צעלאכט פון זיין וויץ. געלאכט האט ער א טראפעלע מער איידער מע האט עם באדארפט אף צו דער־מוטיקן דעם פארומערטן קולי.

— אבער איך זאג דאך דיר, אז איך בין ניט א־טשאו, — האט יענער אלץ זיינס געטאיינעט. — איך וויל ניט, אז מען זאל מיר דעם קאפ אפהאקן.

נו, דער וויץ האט שוין געדויערט א טראפעלע צו לאנג, און קרוישא האט זיך נגעהויבן בייזערן.

— געווג צו פ. אפלען, — האט אים דער זשאנדארם איבער־געריסן.

ער האט זיך אנגעבלאזן און איז רויט געווארן.

— אבער איך זאג דאך דיר, — האט א־טשא ווידער פאר־געזעצט.

— שווייג, — האט דער זשאנדארם א בריל געטאן.

א שטיק וועג האבן זיי געשוויגן. ווען זיי האבן דורכגעמאכט האלב וועג, האט א-טשא באשלאסן ווידעראמאל א רעד טאן.

— איך געדענק, אז דו ביזט געווען אפן געריכט, ווען מען האט אונזער איניען פאנאנדערגעקליבן, — האט ער געזאגט. — עמעס? געדענקסטו א־טשאון, ווען מען דארף דעם קאפ אפהאקן? ער איז פון הויכן וואוקס. עמעס? איצט גיב נאר א קוק אף מיר!

ער האט זיך אויפגעשטעלט, און קרוישא האט דערזען, אז זיין מיטרייזנדער איז פון נידעריקן וואוקס. און אין דערזעלבער רעגע האט זיך קרוישא דערמאנט און דערזען פאר זיך דעם געריכט-זאל און דעם פארמישפעטן צום טויט א־טשאו. יא, א־טשאו איז געווען פון הויכן וואוקס. ביכלאל זיינען אלע כינעזער געווען פארן זשאנ־דארם איינע און דיזעלבע, אלע האבן זיי געהאט בא אים איין פא־נים, אבער א נידעריקן פון א הויכן האט ער פונדעסטוועגן געקאנט

אונטערשיידן, און ער האָט פאַרשטאַנען, אַז נעבן אים זיצט איצט ווירקלעך ניט דער קולי, וועמען ער וואָלט באַדאַרפט נעבן זיך האָבן לויטן געריכט-אורטייל. ער האָט אַזאַ ריס געטאָן מיט די לייצעס, אַז די אייזלען זיינען שיר ניט דערשטיקט געוואָרן.

— נו, איצט זעסטו שוין, דאָ איז אַ קלאָרער טאָעס, — האָט א-טשאַ געזאָגט און ליבלעך זיך צעשמייכלט.

קריושאַ האָט זיך פאַרטראַכט. ער האָט ניט געוואוסט באַ וועל-כע באַדינגונגען דער ריכטער האָט זיין באַפעל געשריבן, און האָט די מאַיסע ניט פאַרשטאַנען. אָבער די טעמפּע דיסציפּלין האָט אים אונטערגעזאָגט, אַז קוים האָט מען אים איבערגעגעבן אָפּצופירן דעמדאָזיקן כינעזער קיין אַטימאָאַנאַ, דאַרף ער אים צושטעלן אַהין, ווער ער זאָל ניט זיין. און אויב אַפילו מען וועט אים אַלפּי-טאָעס אַראָפּנעמען דעם קאָפּ, איז מיילע, עס איז דאָך ניט מער ווי אַ כי-נעזער. און ווידעראַמאַל, קאָן זיין, אַז עס איז גאָר קיין טאָעס ניט... ווי אַזוי קאָן וויסן קריושאַ, וואָס די נאַטשאַלסטווע טראַכט? ער האָט זיך שוין איינמאָל געפּרואווט פאַריכטן אַ טאָעס פון דער נאַטשאַלסטווע, האָט ער אָנשטאָט אַדאַנק באַקומען אַן אויסרייד פונם סערזשאַנט:

„דו ביסט אַ נאַר, קריושאַ, און וואָס גיכער דו וועסט שאַלעם מאַכן מיט דעמדאָזיקן געדאַנק, אַלץ בעסער וועט זיין פאַר דיר. דו האָסט ניט וואָס צו טראַכטן, דידאָזיקע אַרבעט לאָז איבער פאַר נאַטשאַלסטווע, דו דאַרפסט טאָן דאָס, וואָס מען באַפעלט דיר".

ער איז אויפגעציטערט געוואָרן, ווען ער האָט זיך עס דערמאָנט. אויב ער זאָל זיך איצט אומקערן צוריק, וואָלט ער דערמיט נאָר פאַרהאַלטן דאָס אויספירן דעם טויט-אורטייל, און וואָלט געכאַפּט אַ גאָב פונם סערזשאַנט.

די גיליאָטינע האָט אויסגעבויט שמעער אליין. כאָטש ער האָט קיינמאָל קיין גיליאָטינע אין זיינע אויגן ניט געזען, אָבער די פראַנ-צויזישע באַאַמטע האָבן אים געגעבן צו פאַרשטיין, וואָס און ווי

אזוי מע דארף מאכן, און ער האט זי אויסגעבויט. ער האט אויך אויסגעקליבן דאס ארט, וואו עס האט באדארפט אויסגעפירט ווערן דער טויט־אורטייל.

און אט איצט איז ער געשטאנען אפן בריקל און באקוקט זיין מאשין. אונטערן מעסער פון דער גיליאטינע איז געלעגן א באנאנע־קלעצל די גרעב פון א מענטשלעכער האלז.

— נו, ווי ארבעט אייער מאשינדל? — האט דער סערזשאנט א פרעג געטאן.

— אויסגעצייכנט, — דערלויבט באוויזן!

ווען יענער איז געווען פארנומען מיט צופעסטיקן א שטיק אייזן צום טעמפן זייט פון מעסער, האט א־טשא באשלאסן, אז עס איז געקומען דער פאסיקער מאמענט, און ער האט זיך געווענדט צום סערזשאנט.

— דער געערטער ריכטער האט געזאגט, אז א־טשאן וועט מען דעם קאפ אראפהאקן... — האט ער אנגעהויבן.

דער סערזשאנט האט קימאט ניט געהערט און א שאקל געטאן מיטן קאפ. ער האט געטראכט וועגן דעם, אז אים וועט באלד אויסקומען דורכצומאכן רייטנדיק פופצן מייל צום מאירעוו־ברעג, וואו אים ווארט די שיינינקע בערטע, די טאכטער פון דעם פערל־הענדלער לאפיער.

— איז איך בין ניט א־טשאו, נאר א־טשא. דער הער שעף פון דער טפיסע האט זיך טויע געווען. א־טשאו איז פון הויכן וואוקס, און איך בין פון נידעריקן.

דער סערזשאנט האט זיך אומגעקוקט און דערזען, אז עס איז פארגעקומען א טעות.

— שעמער, — האט ער א געשריי געטאן, — קומט אהער!

דער דייטש האט עפעס א ברום געטאן, אבער ווי נאר ער האט פארפעסטיקט דעם אייזן, האט ער זיך צו זיי אומגעדרייט.

— נו, אייער כיתעזער איז פארטיק? — האט ער א פרעג געטאן.

— גיט נאָר אַ קוק אַף אים, — האָט דער סערזשאַנט געזאָגט.— דאָס איז יענער־בינעזער?

שעמער האָט אַ קוק געטאָן און מיעס זיך אויסגעזידלט. ער האָט געקוקט אַף דער מאַשין, וואָס ער האָט אַליין אויסגעבויט און געוואָלט וואָס גיכער זי אויספּרובירן, און געזידלט זיך, וואָס די פּראָבע ווערט אָפּגעלייגט.

— ווייסט איר וואָס, — האָט ער סאַפּקאָלסאָף אַ זאָג געטאָן,— די־דאָזיקע געשיכטע קאָן בעשום אופן ניט אָפּגעלייגט ווערן. עס איז שוין אַזוי אויך געגאַנגען לעאיבער דריי שאַ אַרבעט פון פינף־הונדערט בינעזער. איך קאָן ניט לאָזן פאַרלאָרן גיין נאָכאַמאָל אַזוי־פיל ביז מען וועט ברענגען צופירן דעם עמעסן פאַרברעכער. מען דאַרף ענדיקן דעמדאָזיקן ספּעקטאַקל. דאָס איז דאָך ניט מער, ווי אַ בינעזער, קיין טראָפן ניט מער!

דער סערזשאַנט האָט געוואָלט דערווידערן, אָבער ער האָט זיך אָן בערטען דערמאָנט און פאַרטראַכט.

— אויב די געשיכטע וועט אויפגעדעקט ווערן, וועלן מיר די שולד אַף קריושאַ אַרויפוואַרפן, — האָט שעמער איינגעטאַינעט.— און ווער דאַרף עס דערפון וויסן? — אַ־טשאַ וועט דאָך אונז ניט מאָסערן.

— קריושאַ איז דאָ מיט גאָרניט ניט שולדיק. מיסטאָמע האָט זיך דער־טפיסע־שעף טויע געווען.

— נו, וועלן מיר אָנהויבן. מיר זיינען דאָ מיט גאָרניט ניט שולדיק. ווער וועט אויסער מיר אונטערשיידן פון איין בינעזער ביזן צווייטן? מיר האָבן נאָר אָפּגעטאָן די אַרבעט, וואָס מען האָט אונז געהייסן, און געטאָן האָבן מיר עס איבער יענעם בינעזער, וואָס מען האָט צו אונז געבראַכט צופירן. איך קאָן דאָך ניט פאַרהאַלטן צוליב דעם דעם גאַנצן ערעוו־ראַוו מיינעם?

זיי האָבן גערעדט פראַנצויזיש, אָבער אַ־טשאַ האָט געוואוסט, אַז עס ווערט איצט אַנטשיידן זיין גורל. ער האָט פאַרשטאַנען, אַז

אלץ חענגט אָפּ פונם סערזשאַנט און אײַנגעביסן זיך אין אים מיט די אויגן.

דער סערזשאַנט האָט מיט דער האַנט אַ מאַך געטאָן.

— מײַלע, הױבט אָן! עס איז דאָך ניט מער, װי אַ כינעזער!

— גוט! איך װעל נאָך נאָכאַמאָל אויספּרובירן די מאַשין.

און שעמער האָט זיך אָנגעהויבן אַרומפּאָרען בײַ דער מאַשין.

שעמער האָט אַ ציִ געטאָן פאַר דער שטריקל. דער מעסער האָט רײַן און שאַרף איבערגעשניטן דאָס קלעצל.

— אויסגעצייכנט, — האָט דער סערזשאַנט געזאָגט, און פאַרויכערט אַ פּאַפּיראָס.

שעמער איז צופרידן געװען פון דעם סערזשאַנטס גוטער מיינונג װעגן זײַן מאַשין.

— קום אַהער, א־טשאָו, — האָט ער אָף טאַאיטיאַניש געזאָגט.

— איך בין ניט א־טשאָו, איך בין א־טשאַ...

— האַלט ס'מויל, — האָט זיך. שעמער צעגװאַלדעװעט. — און אויב דו װאַגסט צו זאָגן כאָטש נאָך איין װאָרט, װעל איך דיר דעם קאָפּ צעשמעטערן!

ער האָט אויפגעהויבן אַ שרעקלעכן פויסט, און דער קולי איז שטיל געבליבן.

ער האָט רואיק און שטיל געלאָזט זיך צובינדן צו דער ברעט און האָט ניט באַקלאָגט זיך, װען די אײַזערנע ספּראַנטשקעס פון די רימענס האָבן דורך שעמערס הענט בוכשטעבלעך אין לײַב אים זיך אײַנגעגעסן... סײַ װי װעט דערדאָזיקער װײַטיק לאַנג ניט געדויערן... דערנאָך האָט מען דאָס ברעטל אומגעדרייט און אָנגעבויגן צו דער ערד. ער האָט פאַרמאַכט זײַנע אויגן און דערזען דעם בלומען גערטנדל פון זײַנע פּרימאַרנדיקע מאַכשאַװעסן. גלעקעלעך האָבן מיט זילבערנע קעלכעלעך זיך צעקלינגלט אונטער אַ לײַכטן װינט. פייגעלעך האָבן שטיל געצװיטשערט, און פון הינטער דער הויכער װאַנט האָט זיך געטראָגן אַהער אַ צוגעשטיקטער גערויש פונם דאָרפישן לעבן.

די ברעט האָט זיך אָפּגעשטעלט, און אַ־טשאַ האָט פאַרשטאַנען, אַז ער ליגט אַף דער פּלייצע. ער האָט אויפגעעפנט די אויגן. גלייך איבער אים איז געהאנגען אַ מעסער, וואָס האָט בלענדנד געשיינט אַף דער זון. אַפן מעסער האָט זיך ארויפגעוואלגערט אַ מאַסע, און אַ־טשאַ האָט דערזען, אַז איין קנופּ האָט זיך צעקניפּט. דערנאָך האָט דער סערזשאַנט עפּעס אַ געשריי געטאָן. אַ־טשאַ האָט גע־שווינד די אויגן פאַרמאַכט. ער האָט ניט געוואָלט זען דעם שאַרף פון מעסער. אָבער אַף איין קורצע רעגע האָט ער אים דערפילט. אַך, דידאָזיקע ווייסע שיידים!.. מער האָט ער גאָרניט געפילט...

דזשעק לאָנדאָן.

פראַגן:

1. וויפל אייננוואוינער איז דאָ אין כינע?
2. מיט וואָס פאַרנעמט זיך הויפּטזאַכלעך די באַפעלקערונג אין כינע?
3. ווי גרויס זיינען מערסטנטייל די פעלדער בא די כינעזישע פויערים?
4. וואָס זייט דער כינעזישער פויער אַף זיין פעלד?
5. ווי גיבן אַכטונג די כינעזישע פויערים אַף זייערע פעלדער?
6. וועמען געהערן אין כינע די פאַבריקן און זאַוואָדן?
7. פאַרוואָס לוינט די אייראָפּייאישע און אַמעריקאַנער קאַפּיטאַליסטן צו בויען זאַוואָדן און פאַבריקן אין כינע?
8. ווי אַזוי האָבן די ווייסע פאַרכאַפּט די מאַכט אין כינע?

אויפגאַבן:

1. געפינט אַף דער גרויסער לאַנד־קאַרטע פון כינע די שטעט קאַנטאָן, אוכאַן, שאַנכאַי, נאַנקין, פּעקין.

2. לייענט דורך נ. חמיטריעוועס ביכל „טיי" (אַף רוסיש) און גיט אַ קוק אַף דער מאַפּע מיט וועלכע וועגן קומט דער טיי פון כינע צו אונז.

7. דער קאַמף פאַר פרייהייט אין די קאָלאָניעס

וואו קומט עס פאַר?

אַט איז אַ ברעג טייך. דער טייך איז באַדעקט מיט הונדערטער שיפלעך; אין אַלע טעג פון אַ גאַנץ יאָר זיינען דידאַזיקע שיפלעך פאַרנומען דערמיט, וואָס זיי פירן איבער פאַרשיידענע מאַסאַעס פון איין ברעג אַפן צווייטן, אַדער פון די דאַמפערס אַפן ברעג. אַבער היינט זיינען אַרויסגעוואָרפן אַף אַלע שיפלעך רויטע פענדלעך מיט אויפשריפטן אַף זיי.

עס גייען פאַרביי אַרבעטער־פּראַצעסיעס. הונדערטער, הונדערטער פאַנען. אַף יעדער פאַן דער נאָמען פון דעם אַרבעטער־פאַריין. פאַרויס יעדער גרופּע טראַגט מען אַף קאַראַמיסלעס אַ שווערן פויק. דער פויקער קלאַפּט אין פויק מיט אַלע קויכעס.

— או־או, אוהואוהו, או־הו־הו...

עס קוויטשען די פייפלעך, עס קלינגען די טאַצן. אונטער די פיס ווערט פייערווערק אויפגעריסן. און אַט זיינען די שרעקלעכע „לייבן־קעפּ“, וואָס מאַכן פאַרשיידענע פאַנטאַסטישע האַוואַיעס, אויפמאַכנדיק די ריזיקע אויגן און מיילער. דאָס אַלץ ווערט באַגלייט מיטן געפילדער פון די דעמאָנסטראַנטן און מיטן קנאַק פון די פולווער־קלאַפּערלעך.

יעדער דעמאָנסטראַנט טראָגט אין די הענט אַ רויטע פּאַפּירענע פענדעלע.

„פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער, פאַראייניקט זיך!“

„זאָל לעבן דער 8־שעהדיקער אַרבעטס־טאָג!“

„זאָל לעבן דער ערשטער מאַי!“

א וואונדערבאר בילד. אלע גאסן זיינען פארפלייצט מיט ארבעטער, טויזנטער פאנען און פענדלעך אין די הענט. די דעמאנ־סטראציע איז ענלעך אף עפעס א רויטער לאווינע.

מוזיק, פויקן, פולווער־קלאפערלעך, אויסטערלישע געשטאלטן. אט גייט דער פאריין פון די מאטראסן. פארוים באוועגט זיך פא־מעלעך א וואונדערלעכער און קונציק געמאכטער דאמפער פון, א ריזיקער גרוים. ער באוועגט זיך מיט דער הילף פון עטלעכע אויטא־מאבילן, וואס זיינען באהאלטן אינם אינגעווייט פונם דאמפער. דער דאמפער איז אויסגעפוצט אין פאנען און פענדלעך.

פון אלע עקן שטאט ציען זיך מיט זייערע מוזיק־ארקעסטרן די שילער פון די נידעריקערע און מיטעלע שולן.

און אט גייט שלאנק פארביי די קאמוניסטישע יוגנט־ארגאני־זאציע.

„זאל לעבן דער קאמוניסטישער אינטערנאציאנאל!"

„זאל לעבן דאס סאוועטישע רוסלאנד!" — ווייט זיך אף די פאנען.

מיר גייען אין פארק צום זאמל־פונקט פון דער דעמאנסטראציע.

מיטגלידער פון דעם קאמוניסטישן פארבאנד טיילן פאנאנדער אויפרופן און פלוג־בלעטלעך. אייניקע פארקויפן קאמוניסטישע לי־טעראטור.

עס עפנט זיך דער מיטינג. הייסע רעדעס. עס טרעטן ארוים פארשטייער פון דער קאמוניסטישער פארטיי און פון דעם קאמיוג. עס טרעט ארוים אן ארבעטער. זיין רעדע איז די סאמע הייסטע, די סאמע פייערדיקסטע.

— מיר שווערן, אז אלע ווי איינער וועלן מיר קעמפן קעגן דער בורזשואזיע פאר די אינטערעסן פונם ארבעטער־קלאס...

ער נעמט אריין זיין צייג־פינגער אין מויל און בייסט אים מיט א ברענענדיקער לײדנשאפט.

עס לויפן אדורך עטלעכע שווערע רעגעס. ער קאן ניט בייקומען זיין פינגער, אף זיין פאנים שוועבט אדורך אן אויסדרוק פון א גרויסן

זוויטיק. עס ווערט אינגאַנצן שטיל. עס האָט אַ שפּריץ געטאָן בלוט פון פינגער. מיט היץ כאַפּט דער אַרבעטער אַ ווייסן שטיקל לייוונט און מיט זיין אייגן בלוט שרייבט ער דאָרטן אָן די ווערטער:

„מיר שווערן, אַז מיר וועלן קעמפן".

וואו קומט עס פאָר? וואו פּראַוועט מען דאָס אַזוי דעם טאָג פון דעם ערשטן מאַי?

עפּעס איז עס ענלעך אָף אַן אונזעריקן ערשטן-מאַי, און עפּעס איז עס ניט אינגאַנצן אַזוי. דזערדיקע פּויקן, פייערווערק, וואָס שפּריצט פון אויבן און פון אונטן, „שרעקלעכע לייבן", אַ יאַם פאַ-פּירענע פענדלעך און דערדאַזיקער אַרבעטער, וואָס בייסט זיך איין ביז בלוט זיין פינגער, קעדיי אָנצושרייבן אַ שוואוע פון אַנ-דאַכטמאַנעמדיקן קאַמף קעגן דער בורזשואַזיע. ניין, דאָס איז ניט בא אונז. וואו זשע איז עס? דאָס קומט פאָר אין כינע, אין דער שטאָט קאַנטאָן. דאָס קלייבט צונויף זיינע קויכעס דאָס פאַרפּייניק-טע כינעזישע אַרבעטער-פאָלק אָף צו קעמפן קעגן זיינע פייני-קער — די קאַפּיטאַליסטן פון אַלע לענדער — פאַר אַ בעסער און שענער לעבן.

און ניט נאָר אין כינע הויבט זיך אויף אַזאַ קאַמף. דערדאַזיקער קאַמף גייט אָן אין דער גאַנצער וועלט, די „קאָלירטע" פעלקער ווילן מער ניט זיין קיין קנעכט.

די אויפשטאַנדן אין די קאָלאָניאַלע לענדער

דער קאַמף אין די קאָלאָניעס קעגן די „ווייסע", קעגן דעם פרעמדלענדישן יאָך הויבט זיך אויף אומעטום. אָבער דערווייל איז עס נאָך אַ קאַמף פון ניט קיין גלייכע קויכעס. די קאַפּיטאַליסטן פאַרמאָגן הארמאַטן, פאַנצער-שיפן, עראָפּלאַנען, און אויסדרעסיר-טע אַרמייען אָף צו האַלטן אין קלעם די קאָלירטע קנעכט, און די אָפּ-געשטאַנענע פעלקער אין אַפריקע קאָנען אַפילע ניט ווי עס באַדאַרף צו זיין באַגיין זיך מיט אַ ביקס, די פּויערים פון אינדיע און כינע זיינען בעוואוינט געוואָרן צו האַלטן אין זייערע הענט בלויז גראָב-

אייזנס. און פונדעסטוועגן: קאפיטאליסטן און באאמטע זיינען דא א וועלכע טויזנטער, און קאלאניאלע קנעכט — מיליאנען. בלויז מיט דער צאל זייערער וואלטן זיי דאך געקאנט פארניכטן זייערע אונטערדריקער. אבער דאס זיינען זיי נאך אויך ניט אומשטאנד איצט צו טאן. פארוואס? ווייל זיי זיינען צעשפליטערט, קאנען נאך ניט ארויסטרעטן געמיינזאם, און דער סוינע איז גוט ארגאניזירט, ארבעט פלינק, לויט א באשטימטן פלאן.

אינטערעסן. לאמיר נעמען די נעגערישע דערפעלער, וואס זיינען צעווארפן אין די טראפישע וועלדער אין אפריקע. ווען אייך דערפל זייערער גייט ארויס אין אן אויפשטאנד, ווייסן ניט די איבעריקע דערפעלעך דערפון, האלטן ניט אונטער די אויפשטענדלער. און עס איז בענוג א צענדליק גוט באוואפנטע סאלדאטן, אף צו דערשטיקן דעם אויפשטאנד פון הונדערטער חאלב-נאקעטע מענטשן. לאמיר זיך דערמאנען, ווי מעאום האט זיך ספראוועט אין קאנגא מיט די נעגערס, וואס האבן זיך אפגעזאגט צו גיין זאמלען קאוטשוק. און קיינער איז צו הילף ניט געקומען די שטרייקער, קיינער איז ניט אויפגעשטאנען צו פארטיידיקן זייערע מישפאכעס.

אין אינדיע, אין כינע, וואו דער גרעסטער טייל באפעלקערונג איז דער פויערטום, וואס איז פארנומען אף ארבעט, יעדערער אף זיין פיצל פעלד, לעבן אויך די מענטשן צעשפליטערט, האבן זיך אויך קיינמאל ניט צונויפגערעדט צווישן זיך, וואס אזוינס דארפן זיי זיך דערשלאגן, ווי אזוי דארפן זיי טאן, אז זיי זאלן זיך קאנען עפעס דערשלאגן. דאס נוצן אויס די באלעבאטים פון דער ערד. אויב עס הויבט זיך אן אן אומצופרידנקייט, איז איינע שטילן זיי איין מיט דער ביטש און מיט דער ביקס, די אנדערע גיבן זיי נאך אין קלייניקייטן און אף אזא אופן פירן זיי אויס וואס זיי ווילן.

מען דארף געדענקען נאך א זאך: די קאלאניאלע פעלקער זיינען קימאט אלע ביז איינעם ניט געבילדעט. מיר ווייסן שוין, אז אין אינדיע איז אפילו צווישן די ארבעטער אף יעדע הונדערט מאן פאראן נאר 5—6 שרייבקענעוודיקע. אומגעפער אזוי איז אויך די

לאגע אין כינע. די אפריקאנישע נעגערס האבן אפילע ניט קיין אלעפבייז. אסאך קאלאניאלע פעלקער פון דעם פריערדיקן צארישן רוסלאנד האבן אויך ניט געהאט קיין אייגענעם אלעפבייז. אזוי, אז אפילע לערנען זיך שרייבן קאנען אויך ניט ידיזיקע פעלקער. אין דערזעלבער צייט קאנען די אונטערדריקער זיך באנוצן ניט נאר

פויערים—אויסשטענדלער אין אינדיע

מיטן אנגעשריבענעם און אפגעדרוקטן ווארט, נאר אויך מיטן טע־לעפאן, טעלעגראף, ראדיא.

אדאנק דעמדאזיקן ריזיקן כילעק, וואס איז פאראן צווישן די אונטערדריקער און אונטערדריקטע, האלט א נישטיקע מינדער־הייט אין קנעכטשאפט הונדערטער מיליאנען מענטשן פון פאר־שיידענע פעלקער.

אבער ניט געקוקט אף דעם, פרואוון זיך דאך די „קאלירטע" קאמפן. באזונדער שטארק איז די פרייהייט־באוועגונג אין די קאלאניעס אויסגעוואקסן אין די לעצטע יארן. קימאט אומאויפהערלעך גייען איינע נאך די אנדערע פויערשע אויפשטאנדן אין אינדיע. הויבן זיך אויף גאנצע שוואטים קעגן די באצווינגער אין צאפן־אפריקע (לעמאשל, די מילכאמע פון די ריפן קעגן די פראנצויזן אין אלזשיר), עס טרעטן ארייַן קימאט אין אַ האנט־שלאכט מיט די אונטערדריקער די נעגערס אין קאנגא. דידאזיקע פרואוון ארָאפצוואַרפן פון זיך דעם פרעמדן יאך ווערן דערשטיקט דורך די „ווייסע" מיט אן אויסערסט שרעקלעכער רישעס, די אויפשטענדלער צעשיסט מען, הענגט מען, מען פייניקט זיי אן אַ ברעג. יעדעס מאל נאך אַ וועלכן עס איז אויפשטאנד, הויבן זיך אן די קולטורעלע אייראפייער צו באנעמען מיט די ארטגעבירטיקע נאך מער רישעסדיק, שטרעבן צו דערנידעריקן זיי נאך מער. אזוי, לעמאשל, ווען אין איינע פון די אינדיאנישע פראווינצן האט זיך אנגעהויבן אן אויפשטאנד, האט דער ענגלישער גענעראל דייער ניט נאר צעשאסן טויזנטער מענטשן, נאר ער האט אויך פארארדנט, אז יעדער ארטגעבירטיקער, וואס וועט וועלן זיך דורכגיין איבער די גאסן פונם אייראפייאישן קווארטאל, זאל פויזן אפן בויך אונטער דער אויפזיכט פון צוויי פאליציאנטן. ווי נאר עס באווייזן זיך ערגעץ־וואו סימאנים פון אומצופרידנקייט, ווערן גלייך אהין געשיקט באוואפנטע קויכעס.

ווער איז געפערלעכער ווי אלץ פאר די קאפיטאליסטן

פאראן אבער איטליכע ערטער, וואו די אויסלענדישע קאפיטאליסטן האבן שוין אנגעהויבן כאפן מאפאלעס. וואו איז עס? אין די גרויסע שטעט, דארט וואו עס געפינען זיך אסאך ארבעטער.

די ארבעטער, וואס זייַנען צונויפגעזאמלט אין גרויסע מאסן אין די שטעט, און ארבעטן אף די פאבריקן און זאוואדן ווערן אַ שטארקע קראפט קעגן די קאפיטאליסטן. אין די שטעט לערנען זיי זיך אויס

לייענען און שרייבן, הויבן אָן לייענען צייטונגען און פון דאָרט דער־זויסן זיי זיך, ווי אַזוי אין אַנדערע לענדער קעמפן די אַרבעטער פאַר אַ בעסערן לעבן. סיי אין אינדיע, סיי אין כינע האָבן די אַרבעטער זייערע פּראָפעסיאָנעלע פאַרייניגן, וואָס פירן אַ קאַמף פאַר פאַר־קלענערן דעם אַרבעטס־טאָג, פאַר העכערן דעם אַרבעטלוין. אין

דער אויסלענדישער קווארטאל אין שאנכאי איז אָפּגעצאמט פון כינעזישן טייל שטאָט מיט באריקאדעס

אינדיע און אין כינע פאַרייניקן זיך די אַרבעטער אין פּאַרטייען אָף צו פירן אַ קאַמף קעגן די אונטערדריקער, אָף צונויפצוריידן זיך, ווי אַזוי צו פירן דעמדאָזיקן קאַמף מיט געמיינזאַמע קויכעס. סיי אין אינדיע, סיי אין כינע איז שוין דאָ אַ קאָמוניסטישע פּאַרטיי. אונ־טער איר אָנפירונג הויבן אָן די אַרבעטער אויסצופּרואוון זייערע קויכעס.

ס'איז באַקאַנט דער שטרייק אין שאַנכאַי, וואָס איז פאָרגעקו-
מען אין 1925 יאָר, און האָט געדויערט עטלעכע כאַדאָשים. דערדאָ-
זיקער שטרייק האָט זיך אָנגעהויבן ווי אַ פּראָטעסט-שטרייק קעגן
דעם, וואָס אָף די טעקסטיל-פאַבריקן שלאָגן די אויסלענדישע אויפ-

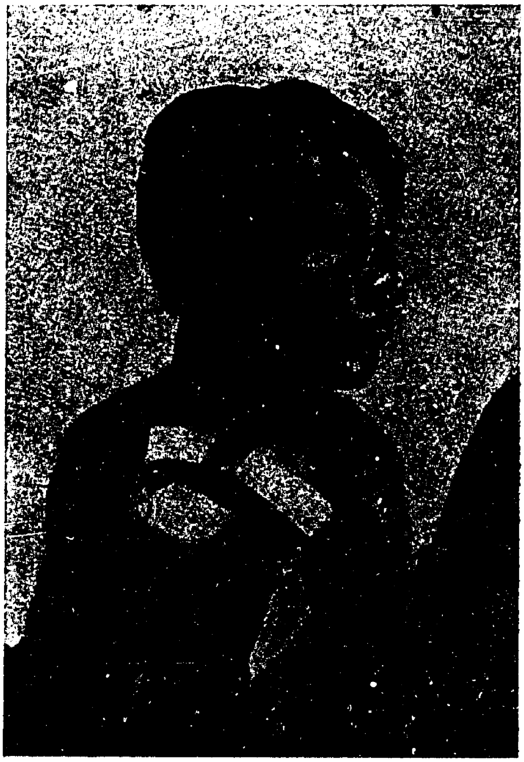

א פארוואונדעטער פון אן אויפרייס-קויל בעאייסן שאנכאיער שטרייק

זעער די אַרבעטערנס. די אַרבעטער זיינען אַרויס אָף די גאַסן, געפאָ-
דערט אָפּשאַפן די לייב-שטראָף אָף די פאַבריקן און זאַוואָדן, פאַר-
בעסערן די לאַגע פון די אַרבעטערנס און קינדער. די ענגלישע פאָ-
ליציי האָט אָן אַ וואָרנונג געשאָסן אין די וואָפנלאָזע דעמאָנ-

סטראַנטן, דערביי האָבן די פּאָליציאַנטן נאָכגעשאָסן מיט אויפריים־קוילן אַפּילע נאָך די אַנטלויפנדיקע מענטשן. דער רעזולטאַט איז געווען אַסאַך געהאַרגעטע און פאַרוואונדעטע. דאָס האָט אַרויסגערופן אַ שרעקלעכן צאָרן־אויפריים פון דער גאַנצער שאַנכאַיער באַפעלקערונג. צו די פאַרשטרייקטע טעקסטיל־אַרבעטער האָבן זיך פאַראייניקט די אַרבעטער פון דער עלעקטרישער סטאַנציע, די

די אַרבעטער־גוואַרדיע אין קאַנטאָן

טרעגער, בעקער. דער צאָרן האָט אַרומגעכאַפּט ניט נאָר די אַרבעטער: סטודענטן, קליין־הענדלער, די כינעזישע דינערשאַפט פון די אויסלענדער און אויסלענדישע האָטעלן זיינען אויך אַרויס אויפן גאַס און האָבן געפאָדערט אַ שטראָף פאַר די אַרבעטער־מערדער, געפאָדערט, אַז די אויסלענדער זאָלן אויפהערן זיך אײַנמישן אין די ענינים פונעם כינעזישן פאָלק. די באַוועגונג האָט אַרומגעכאַפּט אויך אַנדערע שטעט. די אויסלענדער האָבן פאַרקאַכט אַ גאַנצע מלחמה און

צעשאָסן די דעמאָנסטראַציעס פון די אַרבעטער און לערן־יוגנט. אַסאַך אַרבעטער זיינען דעמאָלט אומגעקומען פון די ענגלישע קוילן, אַסאַך אַרבעטער און סטודענטן זיינען געטויט געוואָרן אַף די פּלע־

א קוילנוואַרפער פון אן ארבעטער-מאַכנע אין שאַנכאַי

צער און אין די טפיסע־הויפן. די „ווייסע" זיינען קלוימערשט אויך דאַסמאָל געבליבן די זיגער. אָבער די אַרבעטער האָבן זיך אויך עפעס

אויסגעלערנט אין דידאַזיקע קאַמעס־כּאַראַשים. זיי האָבן זיך איבער־צייגט, אַז מיט הוילע פּראָטעסטן קאָן מען זיך צו גאָרניט ניט דער־שלאָגן.

אין די גרויסע כינעזישע אינדוסטריעלע שטעט האָבן זיך אָנגע־הויבן אָרגאַניזירן באַוואָפנטע אַרבעטער־אָטריאַדן, אין די דערפער האָבן די פּויערים אָנגעהויבן מאַכן אויפשטאַנדן קעגן די גווירים, וואָס האָבן פאַרכאַפּט די גאַנצע ערד צו זיך אין די הענט.

אין דאָרעם־כינע איז די באַוועגונג קעגן די אייראָפּייאישע און כי־נעזישע קאַפּיטאַליסטן באַזונדער שטאַרק. אהין האָבן דאָס טאַקע ענג־לאַנד און אַמעריקע אַנגעשיקט זייערע פּאַנצער־שיפן, טאַנקעס און עראָפּלאַנען. ווען אין פרילינג פון 1927 יאָר האָבן די אַרבעטער אויפגעהויבן אַן אויפשטאַנד אין דער שטאָט נאַנקין, איז די שטאָט באַשאָסן געוואָרן פון די ענגלישע מיליטער־שיפן מיט אונטערציטערנדי־קע קאַנאָנען. הונדערטער מענטשן זיינען אומגעקומען פון דערדאָ־זיקער קאַנאָנאַדע, עס איז כּאַרעוו געוואָרן און פאַרברענט געוואָרן אַ גרויסע שטאָט.

אָבער בעאַיים די ווייסע אונטערדריקער פאַרפאָלגן די כינעזישע אַרבעטער האָבן זיך די כינעזישע קאַפּיטאַליסטן און קאָנטר־רעוואָ־לוציאָנערן גענומען שרעקלעך פאַרפאָלגן די קאָמוניסטן און קאָמ־יוגיסטן. מען נעמט זיי אַרונטער די קעפּ אויף די שטאָט־פּלעצער, מען שטיקט זיי אין די טפיסעס, מען צעשיסט זיי פּאַשעט אין די גאַסן.

אָבער דידאָזיקע שוידערלעכע פאַרפאָלגונגען קאָנען ניט אונ־טערברעכן דעם וואוקס פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג אין כינע. צום סאָף פון 1927 יאָר האָט בלויז די קאָמוניסטישע פּאַרטיי אין כינע געציילט 50.000 מיטגלידער, ניט ווייניקער מיטגלידער האָט אויך דער קאָמיוג. עס זיינען פאַרבליבן גאַנצע מיליטער־טיילן, וואָס געפינען זיך אונטער דער קאָמוניסטישער אָנפירונג, עס וואַקסט אַלץ טיפער און ברייטער די פּויערשע באַוועגונג.

אין גאַנץ כינע זידט און קאָכט אַ פאַרביסענער בירגער־קריג. די „ווייסע" הערשער פילן זיך אַרומגערינגלט מיט אַן אָפענער סינע.

אבער פאראן אויך אנדערע „ווייסע", — אף וועלכע די ארבע־טער און פויערים פון כינע קוקן מיט ליבע און האפענונג. דידאזיקע „ווייסע" זיינען די בירגער פון דעם ערשטן אין דער וועלט פאר־באנד פון סאוועטישע סאציאליסטישע רעפובליקן.

פארוואס זשע באציען זיך אזוי צו אונז די ארבעטנדיקע פון כינע, פארוואס טיילן זיי אונז אוים פון אלע איבעריקע ווייסע?

באם ראנד פון כינע

סייגאן *)

בא די ברעגעס פון טייך סייגאן
זינגען קלויסטערשע גלעקער א פרומען געזאנג.
בלאנקען זעגלען, געדיכט ווי א וואלד,
בלינדע, צעפליקטע פון שטורעם און ווינט,
און ס'פארגייט זיך א וואיען פון הימלאזע הינט.

בא די ברעגעס פון טייך סייגאן
שרייען קינדערשע בייכלעך, געשוואלן פון הונגער און נויט.
שטייען שפייכלער, פארפולטע פון דיל ביזן סטעליע מיט ברויט —
קומען שטאלענע שיפן פון ווייט און פון פרעמד,
פארנעמען די שעפע פון טויזנטער הענט.

אף דעם אויבערפלאך פון טייך סייגאן
שווימט דער טויט מיטן פאנים אראפ,
און עס טראגט זיך א קר־רר־רא־א אין דער הויך,
צירקלען פויגל מיט דערשטיקטער פרייד:

---

*) סייגאן — א נאמען פון א טייך.

474—8*

— טויט האָט אונז מאַלצייט געגרייט!
טויט האָט אונז מאַלצייט געגרייט!

אַרום וואָקזאַל

הינט און ריקשאַ־פערד און מענטש.
קולים — שווערע פּראָצע־הענט.
פרוי געפּאַלענע באַם ווינקל וועלט.
פליגן פּלאָטערן באַם שיין פון עלעקטריע־לאַמפּ.
מאַסע־טרעגער מיט דער פּלייצע אָנגעגרייט —
שרייען פּלייצעס: גיט אונז ברויט!

קולים קנאָכנדיקע אין גאַסן, גרוילעכן פּאַרטאָג
און ריקשאַ־פערד — מענטש, אומעטיקער מענטש,
האָט זוילן אין האַלאַבליעס איינגעשפּאַנט —
בליט אין בליק דער הונגער־בראַנד.
שפּראָצט אַ יונגער טאָג אַף גראָז און בייט,
פעלדער ליגן, וואַרטן אויסגעשפּרייט.

בעטלער הויקערדיקע מאָנען: ברויט!
און אַף ביינערדיקער האַנט ליגט אויסגעשטרעקט דער טויט,
אָ, יונגע טאָפּאָלן באַם זייט פון טראָטואַר!
איר בליט יונג־זומערדיק אַף דלאָניע פון ווירוואַר...
אָ, פרוי פּאַרלאָרענע אַף אומעטיקער ערד!
עס ווערן די גאַסן פון דיין פּיין גענערט...

אַ רויטער שטעג

איז מיר אַלץ אַזוי גוט, אַזוי ניי —
וואָלקן און פויגל, וואָס ציען פאַרביי.
איז מיר אַלץ אַזוי נאָענט און אַלץ אַזוי ווייט — .
שוואַרצע און ברוינע און ווייסע אין שטרייט.

שרייט ביקס באַם מאַן פֿון אַקסל אַראָפּ.
בענקט קויל נאָך רויטן און זודיקן טראָפּ.
פּעכטן זיך הענט אַף שטרענגן געבאָט,
אויגן לאַכן און וויינען פֿון צאַר, פֿון שפּאָט.

מושטירן אַף שליאַכן מענערישע פֿיס
און רייסן אויף ערד מיט שאַרפֿן און שפּיציקן שפּיז.
און איך האָב אַ סטעזשקע אַ רויטע פֿאַרלאָרן אין ווילדן געיעג —
פֿון פֿרעמד האָט געמינעט אַ רויטער, אַ בלוטיקער שטעג.

באַם ראַנד פֿון כינע

פֿרוי און מוטער
באַם ראַנד פֿון כינע און איינד!
עס הענגען די קאַרבן פֿון אייערע אַקסלען געלאָדן מיט אומעט און מי.
עס הענגען די טרוקענע בריסט, ווי פּאַ־טריקנטע לאַגלען,
אין בלענד פֿונם דאַרשטיקן וויסט.
און ס'וויקלען טראַנטעס פֿאַרפֿוילטע אייער פֿאַראָרימטן גוף —
אַף אייערע ליפּן גליט אַ פֿאַריגלטער פֿלוך.

פֿרוי און מוטער
באַם ראַנד פֿון כינע און איינד!
שווילבלען די באָרוועסע פֿיס פֿאַרדוטגען צו אייביקער פּראַצע אַף
גליענדן זאַמד.
איר לאָדט אייערע טעג אין גרונט פֿתם שיף איינענעם מיט קויל־
שוואַרצן שטויב,
און ס'ווערט אייער יוגנט פֿאַרברענט אין פֿלאַם פֿונם פֿינצטערן רויב,
עס ריזלט פֿאַרבאַלעשט געזאַנג פֿון אויגן באַזוימטע מיט קרענק־
לעכן רויט.

פרוי און מוטער —
צוריבער מיין קאפ הענגען הימלען אין געלייטערטן בלוי,
ווינקט זיך די זאטקייט אף זאנגען אין פעלד פארן שניט.
און אומעטיק נידערט אף לעבן, הארץ מיינס, דער טוי
באם ראנד פון כינע און אינד.

עסטער שומיאטשער

פראגן:

1. פארוואס איז די קאלאניאלע פעלקער שווער צו קעמפן קעגן די קאפיטאליסטן?

2. ווי אזוי קאן דער טעלעפאן, טעלעגראף, ראדיא העלפן אונטערדריקן די שוואכע פעלקער?

3. פארוואס איז גרינגער צו אונטערדריקן אנאלפאבעטן, איידער אלפאבעטן?

4. פארוואס איז די ארבעטער לייכטער צו פירן א קאמף קעגן די אוןטערדריקער, איידער די פויערים?

5. וואס האבן געלערנט די כינעזישע ארבעטער פון דעם שאנכאיער שטרייק?

6. ווער שטייט איצט אין צענטר פון דער רעוואלוציאנערער באוועגונג אין כינע?

אויפגאבן:

1. קריגט אין ביבליאטעק דעם נומער 17 פונם זשורנאל „פראזשעקטאר“ (אף רוסיש) פארן 1926 יאר, לייענט דארט איבער און קלייבט פאנאנדער דעם ארטיקל „האנגקאנג — די ענגלישע קאלאניע אין כינע“.

2. אין מאסקווע געפינט זיך אן אוניווערסיטעט אפן נאמען פון כ׳ סטאלין, פאר די ארבעטנדיקע מיזרעך-פעלקער. אין דעמדאזיקן אוניווערסיטעט לערנען זיך כינעזער, אינדוסן און פארשטייער פון אנדערע אונטערדריקטע מיזרעך-פעלקער. קלייבט צונויף א גרופע באווייזים, וואס אינטערעסירן זיך מיטן לעבן פון דידאזיקע פעלקער און שרייבט אלע צוזאמען אן א בריוו אין אוניווערסיטעט און בעט, אז אינם ענטפער זאל מען אייך אויסדער

ציילן וועגן לעבן פון די פעלקער דאָס, וואָס אייך אינטערעסירט אַמערסטן צו וויסן. אויסער דעם געפינט זיך אין מאָסקווע אַ באַזונדערער כינעזישער אוניווערסיטעט אָפן נאָמען פון סון-יאַט-סען, דעם פירער פון דער כינעזישער רעוואָלוציע.

3. גיט אָן אויפגאַבע איינעם פון אייערע כאַוויירים זיך דערוויסן, וואָס איז אַזוינס די אינטערנאַציאָנאַלע געזעלשאַפט צו העלפן די רעוואָלוציאָנערע קעמפער, ווי העלפט זי די כינעזישע רעוואָלוציאָנערן. זאָל אייך דערנאָך דערדאָזיקער כאַווער מיטיילן, וואָס ער האָט זיך דערוואוסט.

8. וואָס פאַר אַ בייַשפּיל נעמען זיך אַראָפּ פון פּסס״ר די קאָלאָניאַלע פעלקער

בלויז די מאַכט פון די אַרבעטער און פּויערים קאָן באַפרייַען די אונטערדריקטע פעלקער

אין אינדיע איז זייער פאַרשפּרייט אַ פּלאַקאַט, אויף וועלכן עס זייַנען אָנגעמאָלט די לערער פון דער וועלט, צווישן זיי איז דאָרט אָנגעמאָלט אויך דער פאָרטרעט פונם באַוווער לענין. די רעוואָלוציאָנערע פאָנען אין כינע זייַנען ניט נאָר פון רויטן שטאָף, נאָר אויף זיי איז נאָך געווייַנלעך אויסגענייט אָדער אָנגעמאָלט דער סערפּ און האַמער. צו אַלע ווינקעלעך פונם ערד-קייַלעך דערגייען ידיעס, אַז עס איז דאָ אַזאַ לאַנד, אין וועלכן די מענטשן טיילן זיך ניט אויף ווייַסע, שוואַרצע און געלע, אין וועלכן מען באַמיט זיך פאַרבעסערן דאָס לעבן פון יעדן אַרבעטנדיקן מענטשן, מיט אַ וועלכן הויט-קאָליר ער זאָל ניט געבויהן ווערן. דאָסדאָזיקע לאַנד איז דאָס סאָוועטן-לאַנד, דאָס לאַנד, וואו די מאַכט געהערט די אַרבעטער און פּויערים. די אויסגעמאַטערטע קאָלאָניאַלע פעלקער זעען באַשייַנפּערלעך, אַז נאָר דאָרטן, וואו די מאַכט געפינט זיך אין אַרבעטער-הענט, בלויז דאָרטן פאַרשווינדן די נאַציאָנאַלע רייַסערייַען, בלויז דאָרטן שטיקן ניט די שטאַרקערע נאַציעס — די שוואַכערע.

אָבער ווי אַזוי האָבן זיך די רוסלענדישע אַרבעטער און פּויערים דערשלאָגן צו דער מאַכט? קעדיי צו באַקומען אַן ענטפער אויף דער-דאָזיקער פראַגע דאַרף מען באַקענט זיין מיט דער געשיכטע פון דעם רעוואָלוציאָנערן קאַמף פון די רוסלענדישע אַרבעטער און

פויערים, דאַרף מען דערלערנען די דערפאַרונג, וואָס זיי האָבן דורכגעמאַכט.

ווערט איצט אין דער גאַנצער וועלט דערציילט אין אַלע רעוואָלוציאָנערע פלוג־בלעטלעך, ביכלעך, אַף די סאַמע פאַרשיידנסטע שפּראַכן, ווי אַזוי די אַרבעטער און פויערים פון אונזער לאַנד האָבן זיך געלערנט מיט געווער אין די הענט צו באַזיגן זייערע פריצים און קאַפּיטאַליסטן, ווי אַזוי זיי האָבן זיי אין 1917 יאָר באַזיגט, ווי אַזוי זיי האָבן דאָס באַפרייטע לאַנד פאַרטיידיקט פון אָנפאַלן, ווי אַזוי זיי האָבן גלייכצייטיק, אַף אַ נייעם שטייגער אָנגעהויבן איינצואָרדענען דאָס גאַנצע לעבן זייערס. און וואָס מער מען דערוויסט זיך וועגן דעם אין די קאָלאָניעס, אַלץ מער איבערצייגן זיך די אַרבעטער און פויערים פון דידאָזיקע לענדער, אַז אויך זיי דאַרפן גיין מיטן זעלבן וועג: מע דאַרף קעמפן דערפאַר, אַז די מאַכט פון דער בורזשואַזיע זאָל אומגעוואָרפן ווערן, מע דאַרף קעמפן קעגן דער בורזשואַזיע מיט געווער אין די הענט, מען דאַרף האָבן אַ שטאַרקע, צו שלאַכטן גרייטע, קאָמוניסטישע פאַרטיי. ניט גרינג קומט עס אָן די פאַריאָגטע און פאַרפּייניקטע דורך שווערער אומענטשלעכער פראַצע „קאָלירטע" פעלקער. אָבער מיט יעדן יאָר ווערט אַלץ אַ גרעסערע צאָל אונטערדריקטע באַקאַנט מיט לענינס לערע, אַלץ מערער און מערער דערוויסן זיי זיך וועגן דעם, וואָס עס טוט זיך בא אונז.

וואָס שוואַכער עס זיינען אייניקע באַזונדערע פעלקער, אַלץ מערער נויטיקן זיי זיך אין אַ פעסטן פאַרבאַנד צווישן זיך

נאָכן ניצחון פון די אַרבעטער און פויערים אין אונזער לאַנד, איז פאַרשוואונדן געוואָרן פון די לאַנד־קאַרטעס פון דער גאַנצער וועלט דער נאָמען „רוסלאַנד", און אָנשטאָט דעם האָט זיך באַוויזן דער פאַרבאַנד פון סאָוועטישע סאָציאַליסטישע רעפּובליקן (פסס"ר).

וואָס זשע באַטייט דער נייער נאָמען? זאָגט עס עפּעס די קאָלאָ־ניאַלע פעלקער?

עס זאָגט, און זייער אַסאַך. לאָמיר אָקערשט זיך גוט פאַנאַנ־דערקלייבן אין דידאָזיקע גוט באַקאַנטע אונז פיר בוכשטאַבן — ססס"ר. לאָמיר נאָכאַמאָל אַ קוק טאָן אַף דער לאַנד־קאַרטע, דאָס מאָל אַף דער קאַרטע פון אונזער לאַנד, און מיר וועלן באַמערקן, אַז אונזער לאַנד באַשטייט פון עטלעכע טיילן, אַז יעדער טייל האָט זיך זיין נאָמען. די סאַמע גרעסטע טיילן זיינען: די רוסישע סאָציאַליסטישע פעדעראַטיווע סאָוועטישע רעפּובליק (רספסס"ר), אוקראַינישע סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליק (אוססס"ר), ווייסרוסישע סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליק (ווססס"ר), טראַנס־קאַווקאַזער סאָציאַליסטישע פעדעראַטיווע סאָוועטישע רעפּובליק (טרקספסס"ר), אוזבעקישע סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליק (אוזבעקססס"ר), טורקמענישע סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליק (טורקססס"ר), — דאָס אַלץ זיינען די אַזויגערופענע פאַרבאַנד־רעפּובליקן. אַף דערזעלבער לאַנד־קאַרטע איז אויך באַצייכנט אַ גאַנצע ריי אויטאָנאָמע (אינעווייניק־זעלב־שטענדיקע) רעפּובליקן, ווי לעמאָשל: אויטאָנאָמע טאַטע־רישע סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליק, אויטאָנאָמע באַשקירער סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליק, אויטאָנאָמע טשוואַשער סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליק, אויטאָנאָמע קאַזאַקישע סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליק און אַנדערע, ווי אויך אויטאָנאָמע געגנטן: מאַריער, קאָמי, קאַלמיקישע, קירגיזישע און אַנד. אָט די אַלע רעפּובליקן און געגנטן, וואָס אין יעדערער פון זיי איז די מערהייט באַפעלקע־רונג פון איינער אַ וועלכער עס איז נאַציע, — זיי בילדן עס דעם פאַרבאַנד פון די סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליקן.

צו וואָס זשע באַדאַרף מען האָבן אַזאַ מין פאַרבאַנד? ניט בעסער וואָלט דען געווען, ווען יעדע נאַציע טיילט זיך אָפּ באַזונדער און לעבט זיך איינגאַנצן לויט איר אייגענעם שטייגער נאָך? לאָמיר זיך אָפּשטעלן אויף דער דאָזיקער פראַגע אַביסעלע ברייטער. אין דער גאַנצער וועלט גייט איצט אָן אַ קאַמף צווישן קאַפּיטאַל און אַר-בעט, צווישן דער בורזשואַזיע מיטן אַרבעטער-קלאַס. בלויז נאָר בײַ אונדז אין לאַנד האַלטן די אַרבעטנדיקע די מאַכט אין זייערע איי-גענע הענט, און דעריבער האָבן די קאַפּיטאַליסטן פון דער גאַנצער וועלט אַזוי שטאַרק פֿײַנט אונדזער לאַנד. זיי זײַנען גרייט צו יע-דער מינוט אָנפאַלן אויף אונדז, אַראָפּוואַרפן די ראַטנמאַכט, און צווינ-גען די אַרבעטער און פּויערים פון אונדזער לאַנד צו אַרבעטן פאַר זיי. אין פסס"ר וואוינט העכער אַ מיטע פאַרשיידענע פעלקערשאַפטן. לאָמיר זיך פאָרשטעלן, אַז יעדע איינע פון זיי האָט זיך באַזונדער אויסגעטיילט פון אַלע איבעריקע, דעמאָלט קאָן דער סוינע לײַכט צעקלאַפּן זיי אַלעמען איינציקווייז. אויסערדעם לוינט זיך ווירט-שאַפטלעך אַזאַ מין פאַרייניקונג פון די פעלקער פון סס"ר אין איין פאַרבאַנד. אין רספס"ר, לעמאָשל, איז פאַראַן אַסאַך פאַבריקן און זאַוואָדן, און אין דער טראַנס-קאַווקאַזער ספס"ר איז פאַראַן אַסאַך נאַפט אונטער דער ערד. איז אָט פון רספס"ר פירט מען אין טראַנס-קאַווקאַז אַסאַך מאַשינעס אויף אַרויסצובאַקומען דעם דאָזיקן נאַפט, און פון טראַנסקאַווקאַז פירט מען קיין רספס"ר נאַפט פאַר די פאַב-ריקן און זאַוואָדן, פאַר די צוגן און שיפן. אָדער אוקראַינע, לאָמיר זאָגן, איז אַ לאַנד, וואו עס וואַקסט זייער אַסאַך ברויט, איז דער דאָ-זיקער ברויט ווערט געפירט אַהין, וואו ער פעלט, און אוקראַינע קריגט דערפאַר די נויטיקע פראָדוקטן. אַלע רעפּובליקן זײַנען אַלצ-איינס פאַראינטערעסירט דערין, אַז עס זאָלן זײַן וואָס מער אייזנבאַן-וועגן, אַז די פּאָסט, דער טעלעגראַף, די ראַדיאָ זאָלן אַרבעטן וואָס בעסער. מיט פאַראייניקטע קויכעס איז עס גרינגער אויסצופירן. און דאָס פאַרשטאַרקט זייער די פעלקער, וואָס זײַנען נאָך גאָר ניט לאַנג אונטערדריקט געווען, דאָס פירט אַרויס זייער ווירטשאַפט אויף אַ ברייטן אַנטוויקלונג-וועג. די נאַציאָנאַלע רייסעריען איז

ניט נאָר וואָס זיי שוואַכן אָפּ די קויכעס, וואָס זיינען נויטיק אָפּ צו פירן אַ קאַמף מיטן אויסערלעכן סוינע, נאָר אויך די קויכעס, וואָס זיינען נויטיק אָפּ צו אַנטוויקלען די ווירטשאַפט.

ווי אַזוי די סאַמע מינדסטע פעלקער אין פסס״ר נעמען אָן אָנטייל אין פאַרוואַלטן מיטן לאַנד צוגלייך מיט אַלע אַנדערע

דער פאַרבאַנד איז טאַקע נויטיק, אָבער צי לייזן דערביי ניט די אינטערעסן פון איינציקע נאַציאָנאַליטעטן, צי באַקומט זיך ניט פונדעסטוועגן אַמאָל, אַז די גרעסערע, שטאַרקערע נאַציעס האָבן די אויבערהאַנט, פאַרשטופּן אין אַ ווינקעלע, אָדער גיבן אַמאָל אַ דריק אונטער די שוואַכערע נאַציעס?

קעדיי צו ענטפערן אָפּ דער פראַגע, איז נויטיק גוט זיך פאַנאַנדערצוקלייבן דעריין, ווי אַזוי עס ווערט פאַרוואַלטעט דער פאַרבאַנד פון די סאָוועטישע סאָציאַליסטישע רעפּובליקן. דערפון קאָנען אויך אַסאַך לערנען די אַרבעטער און פויערים פון אַלע לענדער, צווישן זיי אויך די אַרבעטער און פויערים פון די קאָלאָניאַלע לענדער.

יעדער לייענער פון דעם ביכל ווייס, ווי אַזוי עס איז געבויט די פאַרוואַלטונג פון אונזער לאַנד. ער ווייס, אַז אין די דערפער און שטעט ווערן יערלעך אויסגעקליבן ראַטן פון אַרבעטער, פויערים און רויטאַרמייאישע דעפּוטאַטן. אָפּ צו פאַרוואַלטן מיט די אויעזדן און קרייזן ווערן אָפּ די צוזאַמענפאָרן אויסגעקליבן אויעזדנע און קרייזישע אויספיר-קאָמיטעטן פון די ראַטן (אויספירקאָמען), פאַר די גובערניעס און קאַנטן — גובערניאַלע און קאַנט-אויספירקאָמען. אָפּ צו פאַרוואַלטן מיט די איניאָנים פון גאַנצן פאַרבאַנד ווערט צונויפגערופן דער אַלפאַרבאַנדישער צוזאַמענפאָר פון די ראַטן. אויפן אַלפאַרבאַנדישן צוזאַמענפאָר פון די ראַטן ווערט פון יעדן אָרט געשיקט אַ צאָל דעלעגאַטן פּראָפּאָרציאָנעל צו דער גרויס פון דער באַפעלקערונג. דער אַלפאַרבאַנדישער צוזאַמענפאָר פון די ראַטן קלייבט אויס אַ צענטראַלן אויספיר-קאָמיטעט (צא״ק פסס״ר). „נו, איז אַט,—

זועט זיך כאפן דער לייענער, — קומט דאך טאקע אויס, אז אוקראַי־נער, לאמיר זאגן, איז אסאך מער אפן צוזאמענפּאר איידער באש־קירן אדער קאלמיקן, און ווער עס איז די מערהייט, יענער האט די דייע". און אזא לייענער וואלט טאקע גערעכט געווען. קעדיי צו פארזיכערן די אינטערעסן פון קליינע פעלקער, ווערט דער צא"ק פסס"ר צונויפגעשטעלט אפן פּאלגנדיקן אויפן. ער באשטייט פון צווי טיילן: פון אן אלפארבאנדישן ראט און פון א ראט פון די נא־ציאנאליטעטן. דער אלפארבאנדישער ראט באשטייט פון פאר־שטייער פון די פארבאנדישע רעפובליקן. די דאזיקע פארשטייער ווערן אויסגעקליבן אין א צאל, וואס איז פּראָפּאָרציאנעל צו דער באפעלקערונג אין די רעפובליקן, וואס זיי שטעלן פאר. דער ראט פון די נאציאנאליטעטן באשטייט פון פארשטייער פון די פאר־באנדישע און אוטאנאמע רעפובליקן (צו פינף פארשטייער פון יעדער ווי גרויס זי זאל ניט זיין) און פארשטייער פון די אוטאנאמע געגנטן (צו איינעם אף יעדן ווי גרויס ער זאל ניט זיין). דער פאר־באנדישער ראט און דער ראט פון די נאציאנאליטעטן האבן איינע און דיזעלבע רעכט, — איז קלאר, אז בא אזא מין ארדענונג, קענען שוין אפילע די סאמע מינדעסטע פעלקער פארטיידיקן זייערע רעכט אין דיזעלבע באדינגונגען, ווי אלע איבעריקע.

די שטארקערע מער אנטוויקלטע פעלקער זיינען מעכויעוו צו העלפן די שוואכערע און אפגעשטאנענערע פעלקער

אבער דאס איז נאך אלץ קנאפּ, אז די פעלקער, וואס זיינען פריער געווען אונטערדריקט, זאלן קאנען אנהויבן לעבן בעסער, אז זיי זאלן קאנען ווערן איינגאנצן פולבארעכטיקטע מיטגלידער אין דער מישפּאכע פון אלע ארבעטנדיקע פון דער גאנצער וועלט. שטעל זיך פאר, לייענער, אז ווען דו ביסט געווען א פיצל קינד האט מען דיך אריינגעלייגט אין ניט קיין גרויס קעסטל און מען האט דיך דארטן געהאלטן אסאך יארן (אזוי פלעגט מען אמאל טאן, קעדיי עס זאלן אויסוואקסן קריפּלען אף צו פרייליך מאכן לײדיגייער). דיין

קערפערל וואָלט דערפון איינגעדאַרט און איינגעהויקערט געוואָרן, דו וואָלסט ניט אויסגעוואַקסן, נאָר פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ קאַר-ליקל, אַ קריפּל. דערנאָך וואָלט מען דיך פון קעסטל אַרויסגעלאָזט און אַוועקגעשטעלט נעבן אַ נאָרמאַל אויסגעוואַקסענעם מענטשן. אייך ביידן וואָלט מען געגעבן איין און דיזעלבע אַרבעט צו טאָן

זעמאָ-אווטשאַלער הידראָ-עלעקטרישע סטאַנציע אויף קאַווקאַז

מיט איין און דיזעלבע געצייג. ווער וואָלט גיכער מיט דער אַרבעט פאַרטיק געוואָרן? קיין ענטפער דאַרף מען לאַנג ניט זוכן אויף דער-דאָזיקער פראַגע.

פונקט אַזוי האַלט עס מיט יענע פעלקער, וואָס זיינען פריער פאַרקנעכט געווען. מיר ווייסן, אַז מען האָט זיי פאַרטריבן אויף די סאַמע ערגסטע ערדן, אַז מען האָט זיי געצוואונגען צו טאָן די סאַמע

שוואַרצסטע, די סאַמע שווערסטע אַרבעטן, אַז מען האָט זיי פאַר־שיקערט מיט בראָנפן. איבער דעם אַלעם זיינען אַזעלכע פעלקער

סאַמ ז׳יע־ן—אַרבפאַקאָווצעס

שטאַרק אָפּגעשטאַנען אין זייער אַנטוויקלונג פון די פעלקער־הער־שער, זיינען אומגעהויער שוואַכער פאַר די לעצטע. און ווען די

רוסלענדישע ארבעטער און פויערים האָבן גענומען די מאַכט אין זייערע הענט, האָבן זיי קוידעמקאָל באַשטימט אומצוקערן צוריק די באַאַוולטע דורך דער צאַרישער רעגירונג פעלקער זייער ערד, העלפן זיי אויפהויבן אַף אַ העכערער מאַדרייגע זייער ווירטשאַפט, העלפן זיי ליקווידירן זייער אַמעראַצעס, אויסלערנען זיי באַנוצן זיך מיט צייטונגען און ביכער, אַריינציען זיי אין דער ראַטנאַרבעט. שוין איצט הויבן אָן באַארבעטן ערד אַזעלכע פעלקער, וועלכע האָבן פריער געפירט אַ וואַנדער-לעבן, אַנדערע גייען איבער צו העכערע קולטורן) אַפן כעשבן פון אַלפאַרבאַנדישע מיטלען ווערן געבויט אין פריערדיקן טורקעסטאַן (איצט אוזבעקיסטאַן און טורקמעניס-טאַן) גרויסע טעקסטיל-פאַבריקן, בוימוואָל-רייניקנדיקע זאַוואָדן; די רווישיקע קאַווקאַזער טייכן שפּאַנט מען איין צו באַוועגן מעכ-טיקע עלעקטרישע סטאַנציעס; אין קירגיזער אַווטאָנאָמען קאַנט עפענען זיך לעדער און צוקער-זאַוואָדן; אַפילע פאַר די פעלקער פון ווייטן צאָפן ווערן געעפנט ספּעציעלע שולן, אין וועלכע מען סטאַ-דעט זיך צוגרייטן די נויטיקע טוער פון און פאַר דידאָזיקע פעל-קער גופע.

אַזאַ אַרבעט איז ניט פון די גרינגע. אַסאַך קאָלאָניאַלע פעלקער פון דעם פריערדיקן רוסלאַנד האָבן אַפילע זייער אייגענעם אַלפ-בייז ניט געהאַט, און ערשט נאָך דער רעוואָלוציע האָט מען אָנגע-הויבן לערנען זיי לייענען און שרייבן אַף זייער אייגענער מוטער-שפּראַך. אין די לעצטע יאָרן האָבן אָנגעהויבן אַרויסגיין הונדערטער צייטונגען אַף די פאַרשיידענע שפּראַכן, האָבן זיך אָנגעהויבן דרוקן די נויטיקע ביכער. די ראַטנמאַכט באַמיט זיך מיט אַלע קויכעס אויפצוהויבן דעם קולטור-צושטאַנד פון די אָפּגעשטאַנענע פעל-קער, אַריינציען זיי אין געזעלשאַפטלעכער אַרבעט. און ביסלעכ-ווייז הויבט עס שוין אָן גערעטן. שנעל וואַקסט, לעמאָשל, די צאָל שולן פאַר די באַשקירישע, קאַלמיקישע און אַנדערע קינדערלעך, וואָס קאָנען ניט קיין רוסיש.

---

*) אין קאַווקאַז, לעמאָשל, האָט מען באַשאַפן טיי-פּלאַנטאַציעס.

באשקירער פיאָנערן

מיזרעך-פרויען

ווי אזוי עס וואקסט די צאל שולן פאר די קינדער פון דידאזיקע פעלקער זעט זיך אן פון די פאלגנדיקע ציפערן: אין 1923—24 יאר איז אין רספס"ר געווען אזעלכע שולן 3018, אין 1924—1925 יאר איז שוין געווען 3674 אזעלכע שולן. און אין 1925—1926 יאר — 4215. און פונדעסטוועגן כאפן דערווייל ארום אין דורכשניט דידא־זיקע שולן נאר א דריטל פון די, וואס דארפן זיך לערנען דארטן. עס הויבן זיך שוין אן בייטן אויך איניקע געוואוינהייטן, מינהאגים. א באזונדער שווערן לעבן האט פריער קימאט בא אלע אפגעשטא־נענע פעלקער געהאט די פרוי. זי האט מען גאר פאר קיין מענטשן ניט גערעכנט, געצוואונגען די שווערסטע ארבעטן צו טאן, ניט דערלויבט אפילע צו באווייזן זיך מיט אן אפגעדעקטן פאנעם. די ראטנמאכט קעמפט מיט אלע מיטלען פאר דער באפרייאונג פון דער פרוי בא דידאזיקע פעלקער, סטארעט זיך צו העלפן איר ווערן א פולבארעכטיקע בירגערן. באזונדערס פיל טוט אף דעם געביט דער קאמיוג און די אפטיילן פון די ארבעטערנס און פויערטעס. און אויך אף דעם געביט האבן מיר שוין זייער היפשע דערגרייכונ־גען. אין א גאנצער ריי סאוועטישע אנשטאלטן ארבעטן איצט אוז־בעקשקעס, טאטערקעס, קאלמיטשקעס. אזוי ווערט בישלעכווייז אפגעווישט דער כילעק צווישן „גרויסע" און „קליינע" פעלקער, צווישן „ווייסע" און „קאלירטע", אזוי ווערט געמאכט אן אנהויב פון א ברידערלעכן בונד פון מענטשן פון אלע פעלקער אף איבער־בויען דאס לעבן אף נייע יעסוידעס, אף אויסבויען א לעבן, וואו אין מענטש וועט דעם צווייטן העלפן און ניט אונטערדריקן.

זאינעטס שוואוע

1

ארײן און געזאגט האט זי אים: „סאלאמאט".
מירזא טוט א צי זיך און שמייכלט זיך זאט.
א ווייב בא מירזאן — א שיינהייט, א בילד —

יונג נאָך און מילד.
אַ װײַב באַ מירזאן — און די דריטע באַ אים —
אין געגנט מיט פּראַכט און מיט שטאָלט איז באַרימט.
פון פרױען כּיבאַרער ניט געפינען איר װעט
שלאַנקער און שענער פון איר, פון זאינעט.
די ברידער — אוזבעקן מירזא האָט באַצאָלט
אַן אױסקױף פאַר איר מיט זילבער און גאָלד.
מאַטאַנעם די ברידער מירזא האָט געשענקט —
און אַ שלאָס און אַ שװערער אַ דריטער שוין הענגט.

2

אונטער פּאָרהאַנג געדיכטן פון דער לאַנגער טשאַדרא,
אונטער שװײַגערשן אױג, אונטער שטרענגן,
איז געפאַנגען זאינעט און געשלענגלט
באַ דער זײַט פון „קאָמיוג" — ניט אַף ליפּן צו ברענגען, —
װאו עס זשומען װי בינען באַם האָניק אין שטאָק
שװאַרצאױגיקע קינדער מיט זיסן געזאַנג,
באַ אַ ביכל באַצירטן מיט לענינס אַ בילד,
באַ דער מױרע דער נײַער פון ליכט און פון טאָג:
נודערבאַי יעראַלדי,
באַי-ליאַר-דאַן,
יעקסאַליאַרא-בערדי.

. . . .

אינדערהײם אַ װעקנײַטשטער — אַן בעגעד, אַן שוך,
געװאָרט אַף זאינעט האָט איר מאַן און איר האָר.
און געזאָגט האָט זאינעט מיט אַ זיפץ און מיט הארץ:
פאַר-פּ-לוכ-כטער!

3

— אַלמעכטיקער אַללאַ! — אַלמעכטיקער אַללאַ!
פון מינאַרעט געזונגען האָט מוללא
דעם תּיליקן געזאַנג פון טפילע קאַרגער.

געזאָגט האָט זאינעט זיך: אַ סאָף און גענוג,
דעם יאָר פונעם תאלז — און אוועק אין „קאַמיוג" —
אַ שאָטן אַ שטילער דורך געסלעך און מאַרקן....

. . . .

מיט שוים אויף די ליפּן מיט עקל און האָט
די שוויגער די בייזע אַציגד האָט געדעדט:
„זאינעט!
פון וואַנען גאָר, זאָג מיר, דו קומסט איצטער אָן?
וואו ביזטו געגאַנגען באַגינען צו גאַסט?
מיין שטוב האָסט פאַרשוועכט
מיט אַ זינד,
מיט אַ פלעק, —
וואו האָסטו געלאָזן פון פּאַנים די דעק?"
און געזאָגט האָט זאינעט,
מיט ווירדע און וואָג: —
„געווען בין איך דאָרטן,
וואו ליכט און וואו טאָג,
וואו לענינם געבאָטן
מע אכטעט, מע היט,
וואו פרויען בוכאַרער
אַן אייצע מע גיט,
ווי גיכער צו פרייהייט
די וועגן געפינען, —
אָט דאָרט און אַהין
כ'בין געגאַנגען באַגינען..."
און אַוועק איז אַ טאָג, און דער טעמפער מירזא,
~~פאַר פרויען פאַרשקלאַפטע — דער שרעקלעכסטער בזאר,~~
געשריען פאַר צאָר האָט, פאַר ווייטיק און קאַעס;
אַנטלאָפן דאָס ווייב איז, אַנטלאָפן זאינעט,
זאינעט איז אַנטלאָפן — אויף אייביק אוועק,
זאינעט איז פאַרלאָרן — זאינעט אויף דער פריי...

4

אַ יאָר פון שווערער מי דורך נעכט און טעג,
ווי שענסטער טרוים איז גיך אוועק
פאַר איר, זאַינעט,
אין פערגאַנא, —
פאַר איר, — פאַר גליקלעכסטער פון פרויען;
צו פרויען אָרעמע זי רעדט,
פרויען גלויבן איר, זאַינעט —
פרויען אָרעמע נאָר איר פאַרטרויען...
געזוען זאַינעט איז אַפן פראָנט,
געוועזן איר נאָמען איז באַקאַנט:
„די אויסשפּירערן די בעסטע".
פון מויל צו מויל — איר לויב־געזאַנג,
פון טראָט צו טראָט אין לויף און גאַנג —
געווען זאַינעט אין שלאַכט די בעסטע...
דער סוינע האָט איר טראָט געהיט,
זאַינעט אין שלאַכט האָט זיך געציט —
געצילט דער סוינע האָט זי מיט אַ קויל באַגריסן;
דער סוינע האָט דעם וועג געפּאַרשט —
דער סוינע האָט נאָך בלוט געדאָרשט,
נאָך הייסן בלוט
פון איר, זאַינעט,
שוואַרצאויגיקע
און שלאַנקע
קאָמיוגיסטן.

5

אין טוי-הויז' אין שטאָט פערגאַנא,
זיצט דאָרט אין צאָרן מירזאַ,
זיצט דאָרט אין קאָך פון געבליטן;
מירזאַ נישט געקאָרגט האָט קיין געלט,

מירזא האט שוין צווייען באשטעלט —
צוויי שלעגער, אוזבעקן, געניטע...
„איצט גייט און פארניכטעט זאינעט", —
אזוי האט מירזא זיי גערעדט. —
„איצט גייט, און ס'זאל אייך באגליקן" —
געזאגט האבן ביידע אים פעסט:
„אן צארן, אן דייגען פארגעס,
מיר וועלן אן איר ניט צוריק גיין..."
אוועק זיינען ביידע פארנאכט,
די וועגן און שפורן באטראכט,
געזוכט און געפונען אף זיכער —
א כאיע באפאלט און פארצוקט,
אחזבעקן האבן אויך ניט געקוקט, —
ארויף נוי א ווינט, ווי א וויכער....
א כאיע באפאלט און צעטרעט, —
אוזבעקן צעבייטן זאינעט,
צעציען איר רוקן און לענדן;
אין פינצטער זיי קערן זיך פלינק,
צעברעכן א האנט זיי געלינגט, —
און נאך ניט קיין סאף און קיין ענד.
סע ווייסט אן אנזבעק, ווי מע דארף
שלייפן א מעסער ביז שארף,
שלייפן, אין האלז אים פארשלאגן...
אף וועגן זאינעט דארטן ליגט...
אין הימלען — א שטערן זיך זויגט,
און ס'וועט דארט באלד אנהויבן טאגן.

6

באראשים פינף שוין דורך. זאינעט אין פערגאנא.
דאס פאנים אירס — א שטיק פארבאקן בלוט;
אין קראנקנהויז איז שטיל, און אלץ שוין רוט,
נאר ניט די שטילקייט דא סע שרעקט זי איצט באנאכט.

ניט קיין כאַלעם גרויזאַמער אין שלאָף זי רעגט
און ניט קיין פּכאַדים נאַכטיקע אָף וועגט זי וועט;
דער האַלז צעבראַכן איז — בא איר, זאַינעט,
די לינקע האַנט בא איר — איז אָפּגעזעגט.

דאַס אויג אירס נאָך שווימט אַרום אין רויך, אין נעפּל,
געהער אירער — פאַרטעמפּט, דער קאָפּ — צעשלאָגן,
און אַלע זי באַוואונדערן און זאָגן:
„אַ נעס, אַ נעס, וואָס ביזט געבליבן לעבן".

זאַינעט אין מאָסקווע פּאַרט — דאָס אָרט איז רייך מיט וויסן,
אין מאָסקווע דאָרט, זאַינעט וועט גיך געזונט ווערן;
זאַינעט, זי רעדט, זאַינעט זי זעט, זאַינעט זי קאָן שוין הערן,
זאַינעט פון וועלט פון ליכטיקער שוין קאָן געניסן.

„קאָמאוניווערסיטעט פּאַר אַרבעטנדיקן מיזרעך"
באַנאַכט צו כאַלעם קומט, באַטאָג זי זעט אים;
„איך האָב ביז איצט אין שלאַכט מיין דאָרשט נאָך ניט בעזעטיקט",
זאַינעט געשוואָרן האָט און האָט איר האַנט באַוויזן:

„איך שווער באַם קיזווער דאַ פון נאַווי נייעם,
מיט בלוט און אַדערן איך שווער, מיט מינדסטן אָטעם,
אַז דיינע שטאַלענע, דיינע לויטערע געבאָטן
צעטראָגן כ'וועל אין גאַרן לאַנד אין פרייען.

פון דאָרף צו דאָרף צו פרויען אָרעמע, פאַרקנעכטע,
אין חויפן פינצטערע דיין ליכט ביז דאַן כ'וועל טראָגן, —
ביז ס'וועט אָף אויסקריצן געוועג נאָך קראַפט פאַרמאָגן
דיין נאָמען טייערן מיין האַנט מיין רעכטע!".

דעמ'יאַן בעדני. אידיש — ש. האַלקין.

פראגן:

1. ווי אזוי באַציען זיך די אומטעררדיקטע פעלקער פון דער גאַנצער וועלט צו פסס״ר?

2. צו וואָס האָבן די סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליקן געשלאָסן צווישן זיך א בונד?

3. צו וואָס ווערן געעפנט פאַבריקן און זאַוואָדן אין אַזעלכע רעפּובליקן און קאַנטן, ווי אוזבעקיסטאַן, קירגיזיע און אַנדערע?

4. פאַרוואָס באַמיט זיך די ראַטנמאַכט צו עפענען וואָס מער שולן פאַר די אָפּגעשטאַנענע פעלקער?

5. פאַרוואָס איז וויכטיק די אַרבעט צווישן די פרויען פון די אָפּגעשטאַנענע פעלקער?

אויפגאַבן

1. געפינט אף דער לאַנדקאַרטע די באַזונדערע פאַרבאַנדישע רעפּובליקן. שרייבט איבער זייערע נעמען.

2. שטעלט צונויף א דיאַגראַמע פון דעם וואוקס שולן פון דער ערשטער שטופע פאַר די אָפּגעשטאַנענע פעלקער פון פסס״ר (אפן סמאַך פון די ציפערן וואָס איר קענט קריגן).

3. שאַפט זיך איין א העפטל און שרייבט אַהין אריין אַלע לידער און דערציילונגען וועגן דעם נייעם לעבן פון די געוועזענע קאָלאָניאַלע פעלקער אין פסס״ר.

9. ווען וועט זיך ענדיקן די קנעכטשאַפט פון אַלע קאָלאָניאַלע פעלקער

ווער איז דער פאָלגנדיקער?

אין זומער פון 1926 יאָר זיינען קיין מאָסקווע געקומען צופאָרן אַ גרופּע ענגלישע לערער. געקומען זיינען זיי, קעדיי אַ קוק צו טאָן ווי אַזוי עס אַרבעטן אין ראַטנרוסלאַנד די קינדער־שולן, וואָס און ווי אַזוי לערנט מען דאָרטן די קינדער. די ענגלישע לערער האָבן זיך אויך פאַרינטערעסירט מיט דער גאַנצער אויפקלער־אַרבעט, וואָס מיר פירן. באַזונדערס האָט זיי פאַרינטערעסירט צו וויסן ווי אַזוי מיר לערנען גראַמאַטע מיט דערוואַקסענע. האָט מען זיך גענומען דערציילן זיי דאָס, און אַגעוו האָט מען זיי באַוויזן 25 אַלעפבייזן.

האָבן זיך די ענגלישע לערער פאַרוואונדערט:

— פאַרוואָס עפּעס אַזויפיל אַלעפבייזן?

איז אויסגעקומען זיי צו דערציילן, וויפל פאַרשידענע נאַציאָנאַליטעטן עס לעבן אין ראַטנפאַרבאַנד, ווי די צאַרישע רעגירונג האָט זיי גאָרניט ניט געלערנט, ווי פאַר פיל פון זיי איז איצט אויסגעקומען צום ערשטן מאָל שאַפן אַלעפבייזן, לערנען לייענען און שרייבן ניט נאָר קינדער, נאָר אויך דערוואַקסענע, לערנען זיי, קעדיי זיי זאָלן זיך קאָנען באַנוצן מיט צייטונגען און ביכער און דערוויסן זיך וועגן דעם, וואָס עס טוט זיך אַרום זיי.

די ענגלישע לערער האָבן זיך גענומען גוט באַקוקן די דאָזיקע ביכלעך, וואָס זיינען געדרוקט געווען מיט אַ מאָדנעם שריפט, די צייכנס, וואָס זיינען לאַכלוטן ניט ענלעך אַף אייראָפּעיִשע בוכ־

שטאַבן. און איינער פון זיי האָט מיט לייכטנדיקע אויגן אַ זאָג געטאָן:

— אַ, דידאָזיקע ביכלעך זיינען פאַר אונדז זייער אינטערעסאַנט. ווען אין ענגלאַנד וועלן זיין די אַרבעטער וועט אונדז אויך אויסקומען צו לערנען גראַמאַטע אַסאַך פאַרשיידענע פעלקער. בײַ אונדז וועלן דאָך דעמאָלט אויך ניט זיין קיין קאָלאָניעס.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דידאָזיקע אַלעפבייזן האָט זיך לאַנג געצויגן דער געשפּרעך וועגן דעם, ווי אַזוי עס ווערט אין די ראַטנלענדער געפירט אַ קאַמף מיט דעם אַנאַלפאַבעטיזם, ווי פּראַקטיש מיר האָרעווען דערויף, אַז די סאַמע אָפּגעשטאַנענסטע פעלקער זאָלן זיך אויסלערנען באַנוצן מיט די קענטעניש, וואָס עס האָבן די סאַמע פאָרגעשריטנסטע. און ווען מען האָט געענדיקט דעם שמועס, האָבן עטלעכע לערער געבעטן מען זאָל זיי מיטגעבן מיט זיך די ביכלעך. די אַלעפבייזן זיינען גלייך פאַרפּאַקט און איבערגעגעבן געוואָרן. אין עטלעכע טעג אַרום זיינען די לערער אָפּגעפאָרן אין ענגלאַנד און די אַלעפבייזן זיינען בײַ זיי געווען ווי אַ דערמאָנונג פאַר יענער, וואָס וועט זיי נעמען אין די הענט אַריין, אַז גראַמאַטע דאַרף זיין די גאָב פון אַלע מענטשן, אַז יעדעם פאָלק, פון וואָס פאַר אַ קאָליר זיין הויט זאָל ניט זיין, קען זיך אויסלערנען לייענען צייטונגען, ביכער, אַז דערויף איז גענוג, אַז איין פאָלק זאָל אויפהערן אונטערדריקן דאָס צווייטע, אַז די וועלט זאָל אויפהערן געטיילט ווערן אויף מעטראָפּאָליעס און קאָלאָניעס.

די אַרבעטער און פּויערים בויען אַ נייעם לעבן אין פסס"ר און אין דערזעלבער צייט שפּירן זיי אויפמערקזאַם נאָך, ווי עס צעפלאַקערט זיך דער קאַמף אין די קאָלאָניעס, ווי די אַרבעטער און פּויערים פון די מעטראָפּאָליע־לענדער קעמפן פאַר דער מאַכט. און ניט ווילנדיק שטעלט זיך אַ פראַגע: ווער איז דער פאָלגנדיקער? אין וועלכן לאַנד וועלן גיכער די אַרבעטער און פּויערים פאַרטרייבן די קאַפּיטאַליסטן און פּריצים, וועלן איבערנעמען די ערד, פאַבריקן און זאַוואָדן אין די הענט פון אַלע אַרבעטנדיקע, וועלן פאַרניכטן די אונטערדריקונג פון איינע נאַציאָנאַליטעטן דורך אַנדערע?

קאָן מען פינקטלעך ענטפערן אַף דערדאָזיקער פראַגע? ...
פינקטלעך ענטפערן קאָן מען נאָך דערווייל ניט. קאָן זיין, אַז ... וועט פאָרקומען טאַקע אין ענגלאַנד גופא, וואו די אַרבעטער ... אין אָפן אַרויסצוטרעטן קעגן די קאַפּיטאַליסטן, קאָן זיין, אַז אין דייטשלאַנד, וואו עס לעבט זיך איצט אַזוי שווער די אַרבעטער-מאַסן, און עס קאָן זיך אַמאָל אויך טרעפן, אַז די אָדער יענע קאָלאָניע וועט אויפהויבן אַן אויפשטאַנד קעגן איר מעטראָפּאָליע, וועט אַרונטערוואַרפן די הערשאַפט פון די „ווייסע האַרן" און וועט זיך פאַראייניקן צום פאַרבאַנד פון די סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובּ-ליקן. פאַר דעם האָבן זייער שטאַרק מורא די קאַפּיטאַליסטן און מיט אַלע מיטלען שטערן זיי די קאָלאָניאַלע פעלקער צו דערוויסן זיך, וואָס עס טוט זיך באַ אונז אין לאַנד, פייניקן און טויטן יענע געלע, שוואַרצע און ברוינע מענטשן, וואָס דערוועגן זיך צו טראַכטן און רייִדן וועגן לעניניזם, וועגן קאָמוניזם.

אין אונזערע טעג פון קאַמף צווישן אַרבעט און קאַפּיטאַל, גייט דער קאַמף צווישן די אונטערדריקטע מיט די אונטערדריקער אין דער גאַנצער וועלט. און אין דער גאַנצער וועלט לערנען זיך די מאַסן בעסטנדיקע אַלץ מער און מער צו פאַרשטיין, אַז זיי דאַרפן קעמפן האַנט באַ האַנט, אַז זיי אַלע, אומאָפּהענגיק פון קאָליר פון זייער הויט, האָבן איינע און דיזעלביקע געמיינזאַמע אינטערעסן.

דער שטרייק פון די ענגלישע באַרג-אַרבעטער און דער קאַמף פון די כינעזישע אַרבעטער פאַר אומאָפּהענגיקייט

אין מאַי פון 1926 יאָר האָט זיך אין ענגלאַנד אָנגעהויבן דער שטרייק פון די קוילנגרעבער. די קוילנגרעבער האָבן געפאָדערט פאַרקירצן די צאָל שעהן אַרבעט אונטער דער ערד און העכערן די לוין. העכער אַ האַלב יאָר האָט זיך געצויגן דער שטרייק. די פּראָ-דוקציע פון דער קוילן-אינדוסטריע איז אין ענגלאַנד אַזוי שטאַרק געפאַלן, אַז ענגלאַנד, וועלכע פלעגט שטענדיק אַרויספירן קוילן אין אַנדערע לענדער איז דאַמאָל אַליין גענייט געווען צו קויפן. צוליבן

קוילן־מאנגל האבן זיך אפגעשטעלט אסאך פאבריקן און זאוואדן, איז פארקירצט געווארן די צאל קורסירנדיקע צוגן. ניט גרינג איז אבער געווען די קוילנגרעבער צו שטרייקן. אין פיל ראיאנען זיינען די ארבעטער און זייערע געפאלן פון הונגער אין כאלאשעס.

און אין דערזעלבער צייט האט זיך אף אן אנדער קאנטינענט, אין אזיע, ברייט צעוואקסן דער קאמף פון די כינעזישע ארבעטער פאר זייער אפהענגיקייט. און די ענגלישע קאפיטאליסטן זיינען ניט בעקויעך געווען, ווי פריער, מיט איין קלאפ צו צעשמעטערן די ווייסע און געלע קנעכט, וואס האבן זיך אויפגעהויבן קעגן זיי. און דא האבן נאך די ארבעטער און פויערים פון פסס"ר אויך געהאלפן די שטרייקנדיקע. אלע מיטגלידער פון די פראפעסיאנעלע פאריינען פון אונזער לאנד האבן יעדן כוידעש אפגערעכנט א באשטימטן פראצענט פון זייער געהאלט לעטויוועס די שטרייקנדיקע, אויך די צייטונגען האבן געזאמלט.

די ענגלישע קוילנגרעבער און די כינעזישע טעקסטילער האבן געטאן איין און דיזעלבע זאך — זיי האבן געקלאפט די ענגלישע קאפיטאליסטן, זיי האבן צעטרייסלט די מעכטיקייט פון דער אלטער גרויס־בריטאניע, וואס הערשט איבער מיליאנען קנעכט פון פארשיידענע הויט־קאלירן. ענדגילטיק צו באזיגן זיי איז דערווייל ניט געלונגען, אבער אלס אן ערשטער קלאפ איז עס געווען א גאנץ נישקאשעדיקער. די ענגלישע קאפיטאליסטן האבן גרויסע העזייקעס געליטן. זיי האבן דערשפירט א שרעק פאר יענע, וועמען זיי האבן ביז איצט אונטערדריקט אומבאשטראפט. אבער דאס איז נאך ניט די הויפט־זאך. די הויפט־זאך איז דאס, וואס צווישן די ענגלישע און צווישן די כינעזישע ארבעטער שטארקט זיך פאר די לעצטע יארן דאס פארשטיין פון דער נויטווענדיקייט פון א קאמף ביזן סאף, שטארקט זיך די איבערצייגונג, אז פארבעסערן זייער לעבן וועלן זיי קאנען נאר דאן, ווען זיי וועלן פארניכטן די מאכט פון די קאפיטאליסטן, ווען אלע ארבעטנדיקע וועלן שליסן א בונד צווישן זיך.

די שטאַבּן פון די אַרבעטער און פּויערים פון דער גאַנצער וועלט

אַבער פּאַרוואָס זשע האָבּן אַנדערע אַרבעטער, די טעקסטילער, די מעטאַליסטן ניט אונטערגעהאַלטן די קוילנגרעבּער אין ענג־לאַנד? פּאַרוואָס איז געשען אַזוי, אַז אין דערזועלבער צייט, ווען די ענגלישע קוילנגרעבער האָבּן אויפגעהערט גראַבּן קוילן קעדיי צו צווינגען זייערע באַלעבאַטים צו גיין אַף האַנאַכעס, האָבּן ניט גע־וואָרפן גראַבּן די קוילן די דייטשישע, אַמעריקאַנישע אַרבעטער, האָבּן די טראַנספּאָרט־אַרבעטער געפירט דידאָזיקע קוילן קיין ענג־לאַנד? פּאַרוואָס זאָלן די אינדישע אַרבעטער ניט העלפן זייערע שכיינים, די כינעזישע אַרבעטער? פּאַרוואָס? דעמאָלט וואָלט מען דאָך מיטאַמאָל געקאָנט געבּן אַ טויט־קלאַפּ די קאַפּיטאַליסטן, אי־בערבּויען דאָס לעבן אַף דער גאַנצער וועלט.

אַף דידאָזיקע אַלע פראַגן קאָן מען אָט ווי אַזוי ענטפערן: דער־פּאַר, ווייל די אַרבעטער פון פּאַרשיידענע לענדער זיינען נאָך ניט גענוג אָרגאַניזירט, ווייל זיי האָבּן זיך נאָך ניט אויסגעלערנט גע־מיינזאַם צו קעמפן אין איין און דערזעלבער צייט. זיי האָבּן נאָך ניט אויסגעלערנט זיך, אַבער זיי לערנען זיך און צו דעם צוועק שאַפן זיי אינטערנאַציאָנאַלע (צווישנפעלקערלעכע) פּאַריייניקונגען.

וואָס פאַר אַ רעוואָלוציאָנערע שלאַכט־פּאַריייניקונגען פון די אַר־בעטנדיקע פון דער גאַנצער וועלט עקזיסטירן איצט? די הויפּט־פּאַ־ריייניקונגען זיינען די פאָלגנדיקע: דער קאָמוניסטישער אינטערנאַ־ציאָנאַל (מען רופט אים אויך דער דריטער אינטערנאַציאָנאַל אָדער קאָמינטערן), דער אינטערנאַציאָנאַל פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַ־ריינען (אָדער פּראָפינטערן), דער קאָמוניסטישער יוגנט־אינטער־נאַציאָנאַל. לאָמיר זיך אָפּשטעלן אַביסל גענויער אַף יעדן פון זיי.

דער קאָמוניסטישער אינטערנאַציאָנאַל פּאַריייניקט די קאָמו־ניסטישע פּאַרטייען פון גאַר דער וועלט. אַף די צוזאַמענפאָרן און באַראַטונגען פון דערדאָזיקער אָרגאַניזאַציע ווערן באַשלאָסן די פראַגן וועגן דעם, וואָס עס דאַרף טאָן יעדע פּאַרטיי בא זיך אין לאַנד קעדיי

זי זאָל קענען פירן די רעװאָלוציאָנערע באַװעגונג פון די אַרבעטער אַף אַ ריכטיקן װעג, װי אַזױ דאַרפן די קאָמוניסטישע פאַרטײען העלפן אײנע די אַנדערע. דאָס איז אַ שלאַכט־אָרגאַניזאַציע, װאָס שטײט אין דער שפּיץ פון די רעװ... נערע אַרבעטער פון גאַר דער װעלט, און דעריבער האָט זי די ב... שואַזיע אַזױ פײַנט, דע־ריבער װערן אַזױ רישעסדיק פאַרפאָלגט ...ירע מיטגלידער. דורכ־רײסן זיך, פון די בורזשואַזע לענדער אַף אַ צוזאַמענפאַר אָדער באַ־ראַטונג פון קאָמוניסטישן אינטערנאַציאָנאַל איז זײער שװער. זשאַנדאַרן, פּאָליציי, שפּיאָנען שפּירן נאָך נאָך יעדן אָפּפאָרנדיקן. דער קאָמינטערן האָט אָנגעהויבן פירן זײַן אַרבעט אין 1919 יאָר, זײַנע צוזאַמענפאָרן קומען געװײנלעך פאָר אין מאָסקװע.

דער אינטערנאַציאָנאַל פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַרײנען (פּראָפינ־טערן) פאַראײניקט די פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס פון אַרבעטער, פירט אַ קאַמף דערפאַר, אַז אין דער גאַנצער װעלט זאָל אײנגע־שטעלט װערן אַן אַכטשאָעדיקער און אַ קלענערער אַרבעטס־טאָג, פאַר אַזאַ מין אַרבעט־לױן, װאָס זאָל זיכערן יעדן אַרבעטער אַ מענטשלעכע עקזיסטענץ, העלפט די שטרײקנדיקע אַרבעטער קעגן די קאַפּיטאַליסטן, אין װאָס פאַר אַ לאַנד דער שטרײק זאָל ניט פאַר־קומען. אין דערזעלבער צײַט העלפט דער אינטערנאַציאָנאַל פון די פּראָפאַרײנען קלאָרצומאַכן די באַדײַטונג פון דעם אינטערנאַציאָ־נאַלן קאַמף פון די אַרבעטער קעגן די קאַפּיטאַליסטן, העלפט אים צוגרײטן די אַרבעטער איבערצונעמען די מאַכט צו זיך אין די הענט. דער אינטערנאַציאָנאַל פון די פּראָפאַרײנען פירט זײַן אַרבעט פון 1920 יאָר אָן.

אַ רײזיקע באַדײַטונג האָט איצט אויך דער קאָמוניסטישער יוגנט־אינטערנאַציאָנאַל („קים"), װאָס פאַראײניקט מיליאָנען אַרבעטער־יוגנט פון דער גאַנצער װעלט. אַנטשטאַנען איז ער סאַכאַקל מיט עטלעכע כאַדאָשים שפּעטער פאַרן קאָמינטערן. דער ערשטער צו־זאַמענפאָר זײַנער איז פאָרגעקומען אין בערלין, אָבער אָפּטער פון אַלץ פאָרט זיך צונויף די רעװאָלוציאָנערע יוגנט אַף אירע באַראַ־טונגען װידעראַמאָל אין מאָסקװע. די בורזשואַזיע פון אַלע לענדער

כינעזישע פּיאָנערן

האָט פֿײַנט די קאַפּיטאַליסטן און רעכנט זיך מיט זיי אויף אַ שווערן לעכטן אויפֿן, אָבער ניט ווייניקער האָט זי פֿײַנט אויך די קאָמיוניסטן.

הונדערטער יונגעלײַט און מיידלעך ווערן געפּײַניקט אין די טפּיסעס פֿון די אייראָפּייִשע לענדער, מע אַרעסטירט זיי אין אַמעריקע, מע טייט זיי אין כינע, אין אינדיע פֿאַר בלויזן אָנגעהערן צו די קאָמוניסטישע יוגנט־פֿאַרייניקונגען, דערפֿאַר, וואָס זיי שטרעבן ברידערלעך אויס די הענט איינע די אַנדערע.

נאָך די קאָמיוניסטן הויבן זיך אויף און וואַקסן אין אַלע לענדער די אָטריאַדן פֿון די יונגע פּיאָנערן. די פּיאָנערן גייען נאָך אין דער קינדהייט אַ שבֿועה צו קעמפֿן קעגן יעדן גוואַלטטאַט פֿון איין מענטשן איבערן צווייטן, צו פֿאַרטיידיקן די שוואַכע און אונטערדריקטע.

אַזוי וואַקסט אַלץ ברייטער די צווישנפֿעלקערלעכע באַוועגונג פֿון די אַרבעטער און פּויערים, אַזוי זאַמלען די אַרבעטנדיקע אין מעכטיקע אָרגאַניזאַציעס זייערע קרעפֿטן. די הויפּט־אויפֿגאַבע באַשטייט איצט אין פֿאַרשטאַרקן די שלאַכט־שטאַבן, אין אָרדינאַציעס אין דער באַוועגונג די ברייטסטע מאַסן. דעמאָלט וועלן די אַרבעטנדיקע ווערן אַן אומבאַזיגבאַרע קראַפֿט. מיט אַן אייניקײַטלעכן אָנגריף וועלן זיי אומעטום אַראָפּשלײַדערן די קאַפּיטאַליסטן און וועלן זיך אַ נעם טאָן איבערצובויען דאָס גאַנצע לעבן אַזוי, אַז מיט געמיינזאַמע קרעפֿטן זאָלן זיי קאָנען אַרויסרײַסן בײַ דער נאַטור אַלץ מער און מער רײַכטימער, אַף צו פֿאַרניכטן אַף אייביק דעם דאַלעס און אָרעמקייט, אַף אָפּצושאַפֿן אַף אייביק די אונטערדריקונג פֿון איין מענטשן דורכן אַנדערן און אויסבויען די סאָציאַליסטישע געזעלשאַפֿט.

ווי זשע וועלן דעמאָלט לעבן די פֿאַרשיידענע פֿעלקער צווישן זיך? וועלן דעמאָלט עקזיסטירן מלוכעס, וואָס וועלן מיט שטענדיק זײַן אָפּגעצאַמט איינע פֿון די אַנדערע?

פאַרבאַנד פון סאָציאַליסטישע סאָוועטישע רעפּובליקן פון דער גאַנצער וועלט

די נאַציאָנאַליטעטן זיינען געשאַפן געוואָרן און האָבן זיך אויסגעפורעמט אין אַ מעשעך פון פולע טויזנטער יאָרן, און דער כילעק צווישן פאַרשיידענע פעלקער לויטן הויט־קאָליר, לויט דער שפּראַך וועט נאָך לאַנג עקזיסטירן. צי באַטייט דאָס אָבער, אַז יעדע נאַציע וועט לעבן בלויז פאַר זיך, וועט לעבן אָפּגעזונדערט פון אַלע איבעריקע? אין קיין פאַל נישט. דאָס וואָלט געהייסן גיין צוריק און נישט פאָרויס. מיר האָבן שוין געזען, ווי דאָס איז אין פסס״ר, אַז די קאָלאָניאַלע פעלקער דאַרפן זיך פאַראייניקן צווישן זיך און מיט דער געוועזענער מעטראָפּאָליע; אַז די שטאַרקערע פעלקערשאַפטן העלפן די שוואַכערע און אָפּגעשטאַנענערע און אַז אַזוי אַרום ווערן געשטאַרקט די קויכעס פון דעם גאַנצן פאַרבאַנד, ווערן געשטאַרקט אויך די קויכעס פון יעדער רעפּובליק באַזונדער. אַזוי דאַרף זיין אויך אין דער גאַנצער וועלט. ווען די מאַכט וועט אין דער גאַנצער וועלט אַריבער צו די אַרבעטער אין די הענט, וועט יעדער נאַציע האָבן אַליין דאָס רעכט צו באַשטימען צי באַדאַרף זי זיך אויסטיילן אין אַ באַזונדער רעפּובליק, צי באַדאַרף זי האָבן איר אייגענע פאַרוואַלטונג. און, געוויס, נישט ווייניק פאַרשיידענע רעפּובליקן וועלן געשאַפן ווערן. אָבער דידאָזיקע רעפּובליקן וועלן זיך נויטיקן אין דעם סאַמע ענגסטן בונד צווישן זיך, מאַכמעס אין איין לאַנד געפינט זיך אַסאַך שטיינקוילן, אין דעם צווייטן — אייזן, אין דעם דריטן — ברויט. די באַפרייטע פעלקער וועלן נישט דאַרפן מילכאָמע האַלטן צווישן זיך פאַר דידאָזיקע רייכטימער, זיי וועלן קאָנען אויף אַ פריידלעכן אויפן צונויפריידן זיך צווישן זיך ווי אַזוי בעסער אויסצונוצן די רייכטימער פון דער וועלט פאַר אַלעמענס וועגן. אַלע צוזאַמען וועלן זיי בילדן דעם גרויסן פאַרבאַנד פון די סאָוועטישע סאָציאַליסטישע רעפּובליקן פון דער וועלט.

עס וועלן דורכגיין צענדליקער יאָרן און די מענטשן, וואָס וועלן לעבן נאָך אונז, וועלן פאַרוואונדערט ווערן ווען זיי וועלן זיך דער־

חשבון פון די ביכער, ווי אזוי מענטשן האבן פריער זיך אפגעצאמט איינע פון די אנדערע, וויפל בלוט עס איז צוליב דעם פארגאסן געווארן. און אינגאנצן ווי אן אויסגעטראכטע מאיסע וועט פאר זיי קלינגען די געשיכטע וועגן דעם, אז איינע, ווייסע מענטשן, האבן פאר'ביטל זיך געקאנט באציען צו אנדערע, קאלירטע מענטשן, נאר דערפאר, וואס די הויט איז בא זיי פון אן אנדער קאליר.

לאמיר אלע איינעם ארבעטן דערויף, אז אזא צייט זאל אנקומען וואס גיכער.

פראגן:

1. פארוואס האבן די ענגלישע לערער זיך פארינטערעסירט מיט די עלעבייון פאר די אפגעשטאנענע פעלקער פון פסס"ר?
2. דערמאן זיך נאכאמאל, וואו און וועלכע קאלאניעס האט ענגלאנד?
3. ווער קעמפט מיט די קאפיטאליסטן ניט נאר אין די קאלאניעס, נאר אויך אין דער מעטראפאליע?
4. פארוואס קעמפן די ווייסע ארבעטער קעגן די קאפיטאליסטן, פונקט ווי די קאלירטע?
5. וואס שטערט די ענגלישע קאפיטאליסטן א סאך צו מאכן מיט דער רעוואלוציאנערער באוועגונג אין כינע?
6. וואס באטייט דאס ווארט אינטערנאציאנאל?
7. וועלכע צווישנפעלקערלעכע פאראייניקונגען פון די ארבעטער האט איר פארגעדענקט?
8. וואס איז די הויפט-פליכט פון יעדן פיאנער?
9. פארוואס וועט מען אויפהערן צו פירן מילכאמעס, ווען אין דער גאנצער וועלט וועט ארויסגעווארפן ווערן די מאכט פון די קאפיטאליסטן?
10. לערנט איר אן אויסלענדישע שפראך? וואסערע?

אויפגאבן:

1. אין דעמדאזיקן קאפיטל האט איר געוויס באגעגנט אסאך נייע, אומפארשטענדלעכע ווערטער. שרייבט זיי איבער און פרעגט באם לערער זייער באטייט.

2. לערנט זיך אוים שרייבן: — „זאָל לעבן דער קאָמוניסטישער יוגנט־אינטערנאַציאָנאַל" אַף די פאָלגנדיקע שפּראַכן: רוסיש, אוקראַיניש, ווייס־רוסיש, דייטש, פראַנצויזיש, ענגליש. בעט באַם לערער אָדער באַ באַקאַנטע, וואָס באַזיצן די שפּראַכן, וואָס זיינען דאָ אָנגערופן געוואָרן, אַז זיי זאָלן אייך אָנשרייבן און איר לערנט זיך אוים לייענען עס.

וואָס קאָן מען איבערלייענען, אַף צו דערוויסן זיך, ווי אַזוי עס גייט דער קאַמף קעגן די קאַפּיטאַליסטן:

ארטור קאראטי — ביני און טשיקא.
ארטור קאראָטי — טשיקא אין רוסלאַנד.

474—10*

אַ צעטל פּיכער

מיט וועלכע דער אווטאָר האָט זיך באַנוצט באַם צוזאַמענשטעלן דעמדאָזיקן הילף-ביכל און וועלכע קאָנען אויסגענוצט ווערן דורך די אַנפירער אין שול און אין פּיאָנערן-קלוב, ווען זיי באַארבעטן דעמדאָזיקן מאַטעריאַל.

1. Prof. Hickmonn's Geographisch-statistischer Universal-Atlas. Wien, 1921.

2. Ежегодник Коминтерна. Справочная книга по истории международного рабочего политического и профессионального движения статистике и экономике всех стран мира на 1923 г. Издательство Коммунистического Интернационала. 1923 г.

3. Календарь коммуниста на 1925 и 1926 г. И-во „Московский Рабочий“, 1925, 1926 гг.

4. נ. לענין. אימפּעריאַליזם, ווי דער נייסטער עטאַפּ פון קאַפּיטאַליזם, לענין-ביבליאָטעק. באַנד IV, ט. 2. צענטראַפאַרלאַג.

5. П. Дормшторер. История раздела Африки. Гиз, 1925 г.

6. Б. Доливо-Добровольский. Тихоокеанская проблема, Москва, 1924 г.

7. К Джонс, К. Бонкули и др. Черные рабы. Сборник под редакцией В. Фостера. Гиз, 1926 г.

8. И. Амтер. Мировое освободительное движение негров. Гиз, 1925 г.

9. М. Рой. Новая Индия. Гиз. 1923 г.

10. И. Мамаев и В. Колоколов. Китай. Гиз, 1924 г.

11. Сер[illegible]й Долин. В рядах Китайской революции. Из-во „Московский рабочий“, 1926 г.

12. П. Миф. Уроки Шанхайских событий. Гиз, 1926 г.

13. С. Атнагулов. Башкирия. Гиз, 1926 г.

14. Н. Врискин. В стране семи рек. Гиз, 1926 г.

15. Путями смерти. По тюрьмам и каторгам буржуазии. Сборн. статей, воспоминаний и писем с введением Клары Цеткин. Составили Е. Андич и А. Берей. Из-во „Молодая гвардия“, 1926 г.

16. נ. לענין. באַנד VIII, ט. 2. (וועגן נאַציאָנאַלן שטאָלץ פון די גרויס-רוסן).

אינהאַלט

זייט

1. ווי אזוי איז די וועלט פארטיילט צווישן פארשיידענע מעלוכעס.

וואָס זעען מיר אף דער וועלט-מאפע. ווי אזוי האָבן זיך פארגרעסערט די באזיצונגען פון אזעלכע לענדער, ווי ענג-לאנד. ווי באַלעבאטעווען די זיגער אין די פארכאפטע לענ-דער. די מעטראָפאליעס און זייערע קאָלאָניעס. א לאנד, וואָס נויטיקט זיך נים אין קיין קאָלאָניעס 3

פ. כלעבניקאָוו—ווי אזוי די ווייסע האבן פאר זיך צוגענומען די ערד 9

פראגן, אויפגאבן 14

2. אין די קאָלאָניעס פונם געוועזענעם צאַרישן רוסלאנד.

וואָס קאָסט א שיינער טעפיך. וועגן קירגיזן, קאלמיקעס און באשקירן. ווי אזוי מע האָט גערויבעוועט די פעלקער פון עקסטן צאָפן 15

ל. פאסינקאָוו—דער קאָזאק פּאָראָכניא 23

פראגן, אויפגאבן 31

3. דאָס לעבן פון די נעגערס אין אפריקע

דאָס לאנד קאָנגאָ. ווי אזוי ווערט אויסגעארבעט קאוטשוק . 32

מ. באשטשעוואצקי—לוניאָל 36

דע-ווער-סטעקפול—די שטראָף 38

פראגן. אויפגאבן 44

4. דאָס לעבן פון נעגערס אין אַמעריקע

ווי אזוי קומען די נעגערס קיין אמעריקע. דאָרעם און צאָפן. ווי אזוי לעבט זיך איצט די נעגערס אין אמעריקע 45

ע. סינקלער—דער נעיענ אף א מענטשן 50

נעגער-לידער (אידיש—הערש ראָזענפעלד) 62

פראגן, אויפגאבן 64

5. ווי אזוי די ענגלישע קאפיטאליסטן ראבעווען אינדיע

פארוואס גייען ארום וועגן אינדיע אזאך מאיסעלער. ווי אזוי האָבן די ענגלענדער באהערשט אינדיע. דאס לעבן פון די אינדישע פויערים. די ארבעטער אין אינדיע 65

זייט

באנד מאטראם (אינדישער נאציאנאלער הימן) 73
נ. טיכאנאוו. האמי 74
פראגן, איבונגען 79

6. אין לאנד פון די געלע מענטשן

קינדער אין כינע. דאס כינעזישע דארף. די כינעזישע שטאט.
ווער איז באלעבאס אין לאנד 80
דושען לאנגאו: ער איז דאך ניט מער ווי א כינעזער . . . 89
פראגן, איבונגען 101

7. דער קאמף פאר פרייהייט אין די קאלאניעס

וואו קומען עס פאר? די אויפשטאנדן אין די קאלאניאלע
לענדער. ווער איז געפערלעכער פאר די קאפיטאליסטן . . 102
עכטער שטימאטשער — באם לאנד פון הינע 113
פראגן, איבונגען 116

8. וואס פאר א בייטשפיל נעמען זיך אראפ די קאלאניאלע פעלקער פון פ. ס. ס. ר.

בלויז די מאכט פון די ארבעטער און פויערים קען באפרייען
די אונטערדריקטע פעלקער. וואס שטרעבען זיינען איינציקע
באזונדערע פעלקער, און מיטער גייטען זיי זיך אין א פעסטן
פארבאנד צווישן זיך. אין פ. ס. ר. ר. נעמען אנטייל אין
פארוואלטן דאס לאנד די ראטן פון אלע פעלקער, צוגלייך
מיט אלע אנדערע. די שטארקערע, מער אנטוויקלטע פעלקער
זיינען מחויב צו העלפן די שוואכערע און אפגעשטאנענערע
פעלקער 118
דעמיאן בעדני: יאנקעלע שייאיס 128
פראגן, איבונגען 134

. ווען וועט זיך ענדיקן די הערשאפט פון אלע קאלאניאלע פעלקער

ווער איז דער באלעבאס? דער שטרייק פון די ענגלישע
באן-ארבעטער און דער קאמף פון די כינעזישע ארבעטער
פאר אינטערנאציאנאליזם. די שטאבן פון די ארבעטער און
פויערים פון דער גאנצער וועלט. פארבאנד פון סאציאליס-
טישע ראטן-רעפובליקן פון דער גאנצער וועלט 135
פראגן, איבונגען 141